

DEEL 2

EEN VEERKRACHTIG APELDOORN

KADERNOTA MAATSCHAPPELIJKE ONTWIKKELING 2022 - 2030

AFDELING

BMO

PROJECTLEIDER

Antonie de Vlieger

OPDRACHTGEVER

Iris Leene

BESTUURLIJK

Detlev Cziesso en Nathan Stukker

REDACTIE EN VORMGEVING

Vanbinnenaarbuiten, communicatie met effect

Inhoud

Samenvatting	4
Leeswijzer	5
1. Inleiding, context en opgaven	6
1.1 Context en aanleiding	7
1.2 Verbinding tussen sociale, ruimtelijke en economische thema's	8
1.3 Opgaven	8
2. Wat zien we om ons heen?	12
2.1 Wonen en leefomgeving	13
2.2 Bestaanszekerheid	17
2.3 Gelijke kansen	19
3. Hoe geven Apeldoorners vorm aan sociale netwerken?	27
3.1 Wonen en leefomgeving	28
3.2 Bestaanszekerheid	30
3.3 Gelijke kansen	31
4. Hoe versterken we de sociale basis?	32
4.1 Wonen en leefomgeving	33
4.2 Bestaanszekerheid	38
4.3 Gelijke kansen	39
5. Hoe realiseren we een vangnet voor kwetsbare inwoners?	48
5.1 Wonen en leefomgeving	49
5.2 Bestaanszekerheid	52
5.3 Gelijke kansen	55
6. Hoe gaan we doen wat nodig is?	60
6.1 Integrale aanpak	61
6.2 Buurtgericht aan de slag	63
6.3 Informatiegestuurd werken	67
6.4 Strategisch partnerschap	69
6.5 Voorbeeldfunctie als gemeente	70
6.6 Beleidsprocessen	71
7. Wat betekent dit voor de financiën?	72
7.1 Kostenontwikkeling sinds 2018	73
7.2 Vooruitblik	76
8. Bijlagen	77
1. Lijst van gebruikte afkortingen	78
2. Plan schuldhulpverlening 2022 - 2026	79
3. Schema gebieden vitaliteitsagenda's	80
4. Verdeling inwoners met ondersteuning per buurt	83
5. Overzicht ontmoetingsplekken	86

Samenvatting

Samen kun je meer. En daarom gaan we als gemeente meer ruimte geven aan de samenredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid van de Apeldoornse inwoners. We gaan niet uit van onze eigen dienstverlening, maar van de kracht van de Apeldoornse gemeenschap. Ook sluiten we aan op de bewegingen in de samenleving. Het doel: gezamenlijk ervoor zorgen dat alle inwoners meedoen op een manier die bij hen past.

Daarvoor hebben we drie opgaven, die we in deze Kadernota Maatschappelijke Ontwikkeling uitwerken:

1. Sociale basis versterken
2. Focus op kwetsbare inwoners
3. Doen wat nodig is

Werken aan samenredzaamheid

Apeldoornse inwoners werken zelf aan de samenredzaamheid in sociale netwerken, die we ook wel het sociaal fundament noemen. Op het werk, in de straat, bij de sportclub of culturele vereniging. In sociale netwerken verbeteren inwoners hun welzijn en vaardigheden. En tegelijk dragen Apeldoorners zo bij aan de kwaliteit van de hele gemeente.

Investeren in sociale netwerken en de sociale basis

De sociale netwerken zijn onderdeel van de sociale basis: de basisvoorwaarden voor het welzijn van elke Apeldoorner. Behalve sociale netwerken zijn een eigen woning, een fijne leefomgeving, gezondheid, werk en een stabiele financiële situatie daarvoor ook belangrijke randvoorwaarden. Als gemeente gaan we investeren in de sociale basis om deze te versterken. Dat doen we door aan te sluiten op de sociale netwerken in de Apeldoornse samenleving. Hierbij spreken we inwoners aan op hun eigen verantwoordelijkheid. En we versterken de verbindingen tussen informele en formele zorg. We verwachten dat het versterken van de samenredzaamheid duurzamer en kwalitatief beter is, omdat minder inwoners terugvallen. Daardoor hoeft de aanvullende zorg en ondersteuning

minder vaak, minder zwaar en minder complex te zijn. Door te investeren in sociale netwerken en de sociale basis te versterken, dragen we bij aan een gezondere samenleving, vitale buurten en dorpen, een sterkere arbeidsmarkt en een aantrekkelijke economie.

Hulp afschalen als dat mogelijk is

Sterke sociale netwerken en een stevige sociale basis zijn niet voor elke inwoner voldoende. Voor hen bieden we een vangnet. We leggen in het vangnet de focus op kwetsbare inwoners en doen wat nodig is om hun kwetsbaarheid te verminderen. We kijken daarbij eerst naar wat een inwoner zelf kan. Daarna kijken we naar ondersteuning vanuit de sociale basis. En dan pas naar hulp vanuit het vangnet. We streven ernaar dat een inwoner zo snel mogelijk geen hulp meer nodig heeft in het vangnet. Dan schalen we af en krijgt diegene hulp vanuit de sociale basis of de sociale netwerken. Dat scheelt kosten- en druk op de dienstverlening, zodat we andere inwoners kunnen helpen die de hulp van de gemeente het meest nodig hebben.

Andere aanpak

Deze koers is anders dan we het tot nu toe hebben gedaan. Dit vraagt dan ook om een andere aanpak. We gaan doen wat nodig is door integraal, buurtgericht en informatiegestuurd aan de slag te gaan. Ook versterken we strategische partnerschappen en verbeteren we onze beleidsprocessen. Deze andere aanpak leidt tot een omvangrijk veranderproces binnen de gemeente, en daar is tijd en ruimte voor nodig.

Leeswijzer

Hoofdstuk 1 start met de inleiding en licht toe wat de context en aanleiding is van deze Kadernota Maatschappelijke Ontwikkeling. Ook gaan we in op de opgaven voor de komende jaren.

In **hoofdstuk 2** gaan we in op de vraag wat we om ons heen zien in Apeldoorn. Dat doen we op drie niveaus: wonen en leefomgeving, bestaanszekerheid en gelijke kansen. Deze drie niveaus moeten op orde zijn om een sterke sociale basis te hebben.

Ook in de volgende hoofdstukken komen deze drie niveaus daarom terug. Achtereenvolgens besteden we aandacht aan wat de Apeldoornse samenleving zelf doet in sociale netwerken (**hoofdstuk 3**), wat de gemeente doet om de sociale basis te versterken (**hoofdstuk 4**) en hoe we een vangnet realiseren voor kwetsbare inwoners (**hoofdstuk 5**). Sommige onderwerpen komen in meerdere hoofdstukken aan bod, omdat er zowel in de sociale netwerken, de sociale basis als in het vangnet aan wordt gewerkt.

Hoe gaan we de ambities waarmaken die in deze kadernota staan? Dit werken we uit in **hoofdstuk 6**. Hier lichten we onder andere toe hoe we buurtgericht en informatiegestuurd aan de slag gaan.

We sluiten de kadernota af met **hoofdstuk 7**, waarin de financiën aan de orde komen.

Verspreid over de nota vindt u ook **intermezzo's** en **doelen**. De doelen staan in de hoofdstukken 4 tot en met 7 en geven kernachtig weer wat wij de komende periode willen bereiken. In vijf intermezzo's gaan we in op grote veranderingen die we in de komende jaren verwachten vanuit de landelijke politiek op het gebied van maatschappelijke ontwikkeling. Deze veranderingen zullen ook invloed hebben op Apeldoorn. Het zesde intermezzo tot slot gaat over de opgestelde Omgevingsvisie, omdat deze belangrijke raakvlakken heeft met maatschappelijke ontwikkeling.

1. INLEIDING, CONTEXT EN OPGAVEN

Een sterk en betrokken Apeldoorn waar iedereen ertoe doet. Waar alle inwoners meedoen vanuit hun eigen rol, verantwoordelijkheid en talenten. En waar wij als gemeente op aansluiten. Dat is wat we voor ogen hebben. Hoe we dit sámen bereiken, leest u in deze Kadernota Maatschappelijke Ontwikkeling.

1.1 Context en aanleiding

De samenleving is volop in beweging. Mensen kunnen veel, zowel zelf als met elkaar. En samen kun je meer. Daarom gaan we meer ruimte bieden voor de samenredzaamheid van Apeldoorners. Als gemeente kunnen we niet stil blijven staan, terwijl alles om ons heen beweegt. Dat gaat niet vanzelf. Het vraagt van ons dat wij onze dienstverlening beter laten aansluiten op de bewegingen van de samenleving. Dat is anders dan we gewend zijn. We hebben tot nu toe vooral ingezet op de ondersteuningsbehoefte en eigen kracht van inwoners. Er was een overwegend individuele benadering en binnen de gemeente was er een scheiding tussen wonen, leefomgeving, werk en inkomen, zorg en welzijn. Dat moet anders: meer vanuit verbinding en met focus op de eigen verantwoordelijkheid en samenredzaamheid van de Apeldoornse inwoners.

Het belang van de sociale basis

Een fijn sociaal netwerk, een plezierige leefomgeving, gezondheid, werk, een stabiele financiële situatie en een passende eigen woning zijn cruciale basisvoorwaarden voor het welzijn van iedere Apeldoorner. Dit noemen we de sociale basis.¹ In de sociale basis zien we een tweedeling in de Apeldoornse samenleving. We zien inwoners met een goede baan, voldoende inkomen en een leuk huis in een mooie leefomgeving. Maar we zien ook plaatsgenoten zonder stevige sociale basis. Die geen passende woonruimte hebben in een prettige buurt, geen goede baan en stabiele financiële situatie. Het gaat om grote verschillen tussen inwoners, vooral tussen mensen die meer en minder toegang hebben tot hulpbronnen zoals werk en inkomen, sociale netwerken, zorg en ondersteuning of opleiding.² In Apeldoorn concentreert de tweedeling zich vooral in

bepaalde buurten. De tweedeling is toegenomen en vooral ook meer zichtbaar geworden tijdens de coronaperiode en wordt versterkt door kansenongelijkheid en economische onzekerheden. In de afgelopen decennia zagen we dat kinderen op de maatschappelijke ladder meestal succesvoller waren dan hun ouders. Maar deze ontwikkeling lijkt zich te keren. Veel jeugdigen kampen met een taalachterstand, halen geen startkwalificatie en kunnen geen betaalbare en passende woonruimte vinden. Dit vinden we onacceptabel: deze trend moet gestopt. Er is een stevige sociale basis voor Apeldoorners nodig. Dat kunnen we als gemeente niet alleen. In de eerste plaats zijn de inwoners zelf aan zet.

Sociale netwerken zijn onmisbaar

Voor een sterke sociale basis zijn sociale netwerken onmisbaar. Hierin doen mensen dingen samen met elkaar. Deze netwerken noemen we ook wel het sociaal fundament: contacten thuis, in je straat, op het werk, bij de buurtvereniging, enzovoorts. In sociale netwerken hebben mensen de mogelijkheid om hun welzijn en vaardigheden te verbeteren. Door sociale netwerken participeer je in Apeldoorn op een manier die bij je past en jou goed doet. Zo draag je bij aan het collectief. Sociale netwerken zijn dus van invloed op de kwaliteit van leven van individuele Apeldoorners en bepalen tegelijk de kwaliteit van de gemeente als geheel.

De afgelopen jaren was er in Apeldoorn minder aandacht voor onderlinge verbindingen en het aanbrengen van cement tussen inwoners. Met de coronacrisis is een wake-upcall gegeven: de sociale netwerken in Apeldoorn moeten versterkt, we moeten aan *community building* doen. We hebben gezien dat we deze netwerken tot nu toe onvoldoende hebben gewaardeerd en niet genoeg ruimte hebben gegeven. Inwoners, professionals, beleidsmakers, bedrijven,

buurtplatforms, bewonerscorporaties, religieuze instellingen en verenigingen spannen zich op allerlei manieren extra in om andere Apeldoorners te helpen. Mensen ontdekken dat ze samen redzamer zijn dan ze dachten. We vinden het versterken van die herontdekte samenredzaamheid een belangrijke opdracht voor de komende tijd. Deze herbeleving gaan we vasthouden en er als gemeente op aansluiten. We versterken de verbinding tussen informele en formele zorg. En we spreken inwoners aan op hun eigen verantwoordelijkheid. We verwachten dat investeren in het versterken van de samenredzaamheid duurzamer en kwalitatief beter is, omdat minder inwoners terugvallen. Daardoor hoeft de aanvullende zorg en ondersteuning minder vaak, minder zwaar en minder complex te zijn. Door te investeren in sociale netwerken en de hele sociale basis te versterken, dragen we bij aan een gezondere samenleving, vitale buurten en dorpen, een sterkere arbeidsmarkt en een aantrekkelijke economie.

Van sociaal domein naar maatschappelijke ontwikkeling

Het versterken van de sociale basis is een grote en complexe opgave. Daarom is het nodig dat we zaken vereenvoudigen. En dat gaan we doen op alle gebieden waar dat mogelijk is. Dus ook in de beleidsontwikkeling, bij innovatie en in de werkprocessen van de gemeente. Daarom maken we deze overkoepelende kadernota voor het thema maatschappelijke ontwikkeling. Dit noemden we eerder het sociaal domein. Maar deze definitie dekt de lading niet goed genoeg. De term maatschappelijke ontwikkeling brengt beter naar voren dat het gaat om een maatschappij die volop in ontwikkeling is. En dat het niet alleen gaat over de gemeente en over professionals, maar vooral ook over de Apeldoornse samenleving. Om mensen die zich blijvend ontwikkelen. En daar sluiten wij op aan.

¹ We hebben de sociale basis gebaseerd op de sociale doelen van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties en het boek 'Donuteconomie. In zeven stappen naar een economie voor de 21e eeuw' (2017) van de econoom Kate Raworth.

² Sociaal en Cultureel Planbureau, 'Verschil in Nederland 2014 - 2020. Factsheet oktober 2021' (2021).

Omgevingsvisie 2040: Woest aantrekkelijk Apeldoorn

Apeldoorn groeit en ontwikkelt. We werken samen aan een ambitieuze agenda die in de Omgevingsvisie is uitgewerkt in vier pijlers. De fysieke en sociale stad komen hierin samen.

1. Stadmaken

Apeldoorn groeit naar verwachting naar 180.000 inwoners in 2040. We zien dit als kans om onze voorzieningen en stad sterker te maken en te zorgen voor voldoende (nieuwe) werkgelegenheid en werklocaties. Nieuwe innovatieve vervoersmiddelen betekenen andere keuzes voor bijvoorbeeld de inrichting van de binnenstad; hier staan de voet-ganger en de fiets centraal. Minder uitstoot in de binnenstad betekent ook een beter leefmilieu, minder asfalt en meer ruimte voor groen.

2. Vitale dorpen en buitengebied

De dorpen krijgen de ruimte hun leefgemeenschappen op peil te houden door nieuwe woningen te bouwen. De landbouw gaat verduurzamen, de lucht wordt schoner en de biodiversiteit kan zich herstellen. Ons leefklimaat wordt daarmee gezonder. We bieden nieuw economisch perspectief. Ruimte voor recreatie en belangrijke voorzieningen als scholen en sportverenigingen krijgen meer toekomstperspectief. Zo versterken we ook de sociale stad.

3. Fysiek fundament versterken

Deze pijler bouwt verder aan de bodem, voegt nieuw aantrekkelijk landschap en nieuwe natuur toe, versterkt de biodiversiteit en bewaakt en ontwikkelt de omgevingskwaliteit, bijvoorbeeld door het Apeldoorns erfgoed te koesteren.

4. Sociaal fundament versterken

We gaan samen op zoek naar een manier om de sociale basis in Apeldoornse buurten te behouden en te versterken. We bouwen gemengde wijken, zodat voor iedere portemonnee een woning bereikbaar wordt. De buitenruimte draagt bij aan een gezonde leefstijl. Bijvoorbeeld door de nabijheid van spel- en sportmogelijkheden, en door plekken voor ontmoeting voor jong en oud en verschillende culturen.

1.2 Verbinding tussen sociale, ruimtelijke en economische thema's

Als gemeente werken we aan veel verschillende thema's. Het is belangrijk om deze met elkaar te verbinden. We gaan de sociale thema's daarom koppelen aan de ruimtelijke en economische. Door de schotten weg te halen tussen deze thema's, kunnen we betere keuzes maken en met integrale oplossingen komen. Daarom maakt deze kadernota verbinding met de Omgevingsvisie en de energietransitie van Apeldoorn. Zowel de Omgevingsvisie, de energietransitie als deze kadernota leveren een belangrijke bijdrage aan het ambitiedocument Apeldoorn 2040. Dat hebben we vorig jaar als gemeente vastgesteld om de belangrijkste ontwikkelambities te benoemen die we zien voor de stad en de dorpen. Want Apeldoorn is in transitie en wil een schaa sprong maken: een doorgroei van de huidige 165.000 inwoners naar 180.000 in 2040.

De Omgevingsvisie gaat uit van een gebiedsgerichte aanpak voor de ruimtelijke thema's. Ook voor maatschappelijke ontwikkeling gaan we gebiedsgericht aan de slag.

Per gebied kan de aanpak verschillen, want hier is maatwerk voor nodig. Dit maatwerk is gebaseerd op data en informatie over wat leeft in Apeldoorn. Per gebied maken we een analyse waarin fysieke en sociale aspecten bij elkaar komen. Ook nemen we daarbij de energietransitie mee. Waar nodig maken we een vitaliteitsagenda, waarin we voor meerdere thema's samen met Apeldoornse inwoners en maatschappelijke partners aan de slag gaan. Dit lichten we verder toe in hoofdstuk 6.

1.3 Opgaven

Eerder dit jaar heeft de gemeenteraad de Uitgangspuntennota Maatschappelijke Ontwikkeling vastgesteld. Hierin staan drie opgaven voor het thema maatschappelijke ontwikkeling. De nieuwe koers, die we in deze kadernota verder uitwerken, is op deze drie opgaven gebaseerd:

1. Sociale basis versterken
2. Focus op kwetsbare inwoners in het vangnet
3. Doen wat nodig is

Deze opgaven lichten we nu kort toe. En op de volgende pagina geven we opgave 1 en 2 visueel weer.

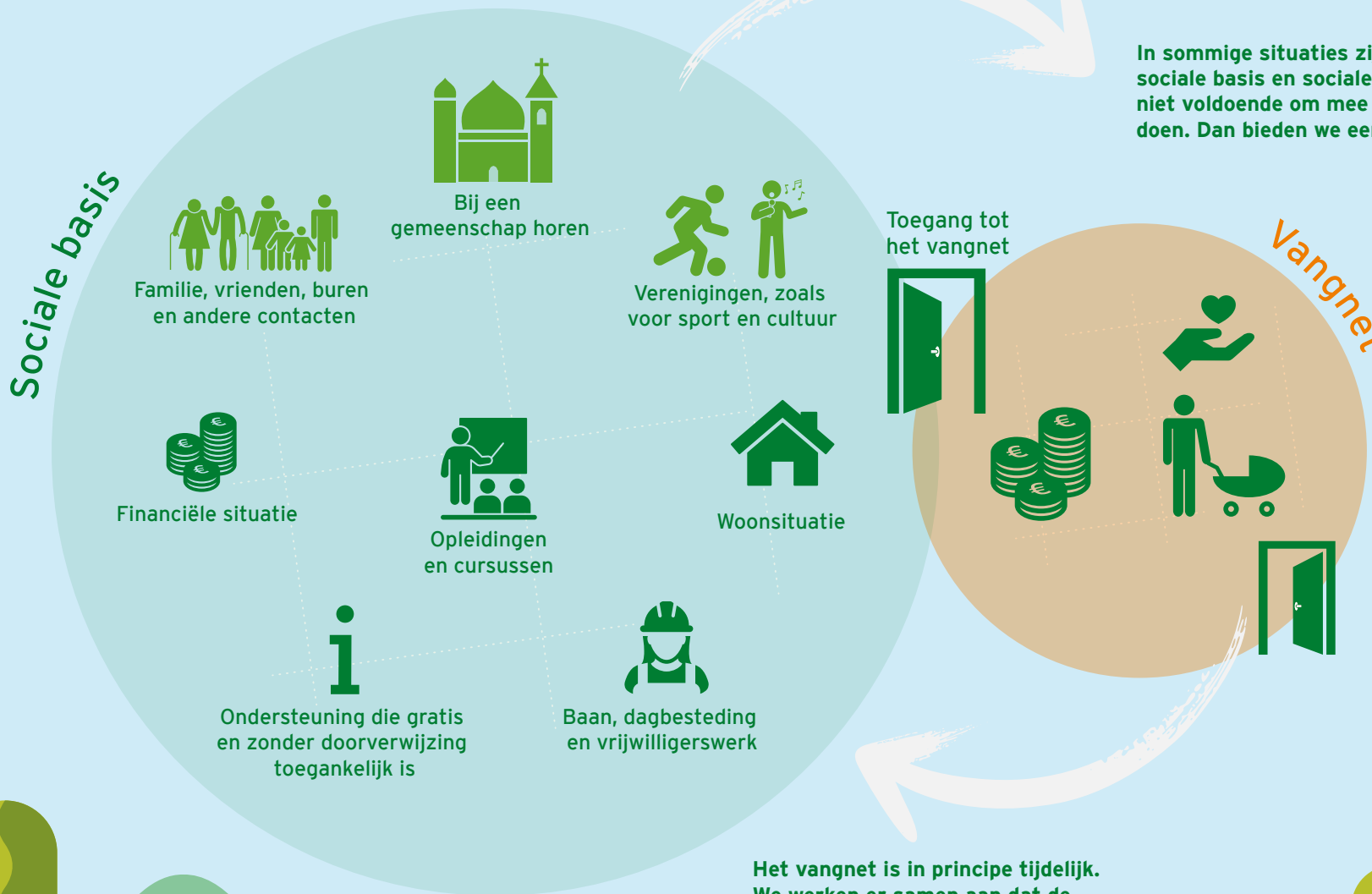
1. Sociale basis versterken

Om als inwoner van Apeldoorn veerkrachtig te kunnen zijn, heb je gezondheid, sociale netwerken, een woning, economische zekerheid en bestaanszekerheid nodig. Daar dragen we als gemeente aan bij. We gaan de werkgelegenheid en het bouwen van voldoende woningen in fijne buurten stimuleren. En we gaan de economische zelfredzaamheid van inwoners verbeteren. We schreven al dat Apeldoorners samenredzaam zijn. Daarbij gaan we ondersteunen, zodat inwoners hun eigen verantwoordelijkheid nemen en ook in de toekomst goed voor zichzelf en elkaar kunnen blijven zorgen. Zodat Apeldoorn de fijne gezinsstad blijft die ze is. Daar hoort ook bij dat we informele netwerken, bijvoorbeeld van buurtbewoners, verbinden met formele netwerken, zoals van zorgverleners. En dat we bestaande netwerken verder versterken. Door op deze gebieden te ondersteunen, maken we de sociale basis steviger.

Een stevige **sociale basis** zorgt ervoor dat Apeldoorners meedoen op een manier die bij hen past. Bij die sociale basis horen ook **sociale netwerken**.

In sommige situaties zijn iemands sociale basis en sociale netwerken niet voldoende om mee te kunnen doen. Dan bieden we een **vangnet**.

Het vangnet is in principe tijdelijk. We werken er samen aan dat de Apeldoorner (weer) voldoende sociale netwerken en sociale basis opbouwt om samenredzaam verder te kunnen zonder het vangnet.

Op deze manier willen we de kwetsbaarheid van individuele Apeldoorners, van groepen en van buurten verminderen en zo veel mogelijk voorkomen. Dat is het belangrijkste uitgangspunt van ons beleid. Daarbij sluiten we aan op de eigen oplossingen van de inwoners, groepen en buurten. Pas daarna gaan we kijken naar andere vormen van ondersteuning. Dat is een andere aanpak dan we tot nu toe deden. Het betekent dat we moeten investeren in de sociale basis, zodat inwoners zich op termijn nog beter samen redden. Hoewel het een flinke investering is, gaan we ervan uit dat dit er op de lange termijn voor zorgt dat we minder kosten hoeven te maken. Door deze investering zorgen we ervoor dat inwoners minder afhankelijk zijn van de gemeente en regelingen. Verder zorgen we er op deze manier voor dat de vergrijzende samenleving ook voor de jongere generaties betaalbaar blijft.

2. Focus op kwetsbare inwoners in het vangnet

Apeldoorners krijgen veel zelf en samen met hun sociale netwerk voor elkaar. Als gemeente ondersteunen we hierbij door de sociale basis te versterken. Hier is een belangrijke rol weggelegd voor Samen055, het samenwerkingsverband waar inwoners terecht kunnen met vragen over bijvoorbeeld werk, geldzorgen of opvoeding.³ Dit is laagdrempelig, zodat de inwoner in een vroeg stadium kan aankloppen voor advies of ondersteuning.

Voor sommige Apeldoorners is de ondersteuning vanuit de sociale basis niet genoeg. Voor kwetsbare inwoners én inwoners die tijdelijk in een kwetsbare situatie zijn, doen we in het vangnet wat nodig is om hen weerbaar te maken en te werken aan het versterken van de zelfredzaamheid. We kijken daarbij eerst naar wat een inwoner zelf kan. Daarna kijken we naar ondersteuning vanuit de sociale basis. En dan pas naar hulp vanuit het vangnet. Het is belangrijk dat Apeldoorners niet verstrikt raken in het vangnet. We voorkomen daarom dat inwoners verdwalen in het ingewikkelde zorglandschap. Ook ondersteunen we hen om ervoor te zorgen dat ze niet vast komen te zitten in het vangnet en er niet meer uitkomen. Als een inwoner een plezierige woning heeft en zich financieel kan redden, wordt hij veerkrachtiger. En met meer veerkracht kan iemand

beter omgaan met de uitdagingen in het leven, zich hierop aanpassen en er meer eigen regie op voeren. In dat geval hoeven we een Apeldoornse niet te helpen in het vangnet, maar kan diegene gebruikmaken van de sociale basis. Ook hier speelt Samen055 een belangrijke rol. Samen055 is het scharnier tussen de sociale basis en het vangnet. De focus in het vangnet ligt op kwetsbare inwoners met onvoldoende hulpbronnen en/of onvoldoende doenvermogen. Onder hulpbronnen vallen de sociale netwerken, gezondheid (bewegingsvrijheid), economisch vermogen (diploma's, financiën en werk) en cultureel vermogen (media, cultuur, sport, politiek). Doenvermogen hangt af van iemands temperament, zelfcontrole en de overtuiging van eigen kunnen.⁴ Als je voldoende doenvermogen hebt, kun je jouw hulpbronnen inzetten. Mensen met onvoldoende hulpbronnen hebben bijvoorbeeld geen of weinig diploma's en lage inkomens met veel bestaansonzekerheid. Als ze ook weinig doenvermogen hebben, zijn ze kwetsbaar. Tegelijk zien we inwoners met een lage opleiding die toch een goed inkomen en bestaanszekerheid weten op te bouwen. Zij hebben een groot doenvermogen en kunnen zichzelf prima redden. Ook mensen met een afgeronde opleiding, een goed inkomen en een sterk sociaal netwerk kunnen in een kwetsbare situatie terecht komen. Bijvoorbeeld bij een echtscheiding, faillissement of ontslag. Dat is vaak tijdelijk.

Bij de focus op kwetsbare inwoners zoeken we een balans tussen doen wat nodig is, de kosten en de ruimte voor innovatie. Dat kan betekenen dat we waar nodig de grenzen van wetten en regels zullen zoeken. Het kan voorkomen dat we op sommige punten worden teruggefloten door rechters. Dat risico nemen we bewust. Want ons uitgangspunt is om te werken naar de geest van de wet en te doen wat nodig is om voor een efficiënt en betaalbaar zorglandschap te zorgen. Om dit te kunnen doen, is het belangrijk dat niet alleen de gemeente, maar ook de Apeldoornse inwoners en samenwerkingspartners hierachter staan.

En net als bij het versterken van de sociale basis, is bij de focus op kwetsbare inwoners en gezinnen een investering nodig die later kan zorgen voor een betere kwaliteit van leven en minder hoge kosten.

3. Doen wat nodig is

Hoe we gaan doen wat nodig is, kwam eigenlijk al naar voren in deze inleiding. We gaan het anders doen dan we tot nu toe deden. Binnen de gemeente gaan we minder in afgebakende onderwerpen rond wetten werken, zoals Jeugd, Wmo, Schuldhulpverlening en de Participatiewet. In plaats daarvan werken we meer samen over de verschillende leefgebieden heen aan onder andere wonen in een plezierige leefomgeving, de verbinding tussen zorg en welzijn en een stabiele financiële basis. We gaan uit van de samenredzaamheid van inwoners en hun eigen sociale netwerk en omgeving. We gaan niet uit van het aanbod van dienstverlening, maar van de behoefte van de Apeldoerner. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat professionals in de wijk elkaar beter weten te vinden. Zo kunnen ze hun energie zo gericht mogelijk inzetten en weten de bewoners beter waar ze terecht kunnen. Ook maken we meer gebruik van data, zodat we beter buurtgericht kunnen werken en kunnen aansluiten bij de veerkracht en vitaliteit die er al is.

In deze nota lichten we verder toe hoe we gaan doen wat nodig is. Deze andere aanpak leidt tot een omvangrijk veranderproces binnen de gemeente, en daar is tijd en ruimte voor nodig. In uitvoeringsnota's en plannen van aanpak werken we dit de komende periode verder uit.

Ontwikkelpunten uit de Uitgangspuntennota

In de Uitgangspuntennota Maatschappelijke Ontwikkeling zijn niet alleen drie opgaven vastgesteld, maar ook acht ontwikkelpunten:

1. Hebben we iedereen in beeld? Een gerichte buurtaanpak als antwoord
2. Veerkracht vergroten
3. Sterke en herkenbare voorzieningen in buurten en wijken
4. Actiegerichte programma-aanpak
5. Scherpe financiële keuzes
6. Een scherpe focus op de mensen die ons het meest nodig hebben
7. Maatwerk leveren
8. Casusregie op dure en ingewikkelde hulpvragen

We lichten deze ontwikkelpunten verspreid over de nota toe.

³ Samen055 bestaat uit Centrum voor Jeugd en Gezin, Don Bosco, de gemeente Apeldoorn, MEE-Veluwe, Stimenz en Zuid doet Samen.

⁴ De Wetenschappelijke raad voor het overheidsbeleid (WRR) maakt onderscheid tussen doenvermogen en denkvermogen. Denkvermogen wordt beïnvloed door cognitieve vaardigheden en intelligentie. Doenvermogen staat dus voor een groot deel los van intelligentie. Bron: WRR, 'Weten is nog geen doen. Een realistisch perspectief op zelfredzaamheid' (2017).

2. WAT ZIEN WE OM ONS HEEN?

Is er voldoende passende woonruimte voor de Apeldoornse inwoners? Hoe veerkrachtig zijn de wijken en dorpen van Apeldoorn? En hoe ziet de arbeidsmarkt eruit in onze gemeente? Het zijn enkele van de onderwerpen die we in dit hoofdstuk bespreken. We schetsen een beeld van de huidige situatie in de gemeente Apeldoorn op het gebied van wonen en leefomgeving, bestaanszekerheid en gelijke kansen.

In dit hoofdstuk geven we overwegend een beeld van Apeldoorn op gemeenteniveau. Daarvoor gebruiken we verschillende bronnen, zoals onderzoeken en rapporten, de Buurtbelever 2020¹ en de Gebiedsmonitor.² Deze laatste twee informatiebronnen geven een goed beeld van de sociale en fysieke leefomgeving van de gemeente en zijn daarom een belangrijk vertrekpunt voor deze kadernota.

We gaan Apeldoorn ook nog verder analyseren op buurniveau. Zo krijgen we een nog beter beeld van wat er speelt in onze gemeente. We weten dan beter hoe we ruimte kunnen geven aan de samenredzaamheid van de Apeldoorners en kunnen zorgen voor vitale buurten en dorpen: leefbaar, gezond, veilig en inclusief. Waar nodig gaan we aan de slag met een vitaliteitsagenda op buurniveau. Hoe we deze buurtgerichte aanpak gaan uitvoeren, werken we uit in een opdracht. Hier gaan we in hoofdstuk 6 verder op in.

2.1 Wonen en leefomgeving

Wat zien we op het gebied van wonen?

In de Apeldoornse samenleving doen zich allerlei ontwikkelingen voor. Zo blijven Apeldoorners langer zelfstandig thuis wonen dan vroeger, neemt de culturele diversiteit toe en zijn er meer kleine huishoudens in de gemeente.

Deze ontwikkelingen zorgen voor veranderingen op de woningmarkt. In deze paragraaf gaan we verder op deze ontwikkelingen in. Daarbij maken we gebruik van drie onderzoeken die adviesbureau Companen in 2020 en 2021 heeft uitgevoerd.

Deze onderzoeken geven samen een beeld over wonen en zorg in de gemeente Apeldoorn:

- **Lokaal onderzoek:** over wonen in de gemeente Apeldoorn tot 2040, met in het bijzonder aandacht voor jeugdigen, ouderen en inwoners met een licht verstandelijke beperking
- **Regionaal onderzoek Beschermd Wonen:** over wat de beleidsverandering van beschermd wonen naar een beschermd thuis betekent voor de regio Oost-Veluwe, waar Apeldoorn deel van uitmaakt
- **Vitale vakantieparken:** over hoe vakantieparken soms niet gebruikt worden voor recreatie maar voor wonen, en hoe hiermee om te gaan

Tekort aan passende woningen

We zien een grote druk op de Apeldoornse woningmarkt. Voor steeds meer Apeldoorners met lagere en middeninkomens is het lastiger geworden om een passende huur- of koopwoning te vinden. Het gaat om een diverse groep inwoners, van jong tot oud. Zo is het voor jongvolwassenen die de woningmarkt opgaan lastig om een eerste woning te vinden. In de sociale huursector zien we dat meer mensen

actief op zoek zijn gegaan naar een woning. Het aanbod is niet gedaald, maar de vraag naar sociale huurwoningen is toegenomen. Sinds 2016 stijgt de inschrijfduur voor een sociale huurwoning in Apeldoorn. In 2020 bedroeg de gemiddelde inschrijfduur 7,7 jaar. De gemiddelde zoektijd van geslaagde woningzoekenden was toen ongeveer een jaar en anderhalve maand.

Een deel van de kwetsbare Apeldoorners heeft te maken met deze druk op de woningmarkt. Dit speelt bij kwetsbare inwoners van 16 tot 27 jaar met een zorgvraag die begeleiding nodig hebben bij het opbouwen van hun toekomst. Sommigen wonen nog thuis bij hun ouders, anderen wonen in een jeugdzorginstelling, binnen beschermd wonen of zijn dak- of thuisloos. Uitstroom naar een eigen woning is moeilijk, doordat er een gebrek is aan betaalbare jongerenhuisvesting. Deze jongvolwassenen hebben vaak een laag inkomen, krijgen (nog) geen bijstandsuitkering en hebben onvoldoende punten voor een sociale huurwoning. Dan bestaat de kans dat ze onbedoeld in beschermd wonen terechtkomen en hier hier te lang blijven. We zien dat er in Apeldoorn voor deze groep te weinig woningen beschikbaar zijn die een huur hebben onder de huurtoeslaggrens. Ook voor grote gezinnen, zoals families van statushouders, is het moeilijk een geschikte woning te vinden.

¹ Buurtbelever is een tweemaaljaarlijks onderzoek en is in 2020 voor het eerst is uitgevoerd. Een representatieve groep Apeldoorners van 18 en ouder heeft een vragenlijst ingevuld over hoe zij hun buurt ervaren, gericht op thema's als gezondheid, sociale leefomgeving, fysieke leefomgeving en wonen. In totaal zijn de antwoorden van 6.284 personen geanalyseerd.

² De Gebiedsmonitor bestaat sinds 2019 en verzamelt objectieve gegevens over de leefbaarheid van Apeldoornse gebieden. Hierbij wordt een vergelijking gemaakt met de gemiddelde score van Apeldoorn. De Gebiedsmonitor is te raadplegen via www.apeldoorn.incijfers.nl/dashboard/gebiedsmonitor/overzicht.

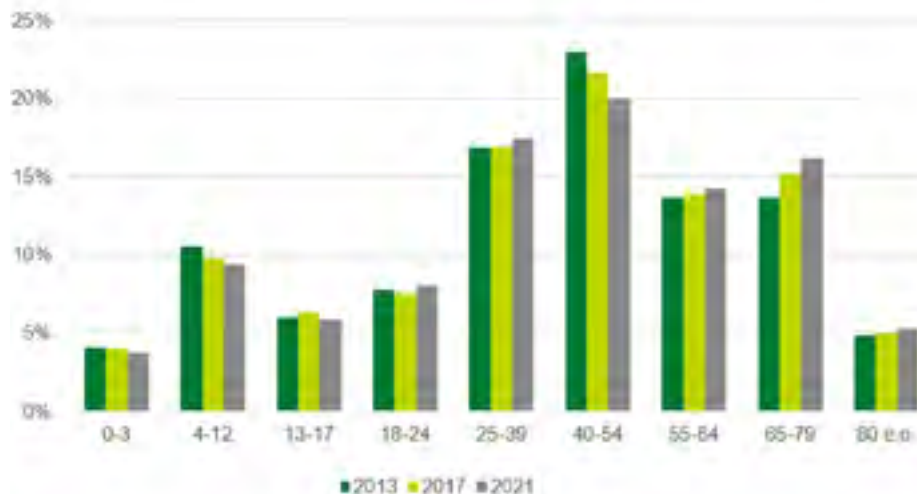
Tekort aan passende woningen voor ouderen

Apeldoorn vergrijst iets meer dan het landelijk gemiddelde. In 2021 zijn ongeveer 35.000 inwoners, oftewel 21 procent, 65-plus. Dit aantal groeit in 2040 naar ongeveer 47.400 inwoners, zoals te zien is in figuur 2.2. Dat komt neer op 28 procent van de Apeldoorners, een toename van circa 37 procent ten opzichte van 2021. De verwachting is dat het aantal 65-plussers na 2040 zal stabiliseren. Een gevolg van deze vergrijzing is dat er ook voor oudere Apeldoorners een tekort aan passende woningen gaat ontstaan. Dit blijkt uit het lokale onderzoek van Companen uit 2020. Sommige ouderen verhuizen naar een gelijkvloerse woning. Het merendeel van de 55-plussers wil graag in de eigen wijk blijven wonen. Dat heeft vooral met hun huis, buurt en familie te maken.³ Maar hun huidige gezinswoning is niet altijd geschikt voor mensen met een hogere leeftijd. In veel gevallen kunnen woningen wel worden aangepast om levensloopbestendig te worden, bijvoorbeeld door een slaapkamer en badkamer op de begane grond te realiseren.⁴ Er is een tekort aan geclusterde woningen voor ouderen in Apeldoorn. Dit zijn kleinschalige instellingen of een serie woningen bij elkaar in de buurt, bijvoorbeeld in een hofje. Het is een vorm van zelfstandig wonen met collectieve aspecten. Uit het onderzoek van Companen blijkt verder dat er in Apeldoorn wel genoeg corporatiewoningen staan die geschikt of geschikt te maken zijn voor ouderen.

Woonvormen voor dak- en thuisloze Apeldoorners

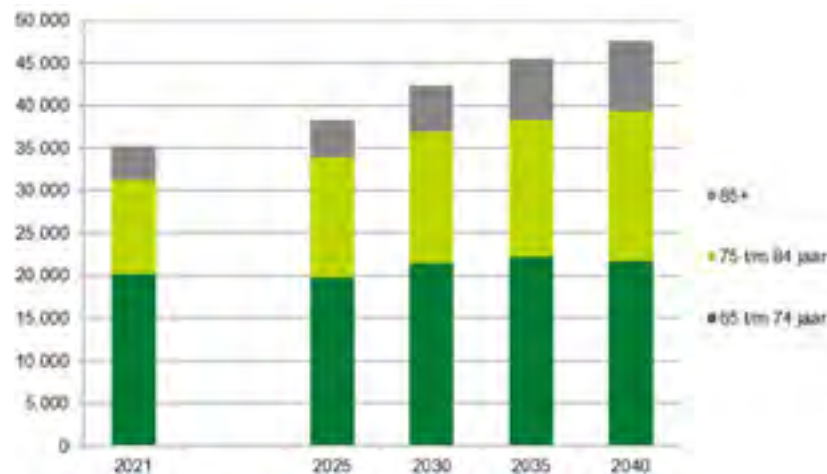
Er zijn in Apeldoorn verschillende woonvormen voor mensen die dak- en thuisloos zijn geraakt. Een belangrijke functie is weggelegd voor Omnizorg. We hebben er bewust voor gekozen om Omnizorg in het centrum van de stad te plaatsen, zodat dak- en thuislozen onlosmakelijk onderdeel zijn van de Apeldoornse samenleving. Daarnaast hebben we Housing First, het FF Wonen-concept van Stichting Menorah, de Maatschappelijke Opvang Jongeren (MOJ) en Wonen met Kansen. Dakloze ouders met hun kind(eren) hoeven geen gebruik te maken van de dak- en thuislozenopvang. Het lukt bijna altijd om een passend alternatief te vinden. Per gezin wordt gekeken naar de mogelijkheden om de situatie op te lossen. Er wordt bijvoorbeeld onderzocht of een lening of voorschot kan helpen. Of misschien kan een beschikbare

LEEFTIJD VAN DE BEVOLKING

Figuur 2.1: Percentages Apeldoornse bevolking naar leeftijd op 1 januari ⁵

65-PLUSSERS

Figuur 2.2: Prognose 65-plussers in Apeldoorn ⁶

* 2021 is waargenomen

woning tijdelijk gebruikt worden. In uiterste nood komt een gezin in de crisisopvang terecht. Hier verblijven ouders met hun kind(eren) in een veilige omgeving in afwachting van passende vervolghuisvesting.

Welkom in de wijk

Alle inwoners van Apeldoorn moeten prettig kunnen wonen en zich welkom voelen in hun wijk. Soms kan dat voor knelpunten zorgen. Bijvoorbeeld bij mensen die vanuit Midden- of Oost-Europa naar Nederland komen om te werken. In de meeste gevallen is bij deze arbeidsmigranten de huisvesting op orde in Apeldoorn: ze wonen onder goede omstandigheden en de omgeving ervaart geen overlast. Toch zijn er ook ongewenste huisvestingssituaties. We zien bijvoorbeeld dat arbeidsmigranten moeten wonen op vakantieparken. Vaak tijdelijk, maar steeds meer ook permanent. Ook huren sommige van deze inwoners een kamer van een woning, bijvoorbeeld van een opgekochte starterswoning. Daarbij delen ze de woonkamer, badkamer en keuken met andere bewoners. De grotere hoeveelheid van deze woningzoekenden zorgt voor extra druk op de toch al krappe Apeldoornse woningmarkt. Wanneer mensen wonen in een huis dat daar qua aantal bewoners niet op is ingericht, kan dat leiden tot overlast in de wijk.

Ook voor inwoners met een ernstige psychische of psychiatrische kwetsbaarheid kan het lastig zijn om zich welkom te voelen in de wijk. Zij wonen tot op heden vaak intramuraal: in een beschermde woonvorm. De komende tien jaar wordt het aantal intramurale voorzieningen afgebouwd. Inwoners gaan zo veel mogelijk zelfstandig wonen op een manier die bij hen past: ze gaan van beschermd wonen naar een beschermd thuis. Er is veel behoefte aan betaalbare woningen die in de Apeldoornse wijken staan en waar zorg en ondersteuning nabij is. Op dit moment zijn deze woningen er onvoldoende. Er was in Apeldoorn al een krapte op de woningmarkt, onder andere door de toegenomen vraag onder bijzondere doelgroepen.

Deze vraag wordt groter door de afbouw van de intramurale voorzieningen. Uit het regionale onderzoek van Companen blijkt dat in Apeldoorn op dit moment jaarlijks circa honderd woningen nodig zijn voor de doorstroom van beschermd wonen naar zelfstandig wonen. Voor de afbouw van de intramurale voorzieningen in de jaren 2023 tot 2032 zijn naar verwachting nog eens 190 tot 240 extra zelfstandige woningen nodig. Op jaarbasis komt dit neer op circa 19 tot 24 extra woningen.

Apeldoorners met een (licht) verstandelijke beperking wonen tegenwoordig ook vaker in de wijk dan op een instellingsterrein. Ze hebben werk of dagbesteding, zijn lid van verenigingen en nemen steeds meer deel aan de samenleving. Wel is hun sociale netwerk vaak kleiner dan dat van andere plaatsgenoten. Sommigen voelen zich helemaal op hun plek in de buurt, anderen voelen zich niet geaccepteerd.

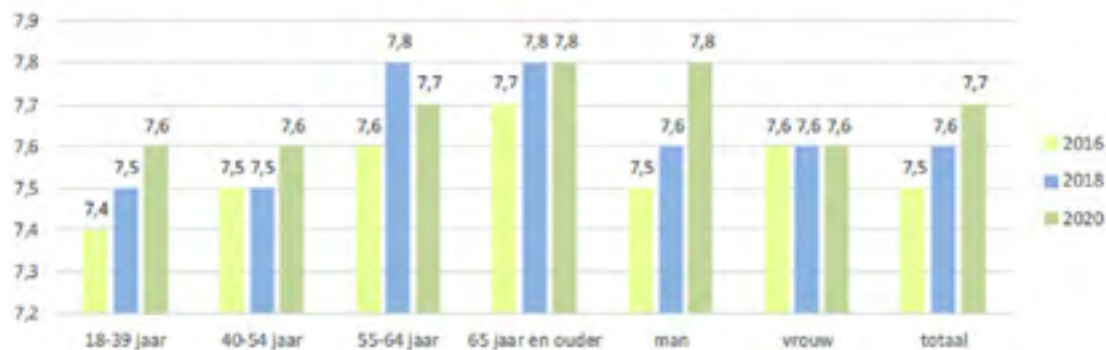
Wat zien we op het gebied van de leefomgeving?

Leefbaarheid en veerkracht

In 2020 is in opdracht van de gemeente en Apeldoornse woningcorporaties een quickscan gedaan naar veerkracht in de Apeldoornse wijken en dorpen.⁷ Uit het onderzoek blijkt dat Apeldoorn geen grote gebieden kent met een hoge concentratie corporatiewoningen waar de veerkracht in het geding is. Wel zijn er in Apeldoorn kleine buurten met sociale huurwoningen, verspreid over alle wijken in de gemeente. En in die kleine buurten staat de veerkracht wel onder druk.

In bijna alle buurten waar veel sociale huurwoningen staan, neemt het aantal kwetsbare inwoners toe. De sociale huursector wordt steeds meer een verzamelpunt voor kwetsbare bewoners. Deze ontwikkeling valt vaak samen met meer overlast en minder veiligheid. De buurten hebben niet de veerkracht om hier goed mee om te kunnen gaan. Daardoor nemen binnen Apeldoorn de verschillen toe tussen de gebieden waar veel sociale huurwoningen staan

VEILIGHEID IN DE BUURT

Figuur 2.3: Cijfer dat inwoners aan de veiligheid in hun buurt geven in 2016, 2018 en 2020⁸

³ Nog te publiceren onderzoek over levensloopbestendigheid bij het bewonerspanel Apeldoorn (2021).

⁴ Dit zijn volgens het bewonersonderzoek de meest gewenste aanpassingen.

⁵ Trendoverzicht 2020.

⁶ Trendoverzicht 2020.

⁷ In.Fact.Research & Circusvis, 'Quickscan veerkracht Apeldoorn' (2020).

⁸ Bewonerspanel Apeldoorn, thema veiligheid in de buurt (najaar 2020).

wen de gebieden waar er weinig staan. Waar veel sociale huurwoningen staan, staat de leefbaarheid vaak onder druk. In gebieden waar weinig sociale huurwoningen staan is er juist sprake van een afname van het aandeel kwetsbaren en is er een positieve ontwikkeling van de leefbaarheid te zien.

Voorals in Sluisoord, Sprenkelaar en Orden is sprake van veel problemen rond overlast en onveiligheid en nemen de problemen verder toe. Ook is er een sterke verdere toename van het aandeel kwetsbare inwoners. In de Staatsliedenbuurt en de Vogelbuurt is eveneens al jaren sprake van overlast, en is er een toename van kwetsbare inwoners. Maar toch vermindert hier de overlast en verbetert de veiligheid. Ook veel buurten ten noordwesten van het centrum van Apeldoorn en de omliggende dorpen beschikken over voldoende veerkracht.

Apeldoorners gaven in 2020 de veiligheid in hun buurt gemiddeld een 7,7. Dat is een fractie hoger dan bij eerdere metingen. De hoogste gemiddelde waardering zien we in 2020 in stadsdeel Noordwest (8,0). Stadsdeel Binnenstad laat met een 7,3 de laagste waardering zien.

Sport

Het aantal Apeldoorners dat aangeeft te sporten, is de afgelopen vijf jaar ongeveer gelijk gebleven: twee op de drie.⁹ Van de volwassen Apeldoorners van 18 tot en met 64 jaar voldeed in 2020 52 procent aan de beweegnorm van 2,5 uur per week. 46 procent sport minder dan een keer per week.¹⁰ In figuur 2.4 is te zien dat jongere Apeldoorners in 2020 meer sportten dan oudere inwoners. Drie op de vier Apeldoornse jeugdigen sport wekelijks bij een club of vereniging. Een kanttekening daarbij is dat slechts 18 procent de beweegnorm voor jeugdigen van een uur per dag haalt.

WEL OF NIET SPORTEN?

	WEL	NIET
18 t/m 39 jaar	75%	25%
40 t/m 54 jaar	70%	30%
55 t/m 64 jaar	63%	37%
65 jaar of ouder	52%	48%

Figuur 2.4: Percentage Apeldoorners dat wel of niet sport in 2020 per leeftijdscategorie¹²

Sportvereniging als ontmoetingsplek

De sportvereniging is van oudsher vaak een ontmoetingsplek in de wijk en speelt een belangrijke rol als sociaal netwerk. Sport en bewegen wordt in Apeldoorn de laatste jaren steeds vaker ingezet als middel voor gezondheidsbevordering, (re)integratie, participatie, weerbaarheid en het tegengaan van schoolverzuim en eenzaamheid. Zo bieden Apeldoornse sportverenigingen dagbesteding voor mensen met een beperking, een werkervaringsplek voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt en een trainingsclubje voor mensen met overgewicht. Toch zien we dat sporten en bewegen nog niet voor elke Apeldoorner vanzelfsprekend is. Met name voor inwoners met een beperking, senioren en mensen met een migratieachtergrond is sport of beweging niet altijd toegankelijk.

Fysieke toegankelijkheid

Sommige Apeldoorners hebben een beperking die het lastig maakt om volwaardig deel te kunnen nemen aan het maatschappelijk verkeer. Denk bijvoorbeeld aan rolstoel- of rollatorafhankelijke mensen, aan slechtzienden en aan mensen voor wie het belangrijk is dat er altijd een toiletmogelijkheid in de buurt is. In Apeldoorn zijn niet alle openbare gebouwen, bedrijven en horeca optimaal toegankelijk.

2.2 Bestaanszekerheid

Armoede

Armoede komt binnen verschillende huishoudens voor. Dit is niet alleen afhankelijk van het hebben van een inkomen. Zo zijn er inwoners die wel een baan hebben, maar daarmee onder het minimuminkomen verdienen: werkende armen. En er zijn huishoudens met een hoog inkomen die armoede ervaren door bijvoorbeeld schuldenlasten. We spreken binnen het armoedebeleid van de gemeente van armoede als een huishouden een inkomen heeft van maximaal 120 procent van het sociaal minimum. In Apeldoorn zien we dat er bij inwoners die bijstand krijgen vaak sprake is van intergenerationele patronen. Dat betekent dat binnen een familie een uitkering wordt 'doorgegeven' aan de volgende generatie. Circa 6 procent van de jeugdigen in Apeldoorn groeit op in armoede.¹³

Werkende armen en inwoners met een uitkering moeten rondkomen met een minimum aan inkomen. Een groot deel van de inwoners met bijstand komt hier niet gemakkelijk uit. En wie wel betaald werk vindt, kan te maken krijgen met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt. In Apeldoorn krijgt 26 procent van de uitkeringsgerechtigden langer dan vijf jaar een uitkering.¹⁴ Vaak is er sprake van meerdere problemen bij inwoners die gebruikmaken van de bijstand. Uit onderzoek bij het experiment 'Zelf aan het stuur en op maat' blijkt dat ruim 75 procent van de deelnemers aan het experiment geen startkwalificatie heeft en dat meer dan 60 procent last heeft van fysieke of mentale gezondheidsproblemen.¹⁵ Uit dit onderzoek kunnen we afleiden dat in totaal zo'n 30 procent van alle uitkeringsgerechtigden in Apeldoorn psychische of lichamelijke klachten heeft.

INKOMENS ROND HET SOCIAAL MINIMUM

PERIODE	HUISHOUDENS (%) MET INKOMEN TOT 105% VAN HET SOCIAAL MINIMUM		HUISHOUDENS (%) MET INKOMEN TOT 110% VAN HET SOCIAAL MINIMUM		HUISHOUDENS (%) MET INKOMEN TOT 120% VAN HET SOCIAAL MINIMUM	
	Apeldoorn	Nederland	Apeldoorn	Nederland	Apeldoorn	Nederland
2016	7,9	9,1	9,8	11,0	12,7	14,0
2017	7,8	8,9	9,9	10,9	12,8	13,8
2018	7,7	8,7	9,7	10,6	12,6	13,4
2019	7,7	8,6	9,5	10,4	12,3	13,2

Figuur 2.5: Percentage huishoudens in Apeldoorn en Nederland dat tot 105, 110 en 120 procent inkomen heeft van het sociaal minimum¹⁶

9 Trendoverzicht 2020.

10 GGD NOG, 'Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen 2020' (2021).

11 GGD Noord- en Oost-Gelderland (NOG), 'Kindermonitor' (2017) & 'Gezondheidsmonitor Jeugd' (2019).

12 Trendoverzicht 2020.

13 GGD NOG, 'Kindermonitor' (2017) & 'Gezondheidsmonitor Jeugd' (2019).

14 Gemeentelijke monitor sociaal domein.

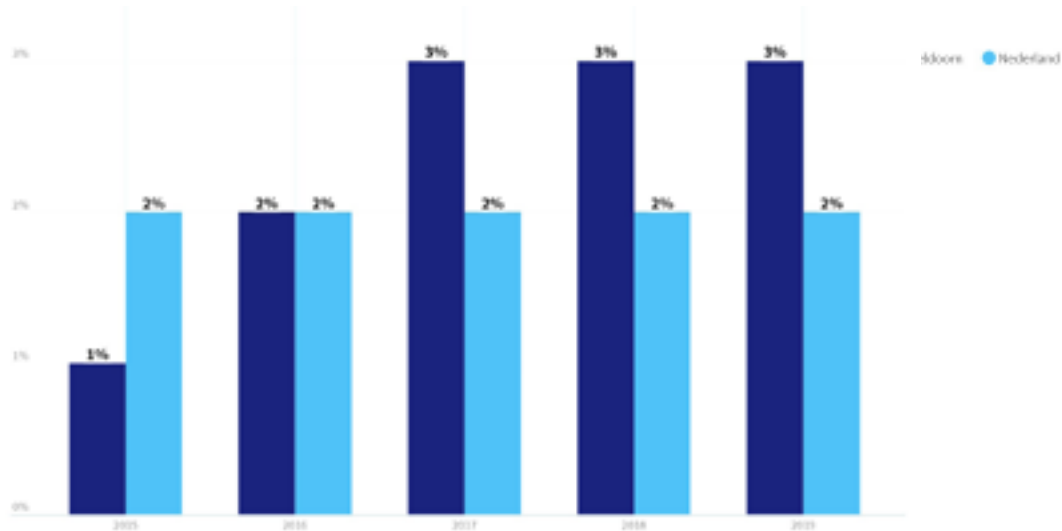
15 Ruud Muffels e.a., 'Zelf aan het stuur en op maat. Werkt het en waarom wel of niet? Eindverslag Vertrouwensexperiment Apeldoorn/Epe' (2020).

BIJSTANDSUITKERINGEN

Figuur 2.6: Aantal bijstandsuitkeringen in Apeldoorn, 2016 tot en met 2020 ¹⁸

WERKLOZE JEUGDIGEN

Figuur 2.7: Percentage werkloze jeugdigen van 16 tot en met 22 jaar in Apeldoorn en in Nederland tussen 2015 en 2019 ¹⁹

Inwoners in de bijstand

De bijstand is één van de belangrijkste pijlers in het Apeldoornse vangnet. Eind 2019 zag de economie er goed uit en waren er meer banen dan ooit. Het aantal inwoners met een uitkering was op dat moment dan ook het laagst in jaren, zoals te zien is in figuur 2.6. Toch zijn er nog steeds Apeldoorners die gebruik moeten maken van een uitkering. De coronacrisis maakte een eind aan deze trend. Vooral flexwerkers moesten een beroep doen op de bijstand. In Apeldoorn werden er in april 2021 3.727 uitkeringen verstrekt.¹⁷ Dit is een stijging ten opzichte van 2019. Die stijging past in het landelijke beeld.

Meedoen op de arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt kent steeds meer flexwerkers: mensen met tijdelijke contracten, oproepcontracten en vormen van uitzendwerk. Ook zijn er steeds meer mensen die als zelfstandige zonder personeel (zzp) werken. In Apeldoorn werkte in 2019 10,7 procent van de werkenden als zzp'er.²⁰ Flexwerkers en zzp'ers vormden samen in Nederland in 2020 32 procent van alle werkenden. In 2003 was dat nog 22 procent.²¹

De flexibele arbeidsmarkt heeft vaak de meest ingrijpende gevolgen voor lager opgeleiden. De flexibilisering heeft ervoor gezorgd dat Apeldoorners die in armoede leven meer onzekerheid hebben over hun eigen inkomen. Dat sluit aan op uitkomsten van landelijke onderzoeken.²² Mensen met een gering inkomen zijn de afgelopen jaren nog kwetsbaarder geworden voor economische tegenspoed en schuldenproblematiek. Voor mensen met een arbeidsbeperking is de kans op werk afgenomen. Meedoen op de arbeidsmarkt wordt alleen maar lastiger. In het voorjaar van 2021 zijn er in de Sociaal-Economische Raad (SER) landelijke afspraken gemaakt waarmee een deel van deze problemen opgelost moet worden.²³

2.3 Gelijke kansen

Het belang van een goede start

In Apeldoorn wonen ruim 31.000 inwoners van 0 tot en met 17 jaar.²⁴ Deze jeugdigen zijn bezig om een basis te leggen voor de rest van hun leven, zodat ze op hun eigen manier kunnen deelnemen aan de samenleving. Een goede start

en gelijke kansen zijn daarbij belangrijk. Maar uit onderzoek blijkt dat er vier maanden na de geboorte al ongelijkheid te zien is tussen baby's uit arme en uit rijke gezinnen. Baby's uit arme families horen dan wat gewicht betreft vaker bij de zwaarste tien procent, dan kinderen uit rijkere gezinnen.²⁵ In Apeldoorn zijn er bij jeugdigen al voordat ze naar de basisschool gaan verschillen in vaardigheden.²⁶ Kinderen van opvoeders met een lager inkomen of opleidingsniveau presteren minder goed in taal en rekenen. Ook jeugdigen met een migratieachtergrond beginnen gemiddeld met een achterstand op de basisschool. Hun achterstand neemt af als ze ouder worden. Maar doordat deze jeugdigen ook vaak opvoeders hebben met een lager inkomen, krijgen ze minder ontwikkelkansen. Dit Apeldoornse beeld sluit aan bij de landelijke ontwikkelingen, zoals onder andere beschreven in het rapport 'Ongelijkheid van het jonge kind'.²⁷ Uit de Apeldoornse monitor voor voor- en vroegschoolse educatie (VVE) blijkt dat als kinderen met een risico op onderwijsachterstanden voorschoolse educatie volgen, zij hun achterstanden voor een groot deel kunnen inlopen. Peuters beginnen met een achterstand van zes maanden

aan de voorschool en bij uitstroom scoren ze op taal beter dan bij instroom. Landelijk onderzoek bevestigt dit beeld.²⁸ Het is hierbij belangrijk dat het voorschoolse onderwijs van goede kwaliteit is en dat het kind genoeg uren onderwijs kan volgen.

Druk op het onderwijs

In Apeldoorn heeft het onderwijs te maken met een lerarentekort en een verhoogde werkdruk. Steeds meer leerlingen in het regulier onderwijs hebben extra aandacht nodig. Zo is een aanzienlijk deel van de leerlingen jonge mantelzorger. Zij hebben in hun gezinssituatie te maken met zorgen die niet passen bij hun leeftijd. In Apeldoorn worden meer jeugdigen verwezen naar het speciaal onderwijs dan in eerdere jaren. Daarnaast is er een toename van jeugdigen die cognitief in staat zijn zich te ontwikkelen, maar qua gedrag niet in een klas kunnen functioneren, ook niet in het speciaal onderwijs. Het zijn jeugdigen die een-op-een onderwijs nodig hebben. Ook hebben steeds meer Apeldoornse kinderen met een migratieachtergrond te maken met ernstige problemen, bijvoorbeeld sociaal-emotioneel of door trauma.

16 Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

17 Gemeente Apeldoorn, 'Maandrapportage thema Maatschappelijke Ontwikkeling' (2021).

18 Trendoverzicht 2020.

19 Het gaat hier om personen die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV Werkbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie. Bron: CBSJeugd.

20 Landelijk varieert dit percentage van 6 tot 27 procent, het gemiddelde ligt op 12,6 procent..

21 CBS, 'Dossier flexwerk'.

22 Commissie-Borstlap, 'In wat voor land willen wij werken?' (2020) & Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), 'Eindevaluatie van de Participatiewet' (2020).

23 De uitdaging is om een toekomstgericht arbeidsmarktbeleid te ontwikkelen. Er wordt door de Sociaal-Economische Raad (SER) voorgesteld om de nul-urencontracten te laten verdwijnen, het aantal tijdelijke contracten terug te dringen en het inkomen van uitzendmedewerkers te verhogen. Ook wordt een minimumuurtarief voor zzp'ers geïntroduceerd. Deze landelijke ontwikkelingen kunnen in de toekomst ook verschil gaan maken voor Apeldoornse inwoners die nu nog onvoldoende kunnen deelnemen aan de arbeidsmarkt of te maken hebben met bestaansonzekerheid. Bron: SER, 'Sociaal economisch beleid 2021 - 2025. Zekerheid voor mensen, een wendbare economie en herstel van de samenleving' (2021).

24 Apeldoorn in cijfers (2020).

25 Rik Kuiper, 'In de wieg al op achterstand: bij baby's van vier maanden is de ongelijkheid reeds te zien', De Volkskrant (23 juli 2021).

26 VVE-Monitor 2018-2019.

27 Centraal Planbureau (CPB), 'Ongelijkheid van het jonge kind' (2020).

28 SER, 'Gelijk goed van start. Visie op het toekomstige stelsel van voorzieningen voor jonge kinderen' (2016).

Tweedeling in het onderwijs

Een aanzienlijke groep Apeldoornse leerlingen beschikte al vóór 2020 over onvoldoende taalvaardigheid, rekenvaardigheid en maatschappelijke competenties. Deze leerlingen lopen daarmee het risico om uiteindelijk laaggeletterd of -gecijferd het onderwijs te verlaten. De gevolgen van de coronacrisis komen daar nog eens bovenop. Zo blijkt uit landelijk onderzoek dat basisschoolleerlingen in 2020 minder voortgang hebben geboekt dan de jaren ervoor.³¹ De negatieve gevolgen van corona op de schoolprestaties zijn het sterkst voor leerlingen met een lage of gemiddelde sociaaleconomische achtergrond. De vertraging is ongeveer anderhalf keer groter bij hen dan bij leerlingen met een hoge sociaaleconomische status. Deze kansenongelijkheid leidt tot een grotere tweedeling in de samenleving: tussen de groep leerlingen die goed toegerust het onderwijs verlaat, en de leerlingen die zonder goede beheersing van de basisvaardigheden en zonder goede kansen de maatschappij in gaan. Met deze kansenongelijkheid hebben we ook in Apeldoorn te maken.

De overgang van 18- naar 18+

Vanaf je 18e verjaardag krijg je alle rechten en plichten die horen bij het leven van een volwassene. De overgang van 18- naar 18+ zorgt bij sommige kwetsbare jeugdigen in Apeldoorn voor knelpunten. Deze groep is divers: van jeugdigen met een uitkering en/of zonder startkwalificatie, tot statushouders, jeugdigen met een licht verstandelijke beperking en dak- en thuisloze jeugdigen. Zij hebben ook na hun 18e nog ondersteuning nodig, maar botsen op verschillende zorgsystemen: de grens tussen de jeugdhulp en volwassenenzorg. Er wordt veel verwacht van hun zelfredzaamheid, maar dat lukt niet altijd. Bovendien hebben deze jeugdigen in veel gevallen te maken met meerdere problemen tegelijkertijd. Ze maken vaak keuzes die gericht zijn op de korte termijn, zoals stoppen met hun opleiding voor een baantje. Het aantal voortijdig schoolverlaters in Apeldoorn is wel gedaald: van 437 in het schooljaar 2018 - 2019 naar 288 in 2020.³² Maar dat lijkt vooral een gevolg van de coronacrisis te zijn: omdat er moeilijker een baan te vinden is, blijven met name mbo'ers toch liever ingeschreven op school. Ook het

Scholen werken hard aan de vernieuwing van het onderwijs, zodat ze de leerlingen kunnen voorbereiden op een toekomst die we nu nog niet kennen. Het onderwijs ontwikkelt zich steeds meer van kennisoverdracht naar het aanleren van executieve vaardigheden. Dit zijn de denkprocessen die nodig zijn om activiteiten te plannen en aan te sturen. Ze helpen bij alle soorten taken en leiden tot efficiënt, sociaal en doelgericht gedrag.²⁹ Verder wordt steeds vaker een beroep gedaan op het onderwijs als het gaat om maatschappelijke vraagstukken, zoals het bestrijden van overgewicht en het tegengaan van wapenbezit.

Al deze ontwikkelingen zorgen voor druk op het onderwijs in Apeldoorn. De samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp is de afgelopen jaren weliswaar verbeterd, maar er zijn kansen voor verdere verbetering. Deze verbeteringskansen sluit aan op het landelijke beeld.³⁰

aantal jeugdigen met een uitkering is toegenomen. Kort voor de uitbraak van de coronacrisis, in februari 2020, ging het om 484 inwoners van 18 tot en met 26 jaar. In maart 2021 was dit gestegen naar 508.³³ Het is waarschijnlijk dat de arbeidsmarkt voor jongeren zal aantrekken na de coronacrisis. Aan de andere kant verwachten we dat een grote groep Apeldoornse jeugdigen die nu 'bij gebrek aan beter' hun school-inschrijving behouden, later alsnog zullen afhaken met een hoge studieschuld.

Meedoen in een steeds complexere samenleving

Het is niet voor elke Apeldoornse even gemakkelijk om mee te komen in de samenleving. Al helemaal niet omdat de maatschappij steeds complexer wordt. Dat geldt voor alle leefgebieden: van wonen tot werken tot het nieuws kunnen volgen. Zo wordt de samenleving steeds digitaal. Dat is in veel opzichten een goede ontwikkeling, ook voor ons als gemeente. Zo kunnen we processen sneller laten verlopen en kunnen we meer informatie uit data inwinnen. Maar we zien tegelijkertijd dat een steeds grotere groep Apeldoorners niet mee kan komen met deze ontwikkeling. Bijvoorbeeld inwoners die laaggeletterd zijn. Dit is een term voor mensen die moeite hebben, met lezen, schrijven en/of rekenen. Vaak hebben ze daardoor ook problemen met digitale vaardigheden, zoals het gebruik van een computer of smartphone.³⁴ Momenteel heeft ongeveer 11 procent van de Nederlanders tussen de 16 en 65 jaar weinig tot geen ervaring met de computer. Bij 55-plussers gaat het om 1 op de 5, en bij laaggeletterde inwoners zelfs om 30 procent.³⁵ Zij kunnen onvoldoende zelfstandig informatie opzoeken en verwerken op de computer.

Dat meedoen in de samenleving lastig kan zijn, is in het bijzonder van toepassing voor inwoners met een (licht) verstandelijke beperking, Apeldoorners op leeftijd, psychisch kwetsbare inwoners en dak- en thuisloze inwoners.

Niet sociaal redzaam

Inwoners met onvoldoende hulpbronnen en onvoldoende doenvermogen zijn niet sociaal redzaam. We schatten in dat in Apeldoorn ongeveer 4 procent van de volwassen bevolking en 5 procent van de jeugdigen niet sociaal zelfredzaam is.³⁶ Veel van deze inwoners hebben een licht verstandelijke beperking. Minder dan de helft hiervan is actief op de arbeidsmarkt. Ze lopen een groter risico om dakloos te raken en komen vaker in aanraking met justitie. En jeugdigen met een licht verstandelijke beperking worden vaker seksueel misbruikt.³⁷ Voor hen is het extra belangrijk dat communicatie, dienstverlening, ondersteuning en behandeling goed op elkaar aansluiten en passen bij hun behoefte. Alleen zo kan ook deze groep inwoners zo goed en volwaardig mogelijk meedoen aan de Apeldoornse samenleving.

Apeldoorners op leeftijd

Hoe ouder inwoners worden, hoe meer ze te maken krijgen met ernstige beperkingen. Ook raken hun sociale netwerken langzamerhand uitgedund. Vrouwen hebben een hogere levensverwachting dan mannen. Dat heeft als keerzijde dat ze meer jaren alleen doorbrengen dan mannen. Doordat de sociale netwerken van Apeldoorners op leeftijd in veel gevallen kleiner worden terwijl de hulpbehoefte stijgt, is het voor veel oudere inwoners lastig om mee te doen. Verder zijn ouderen met een migratie-

achtergrond vaak extra kwetsbaar. Zo hebben ouderen met een Marokkaanse en Turkse achtergrond gemiddeld een minder gunstige inkomenspositie en woonsituatie, en ook een minder goede fysieke en psychosociale gezondheid dan ouderen zonder migratieachtergrond.³⁸

29 Anton Horeweg, 'Executieve functies, wat zijn dat?' (29 november 2018), *Wij-leren*.

30 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), 'Kamerbrief Evaluatie en Verbeteraanpak Passend Onderwijs' (2020).

31 Inspectie van het Onderwijs, 'Staat van het onderwijs 2021' (2021).

32 'Ontwikkelingsrecht voor ieder kind. Lokale toelichting Apeldoorn bij het regionale jaarverslag Leerplicht - RMC Stedendriehoek 2019-2020' (2021).

33 Cognos, Gemeente Apeldoorn.

34 Stichting Lezen en Schrijven, 'Over laaggeletterdheid'.

35 Rijksoverheid, 'Digitale vaardigheden'.

36 Schatting op basis van: SCP, 'Het aantal mensen met een licht verstandelijke beperking. Een schatting' (2019).

37 Landelijk Kenniscentrum LVB.

38 CBS, 'Zelfredzaamheid van ouderen en gebruik van Wmo' (2020).

Inwoners met een psychische kwetsbaarheid

Ook voor Apeldoorners die met een psychische kwetsbaarheid te maken hebben, is het soms lastig om mee te kunnen doen. Het is een belangrijk doel van de transformatie in de geestelijke gezondheidszorg en in de maatschappelijke ondersteuning van de afgelopen jaren om ondersteuning zo dichtbij en toegankelijk mogelijk aan te bieden. Maar de veelheid aan loketten zorgt voor onduidelijkheid. Van Wmo tot Jeugdwet en van Zorgverzekeringswet tot Wet langdurige zorg: waar moet je precies zijn voor de juiste hulp? Deze inwoners krijgen bovendien te maken met zorgverleners en indicatiestellers die de verschillende wetten anders interpreteren. Zorgverleners maken bovendien niet altijd gebruik van de mogelijkheid om flexibel op- of af te schalen. En bij inwoners met een (licht) verstandelijke beperking die daarnaast psychisch kwetsbaar zijn is er soms sprake van een verkeerde inschatting, waardoor behandeling of begeleiding niet goed aanslaat. Dit alles zorgt bij de inwoners voor onzekerheid en stress.

Dak- of thuisloze Apeldoorners

Andere inwoners die moeite hebben om mee te komen, zijn Apeldoorners die dak- of thuisloos zijn. Er zijn twee verschillende vormen van dak- en thuisloosheid: klassieke en economische dak- en thuisloosheid. Met klassieke dak- en thuisloosheid bedoelen we inwoners die vanwege psychische of verslavingsproblemen dak- of thuisloos raken. In Apeldoorn is sprake van een gelijkblijvende lijn als het gaat om het aantal klassieke dak- en thuislozen. Dit is in tegenstelling tot het landelijke gemiddelde, waar het aantal sterk stijgt. In 2019 registreerden dak- en thuislozeninstellingen en de politie 191 dak- en thuislozen in Apeldoorn. Wel signaleren organisaties die dak- en thuislozen opvangen, zoals instellingen en kerken, dat het aantal economisch dak- en thuislozen in Apeldoorn stijgt. Dit zijn inwoners die vanwege een financiële reden dakloos raken, bijvoorbeeld door een scheiding of een faillissement.

Diversiteit

Apeldoorn kent veel diversiteit in etnische en culturele achtergronden. Het percentage Apeldoorners met een niet-westerse achtergrond neemt toe. Dit biedt kansen op nieuwe netwerken en veelkleurigheid in de gemeente. Tegelijk zijn er ook uitdagingen: sommige van deze nieuwe inwoners kunnen onvoldoende aansluiting vinden om mee te doen. Zij hebben door hun migratie een lage sociaal-economische status. Ze komen vaak uit een arme omgeving met minder goede schoolsystemen en gezondheidszorg, waardoor ze in Apeldoorn niet altijd goed kunnen meekomen en hun eigen belangen niet goed kunnen behartigen. Dit heeft ook gevolgen voor hun kinderen, met name voor hun schoolcarrière en gezondheid.

ACHTERGROND VAN INWONERS

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Nederlands	83,9%	83,6%	83,3%	82,8%	82,4%	82,0%	81,6%
Overig westers	8,0%	8,1%	8,1%	8,3%	8,4%	8,3%	8,4%
Niet-westers	8,0%	8,2%	8,6%	8,8%	9,2%	9,7%	10,0%

Figuur 2.9: Aandeel Apeldoorners met een Nederlandse, overig westerse of niet-westerse achtergrond op 1 januari van dat jaar³⁹

Ook qua seksuele en genderidentiteit kent Apeldoorn veel diversiteit. Naar schatting is zo'n 7 procent van de Apeldoorners LHBTI+.⁴⁰ Dat zijn ruim 11.000 inwoners.⁴¹ In Apeldoorn is de Stichting Roze 50+ actief. Er is geen lokale COC, maar er zijn Apeldoornse leden aangesloten bij COC Deventer en COC Midden-Nederland (Arnhem).⁴² Apeldoorn heeft geen café of ontmoetingsplek voor LHBTI+.

Artikel 1 Noord-Oost Gelderland (NOG) zet zich in ter voorkoming en bestrijding van discriminatie en ongelijke behandeling. Hier kunnen inwoners en professionals terecht voor vragen en meldingen. In 2019 werden hier 136 meldingen gedaan van discriminatie, waarvan 16 op basis van seksuele gerichtheid. Dit is een toename ten opzichte van 2018, toen het om 4 meldingen ging.⁴³ Een hoger aantal meldingen geeft niet per se aan dat er meer discriminatie is, maar wel dat er een verschuiving is in de maatschappelijke acceptatie.

Bloeien, groeien en verbinden door cultuur

Een koninklijk paleis, een theater van formaat, musea, galeries, orkesten, een poppodium, een bioscoop en een rijk verenigingsleven: Apeldoorn heeft veel te bieden op het gebied van cultuur en erfgoed. De plekken zorgen voor verbinding, versterking van de sociale netwerken en geven je de kans om je identiteit en talenten te ontwikkelen.

Zo heeft cultuur een belangrijke functie in de sociale basis: ze zorgt ervoor dat Apeldoorners kunnen bloeien, groeien en met elkaar in verbinding zijn. Ook de Apeldoornse stadsfotograaf en stadsdichter leveren hieraan een belangrijke bijdrage.

Fysieke en mentale gezondheid

De gezondheid van inwoners is een essentieel onderdeel van de sociale basis in Apeldoorn. Een goede gezondheid kan kwetsbaarheid voorkomen of verminderen. Mensen met een hoge sociaaleconomische status leven momenteel achttien jaar langer in goed ervaren gezondheid. Hun levensverwachting is zeven jaar hoger.⁴⁴ Inwoners met een lage sociaaleconomische status hebben een verhoogd risico op een angststoornis of depressie en eenzaamheid, ervaren de leefomgeving als minder prettig en roken vaker.⁴⁵ In 2020 rookte 81 procent van de inwoners tussen 18 en 64 niet, bij 65-plussers lag dit percentage op 93 procent.⁴⁶ Verder is gewicht is een indicator voor een goede gezondheid. Mensen met een gezond gewicht hebben minder risico op bijvoorbeeld diabetes, hart- en vaatziekten en psychische problemen dan mensen met overgewicht of obesitas. In 2020 had 49 procent van de Apeldoorners tussen 18 en 64 jaar overgewicht. Bij 65-plussers lag dit percentage op 55 procent. Ook bij jeugdigen is er al sprake van overgewicht: bij kinderen van 9 en 10 jaar heeft 15 procent een te hoog BMI.⁴⁷

Gezondheid en welzijn

Uit de gezondheidsmonitor van GGD Noord- en Oost-Gelderland blijkt dat 82 procent van 18 tot en met 64-jarigen hun gezondheid vorig jaar als goed tot zeer goed beoordeelden. Iets meer dan de helft van deze groep gaf hun geluk het cijfer 8 of hoger. Bij de 65-plussers lag dit

39 Trendoverzicht 2020.

40 Deze afkorting verwijst onder andere naar lesbisch, homoseksueel, biseksueel, transgender, intersekse, queer, aseksueel en panseksueel. Er is een brede emancipatiebeweging van mensen die zich niet identificeren met de bestaande categorieën. Dat kunnen ook heteroseksuele personen zijn die zich inzetten voor gendergelijkheid en/of die zich niet willen laten belemmeren door culturele normen over gender.

41 De schatting is dat 7 procent van de Nederlandse bevolking LHBTI+ is, wat neerkomt op 11.200 Apeldoorners. Bron: I&O Resarch, 'Samenlevingsonderzoek Oost-Nederland. Acceptatie van LHBTI+'ers in Oost-Nederland' (2019) & SCP, 'LHBT-monitor 2018. De leefsituatie van lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen in Nederland' (2018).

42 COC Nederland zet zich in voor gelijke rechten, emancipatie en sociale acceptatie van LHBTI's in Nederland en het buitenland. Er zijn twintig regionale lidverenigingen.

43 Artikel 1 Noord-Oost Gelderland, 'Jaarverslag 2019' (2020).

44 Kim Knoops & Marion van den Brakel, 'Rijke mensen leven lang en gezond. Inkomensgerelateerde verschillen in de gezondheidsverwachting' (2010) Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen.

45 GGD NOG, 'Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen 2020' (2021).

46 GGD NOG, 'Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen 2020' (2021) & 'Gezondheidsmonitor Jeugd' (2019).

47 GGD NOG, 'Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen 2020' (2021) & 'Gezondheidsmonitor Jeugd' (2019).

gelukspercentage hoger: op 65 procent. 71 procent van de 65-plussers beoordeelde hun gezondheid als goed of zeer goed.⁴⁸

Als we specifiek naar de jeugdigen kijken, blijkt uit de Apeldoornse Jeugdmonitor van 2019 dat 85 procent van de jeugdigen hun gezondheid als goed tot zeer goed ervaart.⁴⁹ Zij hebben het thuis gezellig en hebben het leuk op school. Tegelijk ervaart bijna de helft van de Apeldoornse jeugdigen van 12 jaar en ouder stress vanwege school en huiswerk, wat anderen van hen vinden of van alles wat ze moeten doen. We zien bovendien een terugval in de beoordeling van hun mentale gezondheid tijdens de coronacrisis. Ze maakten zich in deze periode meer zorgen en ervoeren meer stress. Het percentage jeugdigen dat zich (zeer) gelukkig voelde nam de afgelopen twee jaar af van 87 procent naar 53 procent.⁵⁰

Eenzaamheid en corona

Ook bij volwassen Apeldoorners heeft de coronacrisis invloed gehad op het mentale welzijn. Eenzaamheid was al langer een groeiend probleem in de Apeldoornse samenleving. Uit de Buurtbelever blijkt dat een kwart van de Apeldoorners zich vorig jaar enigszins eenzaam voelde en 6 procent sterk eenzaam was. Eenzaamheid was het hoogst onder inwoners van de binnenstad (39 procent) en het laagst bij Apeldoorners die in de dorpen wonen (27 procent). Er is veel diversiteit in de mensen die zich regelmatig eenzaam voelen: van jongeren tot senioren en van alleenstaanden tot nieuwe Apeldoorners. Dit werd versterkt door de coronacrisis. Met name ouderen liepen extra risico op eenzaamheid. Inwoners met een (licht) verstandelijke beperking hadden het met name zwaar met de anderhalvemetermaatregel. Hun begeleiding wordt normaal gesproken gekenmerkt door persoonlijk contact, maar moest nu op afstand plaatsvinden of digitaal.

Bij Apeldoorners die met psychische klachten kampen, is het beeld van de coronacrisis gemengd. Bij sommige inwoners nam de problematiek toe, onder andere door het wegvallen van contact en door angst en onzekerheid. Meer inwoners hadden slaapproblemen en gevoelens van

depressie en angst. Bij anderen leken de klachten juist af te nemen doordat hun leven prikkelarmer werd, en soms leidde een vermindering aan hulp juist tot meer zelfvertrouwen en eigen regie.⁵¹

Hittestress

Een andere stressoorzaak is de toename van het aantal hete zomerse dagen als gevolg van klimaatverandering. Dit heeft invloed op het welzijn van mensen, bijvoorbeeld door slaapgebrek dat optreedt. Dit wordt hittestress genoemd.⁵² Daar hebben vooral inwoners last van die wonen in een slecht geïsoleerde woning, in een omgeving met veel stenen en weinig bomen. In huis kan dat leiden tot flink hogere temperaturen in vergelijking met een goed geïsoleerde woning in een groene wijk.

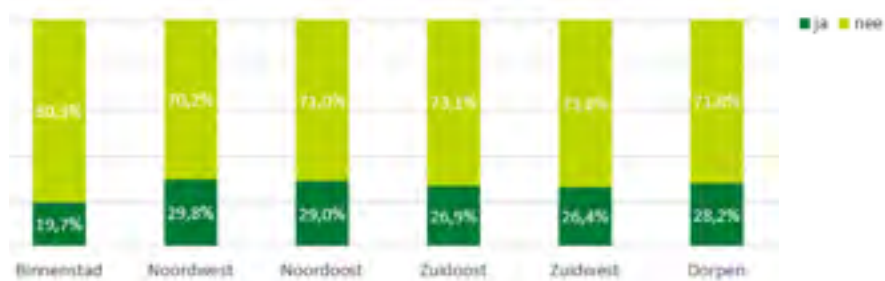
Op tijd hulp vragen

Een mantelzorger verleent onbetaalde en vaak langdurige hulp aan iemand uit zijn of haar sociale netwerk. Bijvoorbeeld aan een familielid, vriend of buurtgenoot. In figuur 2.10 is het percentage mantelzorgers per stadsdeel te zien. Door diverse maatschappelijke ontwikkelingen neemt de druk op mantelzorgers toe. Bijvoorbeeld door het afnemen van het aantal mantelzorgers, door bureaucratie en digitalisering.⁵³

Mantelzorgers zijn er van jong tot oud en hebben elk te maken met een unieke situatie. Maar wat ze met elkaar gemeen hebben, is dat ze het vaak moeilijk vinden om hulp te vragen aan hun omgeving. Ze willen niemand tot last zijn, of onderschatten hun eigen behoefte aan ondersteuning. Mantelzorgers weten in de loop der jaren wel beter de weg te vinden naar mantelzorgondersteuning: in 2014 was dit landelijk 26 procent en in 2019 31 procent.⁵⁴ Maar juist de zwaar belaste mantelzorgers weten minder goed waar ze terecht kunnen voor advies en ondersteuning. Mogelijk hebben zij niet de tijd, de rust en het overzicht om dit uit te zoeken. Of er is geen passende hulp, of ze hebben geen behoefte aan ondersteuning.⁵⁵ Veel Apeldoornse mantelzorgers merken te laat dat zij overbelast zijn. Dit kan leiden tot stressklachten en burn-outverschijnselen.

MANTELZORGERS PER STADSDEEL

Figuur 2.10: Percentage mantelzorgers per stadsdeel⁵⁶

DE INZET VAN MANTELZORGERS

Aantal actieve mantelzorgers per jaar in de gemeente Apeldoorn	circa 49.000 personen
Totaal aantal bestede uren per jaar door deze actieve mantelzorgers in de gemeente Apeldoorn	140 tot 231 miljoen euro
Geraamde waarde van de tijdsinzet van mantelzorgers per jaar	circa 15 miljoen uren
Kosten die deze mantelzorgers per jaar maken om de zorg te bieden*	circa 18 miljoen euro
Kosten per jaar voor de maatschappij indien deze zorg aan zorgbehoevende op een ander wijze, door professionals, zou worden verleend	tussen 315 en 432 miljoen euro
Aantal mantelzorgers dat aangeeft overbelast te zijn in de gemeente Apeldoorn	circa 4.500 personen

Figuur 2.11: Gegevens over mantelzorgers in Apeldoorn⁵⁷

* Denk hierbij aan reiskosten en extra uitgaven aan boodschappen, medicatie en/of zorgattributen.

48 GGD NOG, 'Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen 2020' (2021).

49 GGD NOG, 'Kindermonitor' (2017) & 'Gezondheidsmonitor Jeugd' (2019).

50 GGD NOG, 'Coronapeiling Jeugd: bijna alle jongeren hebben last van de coronacrisis' (8 april 2021).

51 Marte van Santen, UMCG Kennis in zicht, 'Wat is de impact van de coronacrisis op mensen met psychische klachten?' UMCG Kennis in zicht (25 juni 2020).

52 Meer informatie hierover staat op de website www.klimaat-effectatlas.nl.

53 Stichting De Kap, 'Jaarrekening 2020' (2021).

54 SCP, 'Blijvende bron van zorg. Ontwikkelingen in het geven van informele hulp 2014 - 2019' (2020).

55 Stichting De Kap, 'Jaarrekening 2020' (2021).

56 Buurtbeleving 2020. De percentages zijn de antwoorden van de respondenten die naar de gehele gemeente Apeldoorn zijn vertaald.

Geweld en criminaliteit

Grensoverschrijdend gedrag

Jeugdigen ontwikkelen hun identiteit en zijn op zoek naar zichzelf. Soms gaat deze zoektocht gepaard met grensoverschrijdend gedrag. Dit is ook het geval bij sommige Apeldoornse jeugdigen. Social media speelt een steeds grotere rol in hun leven, met uitwassen als shame-sexting of ongewenste sexting tot gevolg.⁵⁸ Al sinds 2003 daalt het alcoholgebruik onder jeugdigen in Apeldoorn en sinds 2011 ook het percentage jeugdigen dat ooit heeft gerookt. In 2019 rookte 3 procent van de middelbare scholieren dagelijks.⁵⁹ Wel zien we dat het bingedrinken de laatste jaren toeneemt onder jeugdigen.⁶⁰ Het drugsgebruik blijft vrij stabiel, waarbij jeugdigen met name lachgas en XTC gebruiken.⁶¹

Er is een kleine groep jeugdigen die dreigt af te glijden in de criminaliteit. Het gaat om oudere jeugdigen vanaf 17 jaar, die opvallen in gedrag, deelnemen aan een overlastgevend groep of veelvuldig in beeld komen bij politie en justitie. Daarnaast zijn er in Apeldoorn criminele jeugdgroepen, waarbij sprake is van drugshandel en wapenbezit. 1,9 procent van de Apeldoornse jeugdigen staat als verdachte geregistreerd bij de politie. Dit is hoger dan het landelijk gemiddelde van 1,8 procent.⁶² Het gaat hierbij om overtredingen als winkeldiefstal, vernieling en versterking van de openbare orde en geweld. In 2020 zijn er 1.119 meldingen gedaan van overlast door jeugd. Dit is bijna de helft meer dan in 2018 en 2019.⁶³ De toename is deels te verklaren door de verandering in de samenleving door de coronacrisis. Maar niet helemaal: de problemen speelden eerder ook al.

57 Ecorys en MantelzorgNL, 'Gemeente Apeldoorn. De maatschappelijke waarde van mantelzorg' (2021). Dit is een factsheet over de situatie in Apeldoorn, die is gebaseerd op de resultaten van een landelijk onderzoek: Ecorys, 'De maatschappelijke waarde van mantelzorg. Een maatschappelijke kosten-batenanalyse' (2021), Mantelzorg Apeldoorn'.

58 Sexting: het versturen van seksueel getinte berichten, foto's of video's.

59 GGD NOG, 'Gezondheidsmonitor Jeugd' (2019).

60 Bingedrinken: het drinken van minstens vier (vrouwen) of vijf (mannen) glazen alcohol tijdens één gelegenheid.

61 GGD NOG, 'Gezondheidsmonitor Jeugd' (2019).

62 CBS, 'Monitor jeugdcriminaliteit 2020' (2021).

63 In 2018 werden er 580 meldingen gedaan, in 2019 573. Bron: Gemeente Apeldoorn, 'Tussenevaluatie Integraal Veiligheidsplan 2019 - 2022. Evaluatie 2019 - 2020' (2021).

Online criminaliteit

De afgelopen jaren werden meer Nederlanders slachtoffer van online criminaliteit.⁶⁴ Dat werd in 2020 nog eens versterkt door de coronacrisis. In dat jaar nam de online criminaliteit met maar liefst 127 procent toe in Nederland.⁶⁵ Sommige Apeldoorners krijgen hier vaker mee te maken dan hun plaatsgenoten. Bijvoorbeeld jeugdigen met een licht verstandelijke beperking en jeugdigen met een vluchtelingenachtergrond. Mede door de coronacrisis brachten ook zij steeds meer tijd online door. Sindsdien geven scholen voor deze jeugdigen aan dat meer leerlingen slachtoffer worden van afpersing en ongewenste sexting. Ook oudere Apeldoorners krijgen vaker te maken met online criminaliteit. Ze worden bijvoorbeeld slachtoffer van phishing of worden opgelicht bij een online aankoop.⁶⁶

Huiselijk geweld

De kans dat een Apeldoornse te maken krijgt met huiselijk geweld, is groter dan de kans op elke andere vorm van geweld. Huiselijk geweld is geweld dat iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer pleegt.

Hieronder valt lichamelijk en seksueel geweld, lastigvallen en bedreiging. Dat kan samengaan met beschadiging van goederen in en om het huis. Te veel Apeldoornse kinderen en volwassenen zijn thuis niet veilig. Uit landelijk onderzoek blijkt dat de helft van de Nederlandse bevolking met een vorm van huiselijk geweld te maken heeft gehad.⁶⁷ Bij kinderen komt emotionele mishandeling het meest voor.⁶⁸ Jaarlijks krijgt 1 op de 50 thuiswonende mensen boven de 65 in Nederland te maken met oudermishandeling.⁶⁹ En in elke schoolklas is een kind slachtoffer van huiselijk geweld. In Apeldoorn zijn de cijfers vergelijkbaar. We zien dat kinderen die slachtoffer of getuige zijn van huiselijk geweld zich onvoldoende kunnen ontwikkelen. Ze lopen daardoor een grotere kans om op latere leeftijd angst-, leer- en gedragsproblemen te krijgen.

Ondermijning

In Apeldoorn hebben we regelmatig te maken met ondermijning. Het gaat om vormen van georganiseerde criminaliteit die een bedreiging kunnen zijn voor de (woon) omgeving. Voorbeelden zijn criminaliteit die te maken heeft met drugs, mensenhandel, witwassen, jeugdprostitutie en loverboys, vastgoedfraude en motorbendes. Soms concentreren de gebeurtenissen zich op bepaalde plekken, zoals recreatieparken, bedrijventerreinen en het buitengebied.⁷⁰

⁶⁴ CBS, 'Hoe zit het met cybercrime? Nederland in cijfers 2020' (2020).

⁶⁵ Politie, 'Criminaliteit 2020: minder inbraak, meer cybercrime' (15 januari 2021).

⁶⁶ Phishing ('hengelen') is een vorm van cybercrime waarbij criminelen een bericht versturen om te proberen inloggegevens, creditcardinformatie, pincodes of andere persoonlijke gegevens te achterhalen.

⁶⁷ Lenneke Alink e.a., 'Kindermishandeling in Nederland anno 2010. De Tweede Nationale Prevalentiestudie mishandeling van kinderen en jeugdigen' (2012).

⁶⁸ Lenneke Alink e.a., 'NPM-2017. Nationale prevalentiestudie mishandeling van kinderen en jeugdigen' (2018).

⁶⁹ Movisie, 'Ouderenmishandeling. Veilig en beschermd ouder worden. Een handreiking voor gemeenten' (2020).

⁷⁰ Gemeente Apeldoorn, 'Met vertrouwen veilig verder. Integraal veiligheidsplan 2019 - 2022' (2019).

Op www.apeldoorn.incijfers.nl zijn recente cijfers over ondermijning te vinden.

3. HOE GEVEN APELDOORNERS VORM AAN SOCIALE NETWERKEN?

Apeldoorners geven zelf vorm en inhoud aan hun leven. Ze zoeken een woning die bij hen past, gaan naar het werk of naar school en besteden tijd aan zingeving en hobby's. Apeldoorners kijken naar elkaar om en ze bereiken samen veel. Ze doen vrijwilligerswerk, verlenen mantelzorg of bieden een plaatsgenoot de helpende hand. Dankzij de samenredzaamheid van deze sociale netwerken is Apeldoorn een sociale gemeente waarin iedereen op zijn eigen manier mee kan doen.

In Apeldoorn wordt op veel verschillende manieren naar elkaar omgekeken. Het is te veelomvattend om hier een volledig overzicht van te kunnen geven. Maar in dit hoofdstuk willen we wel een beeld schetsen. We laten zien hoe maatschappelijk betrokken organisaties, cultuur- en sportverenigingen en actieve en zorgzame vrijwilligers er met elkaar voor zorgen dat gezinnen op de been blijven, buurten leefbaar zijn en verenigingen kunnen bloeien. Kortom: hoe Apeldoorners vormgeven aan sociale netwerken.

3.1 Wonen en leefomgeving

Sociale netwerken in de buurt

In Apeldoorn zien we veel mooie voorbeelden van nabuurschap. Dit geeft een stevige basis van vitaliteit en veerkracht. Er is sprake van saamhorigheid en omzien naar elkaar. Zo kunnen inwoners samenredzaam zijn. Met name in de dorpen zien we sterke sociale netwerken waarbij inwoners de kwaliteit van buurtcontact hoog waarderen, zoals te zien is in figuur 3.1. Buurtgenoten ontmoeten en helpen elkaar bijvoorbeeld bij buurtinitiatieven, kerken en moskeeën, muziekverenigingen en andere hobbyclubs. Al deze vormen van vereniging en verbinding zijn onmisbaar voor een stevige sociale basis in Apeldoorn. Ook Apeldoornse bedrijven spelen een belangrijke rol in hun eigen omgeving. Winkeliers organiseren bijvoorbeeld belangeloos koffiemomenten of lunches over hun buurtgenoten.

Sportverenigingen

De afgelopen jaren hebben met name veel Apeldoornse sportverenigingen zich meer opengesteld voor hun buurt. Dat is in een tijd van afnemende leden- en vrijwilligers-aantallen een flinke uitdaging, maar wel een die vruchten afwerpt. De sportverenigingen zoeken verbinding met inwoners, instellingen en organisaties in de wijk en weten daardoor nieuwe doelgroepen aan zich te binden. Ook

breiden veel sportclubs hun maatschappelijke rol uit. Dat doen ze omdat ze anderen in de Apeldoornse samenleving willen helpen. Zo zijn er verenigingen die statushouders kennis laten maken met sporten en er zijn clubs die ontmoeting organiseren voor inwoners met een beperking. Ook passen verenigingen het aanbod in hun kantines aan. Zo creëren ze meer bewustwording voor het belang van een gezonde leefstijl.

BUURTCONTACT

Inwoners geven aan dat hun buurt van belang is voor hun sociale leven. Gemiddeld geven ze dit contact een 6,7. Het blijkt dat inwoners over het algemeen goed met elkaar overweg kunnen. Slechts 3 procent van de inwoners geeft aan dat de mensen uit de buurt (zeer) slecht met elkaar kunnen opschieten.

	Buurtcontact	zeer slecht	slecht	neutraal	prima	erg goed
Dorpen	7,0	0%	2%	16%	56%	26%
Noordwest	6,7	0%	2%	23%	56%	19%
Noordoost	6,5	2%	2%	24%	56%	17%
Zuidoost	6,7	0%	2%	28%	54%	15%
Zuidwest	6,8	1%	3%	22%	57%	16%
Binnenstad	6,4	0%	3%	31%	50%	16%
Apeldoorn	6,7	1%	2%	23%	56%	18%

Figuur 3.1: Wat Apeldoorners vinden van de kwaliteit van buurtcontact in hun stadsdeel'

Activiteiten en ontmoeting

In Apeldoorn zijn in veel buurten en dorpen ontmoetingsplekken te vinden. Bijvoorbeeld in een verzorgingshuis, buurthuis of culturele instelling. Vaak is dit het resultaat van eigen initiatief van de inwoners. Als aanvulling zijn er verspreid over de gemeente Basisontmoetingsplekken, die we als gemeente financieren. Zowel in de ontmoetingsplekken als Basisontmoetingsplekken zijn vele Apeldoornse vrijwilligers actief. Ze ontmoeten plaatsgenoten die een steuntje in de rug kunnen gebruiken. Alle Apeldoorners zijn van harte welkom. Voor een praatje en een kopje koffie. Voor praktische hulp bij een formulier of procedure. Of voor een leuke activiteit, om zo samen sportief, creatief of leerzaam bezig te zijn. Via www.ontmoetelkaarinapeldoorn.nl krijgen inwoners een overzicht van allerlei ontmoetingsplekken in Apeldoorn. Daar zien ze waar ze wanneer terecht kunnen voor een leuke activiteit.

Bij al deze activiteiten en ontmoetingen speelt het Stedelijk Knooppunt voor Vrijwilligers en Verenigingen een belangrijke rol. Dit is een samenwerking tussen Apeldoorn Pakt Aan (Stimenz), Ertoe Doen (De Kap) en Present. Apeldoorn Pakt Aan organiseert trainingen, evenementen en andere bijeenkomsten. Ook heeft Apeldoorn Pakt aan een online vacaturebank voor vrijwilligerswerk, waarvan al meer dan 300 organisaties gebruik hebben gemaakt. Het platform Ertoe Doen is onderdeel van het Stedelijk Knooppunt en tegelijk een zelfstandig samenwerkingsverband van Apeldoornse organisaties en initiatieven die vrijwillige ondersteuning bieden in de thuissituatie. Dit wordt gecoördineerd door een netwerkregisseur. Present richt zich op werknemersvrijwilligerswerk en organiseert de jaarlijkse maatschappelijke Beursvloer. Daarnaast zorgen de gezamenlijke organisaties in het Stedelijk Knooppunt voor promotieactiviteiten, kennisdeling en netwerkvorming op het gebied van vrijwillige inzet.

Publieke ruimte verbeteren

Spelen, bewegen, sporten en ontmoeten: het is allemaal mogelijk in het Apeldoornse publieke domein. Maar soms zijn de parken, perken en pleinen daar nog niet zo geschikt voor. Apeldoorners werken eraan om het publieke domein te verbeteren. Zo kan iedereen er op zijn eigen manier meedoen. Want de Apeldoornse buitenruimte is er voor alle inwoners.

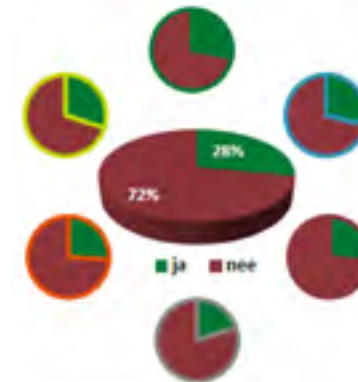
In de afgelopen jaren zijn er in Apeldoorn veel initiatieven gestart waarbij buurtbewoners zich inzetten voor de leefkwaliteit van hun eigen buurt. Denk bijvoorbeeld aan groenaanplant en speel- en ontmoetingsplekken. Vaak doen de buurtbewoners dit in samenwerking met de gemeente en andere organisaties. Uit enquêtes komt stevast naar voren dat dertig tot veertig procent van de bewoners bereid is om zich enigermate voor de buurt in te zetten.² Dit leidt tot kwaliteitsverbetering en ook tot meer sociale cohesie.

¹ Buurtbelever 2020.

² Zoals in de Buurtbelever 2020.

³ Buurtbelever 2020.

SOCIALE BETROKKENHEID

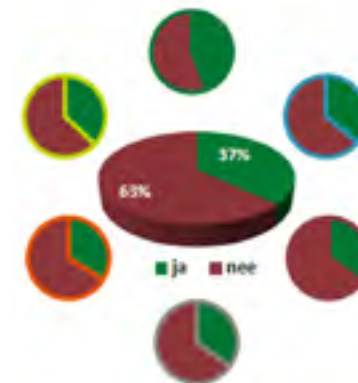
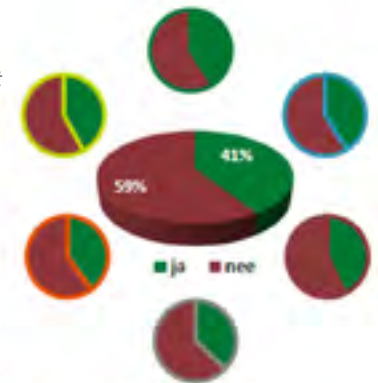
Gemiddeld gezien biedt ongeveer één op de drie inwoners (35%) hulp aan een ander in zijn of haar vrije tijd in de vorm van mantelzorg, hulp en/of vrijwilligerswerk.

Mantelzorg (links)

Ruim één op de vier inwoners (28%) geeft, of heeft in de afgelopen twee jaar, mantelzorg gegeven aan iemand woonachtig in de gemeente Apeldoorn; aan een familielid (48%), huisgenoot (20%; al dan niet familie), buurtgenoot (15%), en vriend(in) of kennis (11%).

Hulp (rechts)

41% van de inwoners in Apeldoorn biedt hulp aan een ander buiten hun eigen huishouden. Hier kun je denken aan praktische zaken (46%; incl. doen van boodschappen en hulp in het huishouden), oppassen bij kinderen (20%), hulp bij administratieve zaken (10%), begeleiding of coaching (10%) en overige zaken (15%).

Vrijwilligerswerk (links)

37% van de inwoners in Apeldoorn zet zich in als vrijwilliger, met name op het gebied van sport (18%), zorg (15%), geloof (14%) en goed doel (10%). Zij die vrijwilligerswerk verrichten geven als motivatie aan dat ze het fijn vinden om iets voor een ander te kunnen betekenen (29%), dat ze het leuk (23%) en een zinvolle tijdsbesteding vinden (18%) en goede manier is om sociale contacten op te doen (15%).

Figuur 3.2: Sociale betrokkenheid in Apeldoorn³

Eenzaamheid en sociaal isolement

Niet iedereen maakt gebruik van ontmoetingsplekken of Basisontmoetingsplekken. Voor een aantal inwoners is de afstand te groot of de drempel te hoog voor het onbekende of de ontmoeting. Ook is er nog altijd angst voor coronabesmetting. Als gevolg hiervan heerst er eenzaamheid bij

individuele Apeldoorners. Deze mensen bevinden zich in een sociaal isolement; zij leven hun leven in relatieve onzichtbaarheid voor hun omgeving. Voor hen is het van belang dat zij ondersteuning kunnen krijgen om een sociaal netwerk te creëren of uit te breiden. Vrijwilligers ondersteunen hen in praktische zin, leggen regelmatig eenzaamheidsbezoekjes af en bieden sociale ondersteuning.

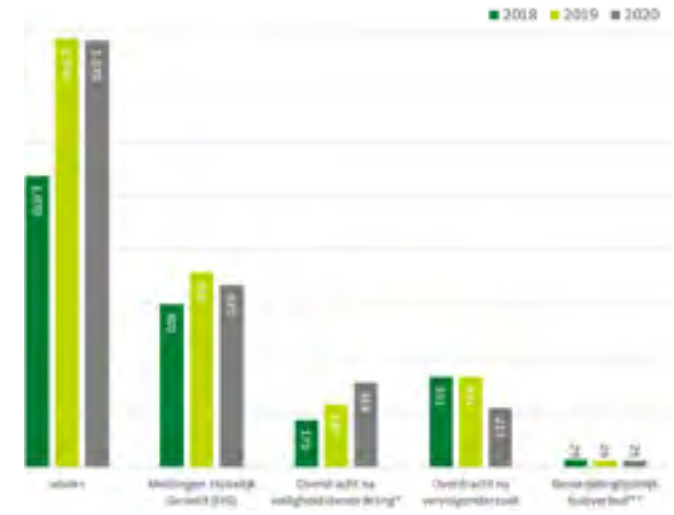
Hulp bij vervoer

Op bezoek bij je onlangs geopereerde vrouw in het ziekenhuis? Een middagje kaarten bij je favoriete buurtvereniging? Niet elke Apeldoornse beschikt over vervoer naar zulke activiteiten. Openbaar vervoer is in zo'n geval niet altijd een geschikte oplossing. En dat terwijl mobiliteit juist zo belangrijk is om mee te kunnen blijven doen. We zien dat Apeldoorners elkaar helpen om op de plaats van bestemming te komen. Soms wordt dat onderling in de buurt geregeld, als bijvoorbeeld de buurman een autoriteit maakt. Daarnaast zijn er ook inwoners die zich vrijwillig inzetten via een vervoersdienst. Naast deze vormen van vervoer bieden vrijwilligers ook georganiseerd medisch vervoer van en naar het ziekenhuis. Ook begeleiden zij hun passagier in het ziekenhuis en zijn ze als dat gewenst is aanwezig bij de gesprekken. De vrijwilligers gebruiken voor het vervoer hun eigen auto. De inwoner die vervoer nodig heeft, betaalt alleen een kleine onkostenvergoeding.

Onveilige situaties en zorgen doorgeven

Apeldoorners weten wat er speelt in hun buurt. Zij kennen de goede ontwikkelingen, maar ook de problemen die aandacht nodig hebben. De gemeente en professionele organisaties zijn hier niet altijd even goed van op de hoogte. Inwoners kunnen daarom een melding doen als ze denken dat de veiligheid in gevaar is of als ze zich zorgen maken. Dat kan bijvoorbeeld zijn omdat er overlast is in de straat door een persoon met onbegrepen gedrag, of door woonoverlast. Inwoners doen hiervoor meldingen bij het Meldpunt verward gedrag en het Meldpunt woonoverlast. Maar het kan ook zijn dat iemand huiselijk geweld of kindermishandeling vermoedt bij een gezin in de buurt. Daarvoor kunnen inwoners terecht bij Veilig Thuis: voor hulp en advies voor henzelf, maar ook bij zorgen over iemand anders.

MELDINGEN VEILIG THUIS

Figuur 3.3: Meldingen Veilig Thuis, 2018 - 2020⁴

* Nieuwe benaming van overdracht na eerste contact

** Nieuwe benaming voor Zorgcoördinatie Tijdelijk Huisverbod

3.2 Bestaanszekerheid

Armoede en schulden bestrijden

Apeldoornse inwoners en organisaties pakken op eigen initiatief hun rol om armoede en schulden te bestrijden. Zo helpen Apeldoorners als vrijwilliger bij de voedsel-, kleding- of speelgoedbank. Of ze doneren geld, voedsel, kleding of speelgoed. Jeugdigen tot 12 jaar krijgen speelgoed als hun opvoeders moeten rondkomen van een minimuminkomen. Daarnaast zetten inwoners zich via verschillende organisaties in als vrijwilliger om plaatsgenoten te helpen met hun financiën. Bijvoorbeeld door samen inkomsten en uitgaven op een rij te zetten.

Hulp om de arbeidsmarkt op te gaan

In veel gevallen is een afgeronde opleiding nodig om leuk en goedbetaald werk te krijgen. De meeste jeugdigen in Apeldoorn halen hun diploma en gaan dan op zoek naar een

baan. Bij sommigen loopt dat proces iets minder soepel. De motivatie om de opleiding af te ronden is weg, of het lukt iemand niet om de eerste stappen op de arbeidsmarkt te zetten. Apeldoorners zetten zich vrijwillig in als coach om deze jeugdigen op weg te helpen. Ze lopen een tijdje mee en bieden de jeugdige een extra steuntje in de rug om door te zetten. Ook treden inwoners op als ervaringsdeskundige bij deze jeugdigen. Ze vertellen over hun eigen ervaringen en laten zien waarom het belangrijk is om verder te kijken dan de korte termijn. Zo helpen ze jonge Apeldoorners om zich te focussen op het afronden van hun opleiding of het vinden van een passende baan. Apeldoornse vrijwilligers helpen ook plaatsgenoten die al langer actief zijn op de arbeidsmarkt, maar nu op zoek zijn naar een nieuwe baan. Dat kan in een groep, samen met andere werkzoekenden, of een-op-een met een traject op maat.

3.3 Gelijke kansen

Hulp bij opvoeden

Ouders en verzorgers zijn als eerste verantwoordelijk voor een gezonde en veilige opvoeding van hun kind(eren). Maar de opvoeding gaat niet altijd vanzelf. Dan kunnen Apeldoornse vrijwilligers steun bieden aan opvoeders. Deze hulp is vraaggericht: de gezinnen geven zelf aan waar ze graag hulp bij willen. Ook zetten Apeldoornse families zich vrijwillig in als steungezin. Ze vangen dan bijvoorbeeld elke week een middag kinderen van een ander gezin op, zodat de opvoeders iets voor zichzelf kunnen doen. Zo wordt overbelasting van gezinnen voorkomen.

Taalvaardigheden vergroten

Apeldoornse vrijwilligers helpen plaatsgenoten om beter Nederlands te leren. Bijvoorbeeld door jonge kinderen met een taalachterstand te ondersteunen bij hun taalontwikkeling. Vrijwilligers doen samen met ouders en hun kinderen taalspelletjes of ze lezen voor. Ook zijn vrijwilligers actief als taalmaatje. Dat kan om nieuwe Nederlanders gaan, die de taal nog moeten leren. Of om Apeldoorners die laaggeletterd zijn en moeite hebben met de grote hoeveelheid tekst die tegenwoordig op iedereen afkomt.

Zij kunnen hulp krijgen bij alle basisvaardigheden die te maken hebben met taal, zoals Nederlands spreken en schrijven, omgaan met je computer en formulieren invullen.

Cultuur

Samen schilderen, boeken bespreken in een leesclub, muziek maken of onderzoek doen naar de geschiedenis van Apeldoorn: het zijn slechts enkele voorbeelden hoe Apeldoorners met elkaar in sociale netwerken cultuur en erfgoed beleven. Apeldoorn kent een rijk verenigingsleven. En Apeldoornse culturele instellingen bieden een breed aanbod om inwoners op hun eigen manier te laten deelnemen aan kunst en cultuur. De culturele instellingen hebben hiervoor ook diverse initiatieven ontplooid. Op die manier moeten nog meer inwoners kunnen meedoen op een manier die bij hen past. Zo heeft GIGANT in 2019 binnen het speciaal onderwijs een intentieverklaring getekend met de Onderwijsspecialisten, Speciaal Heroes en De Zonnehoeck, tijdens een bijeenkomst waar ook De Klup, Mee Veluwe, Stichting Inkluzie en Uniek sporten aanwezig waren. De intentie van al deze partijen is om de komende jaren een concrete samenwerking op te bouwen, zowel binnen- als buitenschools en zowel binnen cultuur als zorg en welzijn.

Goed voor jezelf zorgen

Mantelzorgers in Apeldoorn zetten zich met hart en ziel in om hun naaste te kunnen ondersteunen. Dankzij hun inzet kunnen deze inwoners langer in hun eigen woning blijven wonen. Maar om goed voor een ander te kunnen zorgen, moet je ook goed voor jezelf zorgen. Daarom kunnen deze Apeldoorners terecht bij Stedelijk Knooppunt Mantelzorg. Het Knooppunt biedt informatie en advies, een luisterend oor, themabijeenkomsten, cursussen en gespreksgroepen en ontspanning aan individuele mantelzorgers. Ook kunnen mantelzorgers hier terecht voor hulp en ondersteuning door de mantelzorgmakelaar. Daarnaast richt het Knooppunt zich op mantelzorgers in specifieke situaties, zoals werkende mantelzorgers, ouders van zorgintensieve kinderen, jonge mantelzorgers en mantelzorgers met een migratieachtergrond. Zo krijgen mantelzorgers inzicht in hun situatie en leren ze hun grenzen beter kennen en bewaken. Het Knooppunt ondersteunt verder bedrijven, scholen en organisaties bij het herkennen en erkennen van mantelzorgers binnen hun organisatie of bedrijf.

4. HOE VERSTERKEN WE DE SOCIALE BASIS?

In het vorige hoofdstuk zagen we dat Apeldoorners veel voor elkaar doen in de sociale netwerken. Daar sluiten we als gemeente op aan in de sociale basis. Daaronder vallen niet alleen de sociale netwerken, maar bijvoorbeeld ook een eigen woning, gezondheid, een fijne leefomgeving en een stabiele financiële situatie. We versterken de sociale basis en faciliteren waar dat nodig is. Dat doen we gebiedsgericht, dus per buurt of dorp. De buurten en dorpen moeten nog meer een plek worden waar inwoners zich thuis voelen en waar ze bijdragen aan hun sociale netwerken. We richten ons op het voorkomen van (intergenerationele) werkloosheid, armoede en schulden. En ook op het bieden van perspectief. Hoe we dat doen, bespreken we in dit hoofdstuk.

Wat willen we bereiken?

Apeldoorners wonen naar tevredenheid. Ze voelen zich thuis en verbonden met hun buurt of dorp.

4.1 Wonen en leefomgeving

Wat doet de gemeente op het gebied van wonen?

Er is een groot aantal ontwikkelingen op het gebied van wonen. Een deel daarvan hangt nauw samen met zorg. Daarom start in september 2021 binnen de gemeente een programma wonen en zorg. We maken concreet welke opgaven er zijn en hoe we hiermee aan de slag gaan. Voor kwetsbare groepen is ons algemene woonbeleid niet altijd voldoende. Voor deze groepen nemen we aanvullende maatregelen.

We gaan bijvoorbeeld bestuurlijke afspraken maken over het creëren van voldoende geschikte woningen voor

ouderen. Van alle woningen in Apeldoorn is nu zo'n twintig procent geschikt voor ouderen en nog eens veertig procent geschikt te maken. De grootste opgave ligt hier in de koopsector. Daarnaast hebben we een opgave om enerzijds bestaand vastgoed te transformeren en anderzijds door nieuwbouw meer variatie aan te brengen in het vastgoed voor ouderen. Dat vraagt om een intensieve samenwerking met bijvoorbeeld het zorgkantoor, zorgverzekeraars, zorgaanbieders, woningcorporaties en aannemers.

In het programma wonen en zorg nemen we niet alleen woningen voor ouderen mee. We brengen de drie eerder genoemde Companen-rapporten samen in het programma, omdat de drie rapporten duidelijk laten zien voor welke opgaven we staan voor inwoners die zorg nodig hebben. We kunnen en moeten deze opgaven niet los van elkaar oppakken, maar gezamenlijk, zodat alle kwetsbare inwoners een passende woning krijgen. Ook vraagt dit programma om het ontwikkelen van een aanpak waarbij samenwerking wordt gezocht met de vitaliteitsagenda's. De vitaliteitsagenda's bespreken we verder in hoofdstuk 6.

Betaalbare en passende woningen

Apeldoorners moeten prettig kunnen wonen in een betaalbare en passende woning: van jongere tot senior en van statushouder tot inwoner die uit een instelling doorstroomt naar zelfstandig wonen. Zowel in de stad als in de

dorpen zijn daarvoor nieuwe woningen nodig. We geven daarbij extra aandacht aan voldoende en betaalbare woningen voor jongvolwassenen, kwetsbare inwoners en huishoudens met een laag inkomen. Ons doel is om de wachttijd te verkorten en de slaagkans op een woning te vergroten. De gemiddelde inschrijfduur was in 2020 nog 7,7 jaar, zoals we in hoofdstuk 2 zagen.

Om aan deze opgaven te kunnen voldoen, worden tussen 2020 en 2030 7.950 woningen gebouwd in Apeldoorn.¹ We gaan actief sturen op diverse woonvormen en gemengde prijscategorieën en zo zorgen voor gemengde wijken. Want elke Apeldoornse moet betaalbaar en zo goed mogelijk zelfstandig in de wijk kunnen wonen. Hierbij is het belangrijk dat de woningvoorraad in de sociale basis geleidelijk meer geschikt wordt voor verschillende levensfasen, op een aanpasbare manier. Zo zijn er niet al te grote ingrepen nodig.

Levensloopbestendig wonen

In hoofdstuk 2 zagen we al dat veel Apeldoorners zich voorbereiden op ouder worden door hun woning aan te passen of door te verhuizen. Als gemeente gaan we ook inwoners die zich hier nog niet mee bezighouden stimuleren om ermee aan de slag te gaan. Het uitgangspunt is dat Apeldoorners zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen en daar zorg krijgen als ze die nodig hebben.

¹ 'Woonagenda Cleantech Regio 2018: Evaluatie en herijking' (2020).

Wat doet de gemeente op het gebied van leefomgeving?

Voorzieningen in de buurt

Voor sommige Apeldoorners is het lastig zich te verplaatsen binnen de gemeente. Dat kan bijvoorbeeld komen door leeftijd - jong of juist wat ouder - of door een beperking. Voor kwetsbare en oudere inwoners is het belangrijk dat voorzieningen zoals supermarkten, gezondheidscentra en ontmoetingsplekken in de eigen buurt beschikbaar zijn. Daarom zetten we in op gebieden waar wonen en zorg zo veel mogelijk gecombineerd worden. Zo'n gebied noemen we ook wel een woonzorgzone of een woonzorgcirkel.

Ook voor alle andere Apeldoorners is het belangrijk dat ze in hun eigen buurt toegang hebben tot voorzieningen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan scholen, sport- en cultuurverenigingen, scouting en hobbyclubs. Voorzieningen moeten dus verspreid zijn binnen de gemeente. Niet alleen in het centrum van Apeldoorn, maar ook in de wijken en dorpen. Want al deze voorzieningen vormen samen onze Apeldoornse basisinfrastructuur, en die willen we behouden.

Maar dat is niet altijd genoeg. Dat geldt bijvoorbeeld voor families waarvan een gezinslid een ernstige beperking heeft. En voor sommige oudere Apeldoorners die complexe zorg nodig hebben. Dat vraagt om specifieke woonvoorzieningen, maar het huidige aanbod van woningen is hier niet goed genoeg op uitgerust. We willen er in de sociale basis voor zorgen dat er meer passende en gevarieerde woningen beschikbaar zijn. Daarom gaan we afspraken maken met andere partijen die zich hier ook mee bezighouden. Bijvoorbeeld met woningcorporaties over het aanbod en de betaalbaarheid van geschikte woningen. En ook gaan we nauwer samenwerken met het zorgkantoor, met zorgaanbieders en met andere gemeenten. Dat doen we om de kwaliteit van hulpverlening te verbeteren en de vergrijzing betaalbaar te houden. We werken al samen met zorgverzekeraar Zilveren Kruis in een samenwerkingsagenda.²

Een van de ambities is om een regionale bestuurlijke ouderenzorgalliantie vorm te geven en de samenwerking op dit gebied te versterken.

ONTWIKKELPUNT UIT DE UITGANGSPUNTENNOTA Sterke en herkenbare voorzieningen in buurten en wijken

Normaliseren is een belangrijk uitgangspunt van de gemeente Apeldoorn geworden. Dat schreven we al in de visienota Apeldoorn Inclusief. We stelden dat tegenslag bij het leven hoort en dat het daarbij steeds de vraag is hoe een individu daarmee omgaat. Het uitgangspunt daarbij is dat eerst naasten of instanties in de eigen omgeving de eerste aanzet zijn om te helpen. Lukt dat niet, dan helpen we als gemeente. Dat betekent dat er in onze buurten en wijken een fijnmazig netwerk van informele zorg en ondersteuning moet zijn als basis voor een sterke samenleving.

Dat kan door activiteiten met elkaar te verbinden, een 'marktplaats' voor goede ideeën te ontwikkelen en door informatie over alles wat er in de buurt en wijk gebeurt, toegankelijk te maken voor iedereen. Dit is de next step in buurtontwikkeling en dat is dus meer dan een sociale kaart die fungeert als een verwijfskaart.

Keuzes voor de Wmo op de korte en lange termijn

De ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en van Binnenlandse Zaken en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) hebben in de eerste helft van dit jaar maatregelen uitgewerkt die op korte termijn bij kunnen dragen aan een betere sturing op de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Enkele voorbeelden van maatregelen zijn:

- herinvoering inkomensafhankelijke eigen bijdrage voor (bepaalde) maatwerkvoorzieningen
- eenvoudige schoonmaakondersteuning onderbrengen bij de bijzondere bijstand
- aanscherping van de definitie van het begrip 'algemeen gebruikelijk'
- gemeenten extra compenseren voor de aanvullende kosten van het abonnementstarief

De maatregelen zijn neutraal uitgewerkt en bedoeld voor de kabinetsformatie. Of er gebruik wordt gemaakt van de voorgelegde keuzes en zo ja, voor welke dan wordt gekozen, is uiteraard afhankelijk van de kabinetsformatie.

In aansluiting op de maatregelen voor de korte termijn, heeft de VNG voorgesteld een gezamenlijk onderzoekstraject te doen naar de houd-/beheersbaarheid van de Wmo. Het ministerie van VWS stemt in met een analyse van de ontwikkelingen op de lange termijn, maar benadrukt dat een onderzoek naar eventuele keuzes voor de lange termijn aan een volgend kabinet is. Gedacht wordt over een verkenningsoepzet die bestaat uit twee delen:

1. Een prognose maken hoe het beroep op de Wmo en de daarmee samenhangende uitgaven (vanwege vergrijzing, langer thuis wonen en extramuralisering) zich de komende vijf tot twintig jaar ontwikkelt.
2. Op basis van de uitkomsten - en de inhoud van het regeerakkoord - wordt in afstemming met het nieuwe kabinet besloten over het tweede deel van het onderzoek. Hierin wordt verkend welke fundamentele keuzes voor de langere termijn mogelijk en nodig zijn.³

Vrijwilligers faciliteren

Apeldoorn kan niet zonder vrijwilligers. In het vorige hoofdstuk zagen we al dat inwoners vaak actief zijn als vrijwilliger. Als gemeente faciliteren we hen en sluiten we aan op hun initiatieven. We ondersteunen vrijwilligers die werkzaam zijn op diverse gebieden: het opvoeden en gezond opgroeien van jeugdigen, financiën, digitale vaardigheden, taalverbetering, het voorkomen van eenzaamheid en het bieden van praktische hulp, zoals boodschappen doen. Het doel van deze ondersteuning is dat vrijwilligers andere Apeldoorners zo goed mogelijk kunnen helpen om zelfredzamer te worden, beter te kunnen meedoen of zelfstandig te kunnen blijven wonen.

Ook ondersteunen we vrijwilligers bij mantelzorgondersteuning, zodat ze kunnen worden opgeleid, begeleid en gecoacht. Deze vrijwilligers helpen mantelzorgers om de zorg voor hun naaste zo goed mogelijk te kunnen volhouden.

Inwonersinitiatieven ondersteunen

Als inwoners een mooi initiatief hebben voor Apeldoorn, juichen we dat als gemeente toe. Daarom bieden we op een aantal manieren ondersteuning om deze initiatieven verder te ontwikkelen. Zo faciliteren we een crowdfundingplatform: 'Voor Apeldoorn'. Dit platform is er voor initiatieven die Apeldoorn mooier, gezelliger, groener, socialer en leefbaarder maken. Op de website www.voorapeldoorn.nl kunnen inwoners hun idee, vereniging of buurtinitiatief zichtbaar maken en geld, hulp of spullen inzamelen. Daarnaast werkt er bij de gemeente een initiatievenmakelaar, die meedenkt als inwoners een nieuw initiatief willen opzetten. Ook is er een subsidie-regeling voor inwonersinitiatieven. Hiervoor komen initiatieven in aanmerking waarvan meer mensen er enthousiast over zijn, inwoners zelf een bijdrage leveren en het initiatief ervoor zorgt dat iedereen mee kan doen. De subsidieregeling is er ook voor mensen die een zogenaamd Right-to-Challenge willen opzetten. Dit is een relatief nieuw 'recht'. Hiermee kunnen inwoners de overheid

uitdagen als ze van mening zijn dat zij een bepaalde taak van de gemeente beter of goedkoper kunnen uitvoeren. Dit 'uitdaagrecht' is nog vrij nieuw en in ontwikkeling. Daarom gaan we hier in de komende jaren via deze subsidieregeling ervaring mee opdoen. Concreet betekent dit dat we subsidie geven aan mensen die een opstartbudget nodig hebben om een goed Right-to-Challenge plan te kunnen opstellen.

Advies en ontmoeting

In hoofdstuk 3 gaven we al aan dat Apeldoornse vrijwilligers een steentje bijdragen bij ontmoetingsplekken. Daar sluiten wij als gemeente op aan. Dat doen we bijvoorbeeld bij Basisontmoetingsplekken en bij locaties van Samen055. Ook zijn er locaties gericht op jeugdigen. In bijlage 5 vindt u een overzicht van de verschillende ontmoetingsplekken.

2 'Samenwerkingsagenda zorglandschap 2021 t/m 2023. Ambities en afspraken tussen de acht gemeenten van de regio Oost-Veluwe/ Midden-IJssel, zorgverzekeraar Zilveren Kruis en Zilveren Kruis Zorgkantoor' (2020).

3 Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), 'Toekomst Wmo besproken in bestuurlijk overleg' (3 juni 2021).

Basisontmoetingsplekken

In de Apeldoornse wijken en dorpen zijn er veel ontmoetingsplekken. Aanvullend heeft de gemeente verspreid over Apeldoorn Basisontmoetingsplekken georganiseerd. Naast vrijwilligers werken hier ook professionals. Op Basisontmoetingsplekken kunnen inwoners hulp krijgen bij hun vraag. Waar mogelijk is dit in groepsverband. Zo krijgen inwoners hulp om een vaardigheid te verbeteren of een nieuwe vaardigheid te leren. Ook voor adviesvragen is de Basisontmoetingsplek de aanwezen locatie. Zo is er elke week een formulieren-spreekuur. En er is ondersteuning bij financiën voor elke Apeldoornse die dit nodig heeft. Voor inwoners met een psychische kwetsbaarheid is dit de plek waar ze hulp krijgen om waar mogelijk zelf regie te kunnen voeren

over hun financiën. Het doel van Basisontmoetingsplekken is om ervoor te zorgen dat Apeldoorners daardoor meer samenredzaam worden.

Locaties voor jeugdigen

Er zijn in Apeldoorn zes jeugdhonken. Sommige honken zitten in een Basisontmoetingsplek, andere bij een buurtthuis op een locatie van Accres. Daardoor zijn er kansen om jong en oud meer met elkaar te verbinden. Behalve in het jeugdhonk hebben jongerenwerkers ook contact met jeugdigen via scholen. In de jeugdhonken en op de scholen besteden de jongerenwerkers is onder andere aandacht aan loverboy-problematiek en drugs. Ook kunnen jeugdigen terecht bij het Jongerininformatiepunt (JIP). Daar worden ze op weg geholpen met informatie en advies. Onderdeel van het JIP is het Outreachend Team. Dit team biedt individuele hulp aan Apeldoorners van 18 tot en met 23 jaar die (dreigend) dak- of thuisloos zijn en zorgt ervoor dat ze tijdelijk onderdak krijgen. Van daaruit worden ze weer op weg geholpen.

Locaties van Samen055

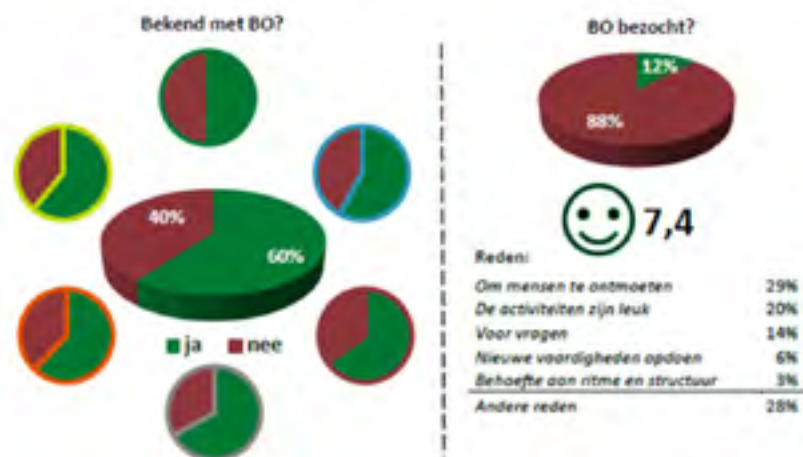
Inwoners kunnen voor advies en informatie ook terecht bij een van de locaties van Samen055. Er komen inloopmomenten, waarbij Apeldoorners laagdrempelig hun vraag kunnen stellen. Als het nodig is, kunnen ze kortdurende individuele of collectieve ondersteuning krijgen. Daar hebben ze geen indicatie voor nodig. Het Centrum voor Jeugd en Gezin is als partner van Samen055 ook gevestigd op deze locaties, om zo optimaal te kunnen samenwerken met de andere partners. De komende jaren gaan we ervaring opdoen met het samenbrengen van Samen055 en Basisontmoetingsplekken op dezelfde locatie en gaan we de samenwerking met de georganiseerde informele zorg intensiveren.

Aantrekkelijke en toegankelijke omgeving

Een aantrekkelijke omgeving draagt bij aan de gezondheid en inclusiviteit van Apeldoorners. En het versterkt ook het gevoel van welbevinden en veiligheid. Daarom gaan we ons focussen op de toegankelijkheid, aantrekkelijkheid en zichtbaarheid van de leefomgeving.⁵ Iedereen moet zich in

BASISONTMOETINGSPLEKKEN

In Apeldoorn zijn er meerdere Basisontmoetingsplekken ingericht waar inwoners terecht kunnen voor een kopje koffie en verschillende activiteiten, maar ook voor persoonlijk advies en ondersteuning. Ongeveer 60% van de inwoners is hiervan op de hoogte. Daarvan heeft slechts 12% ook daadwerkelijk een basisontmoetingsplek bezocht en zij beoordelen hun bezoek naar tevredenheid met een gemiddelde van 7,4. De twee voornaamste redenen om een basisontmoetingsplek te bezoeken zijn om mensen te ontmoeten (29%) en omdat de activiteiten leuk zijn (20%).

Figuur 4.1: Inwoners van Apeldoorn over Basisontmoetingsplekken⁴

de omgeving sociaal veilig en welkom voelen, ongeacht je leeftijd of een beperking.

Toegankelijke omgeving

In 2016 heeft Nederland het VN-verdrag voor de rechten van mensen met een handicap geratificeerd. Als gemeente hebben we in 2019 het VNG-manifest 'Iedereen doet mee' onderschreven. Dit manifest roept op om invulling te geven aan het VN-verdrag. Dat doen we sindsdien al zo veel mogelijk. Maar het kan nog veel beter. Zo zijn er bijvoorbeeld plekken in de openbare ruimte en in gebouwen van de gemeente die niet goed te bereiken zijn voor mensen met een rollator of rolstoel. Ook zijn er plekken met veel obstakels, wat lastig is voor blinden en slechtzienden. En borden zijn niet altijd duidelijk voor mensen die niet goed kunnen lezen. In de komende periode gaan we daarom hard aan de slag om zo goed mogelijk verder invulling te geven aan het manifest. Samen met de doelgroepen brengen we knelpunten in beeld. En we werken samen met bedrijven, winkels en horeca aan een strategie om deze knelpunten te voorkomen of weg te nemen.

Aantrekkelijke omgeving

Apeldoorners werken samen om de publieke ruimte aantrekkelijker te maken, zagen we al in hoofdstuk 3. En daar sluiten we als gemeente op aan. Zo stimuleren we vanuit het programma 'Gezinsstad' het gebruik van de openbare buitenruimte. We ondersteunen via het initiatievenfonds en crowdfundingplatform bijvoorbeeld bewonersinitiatieven in de buitenruimte. De komende jaren blijven we werken aan een omgeving waar voldoende buitenkansen zijn om te spelen, te sporten en om elkaar te ontmoeten. Samen met alle inwoners, instellingen en het bedrijfsleven maken we Apeldoorn en de omliggende dorpen nóg aantrekkelijker. Bijvoorbeeld door beweegtuinen en bootcamproutes.

Aan scholen geven we extra aandacht, onder andere doordat we via de Apeldoornse Schoolpleinregeling van het programma 'Gezinsstad' scholen helpen om groene, beweegvriendelijke en uitdagende schoolpleinen te creëren. Dat is niet alleen fijn voor de leerlingen van die scholen,

maar ook voor andere Apeldoorners. Om bijvoorbeeld na schooltijd te spelen, sporten of een buurtbarbecue te houden. Ook andere buitenterreinen gaan we 'onthekken'. Zo kunnen bijvoorbeeld meer mensen gebruikmaken van sportcomplexen. Verder is ook de verkeersveiligheid rondom scholen een belangrijk aandachtspunt voor een aantrekkelijke omgeving. Zo veel mogelijk Apeldoornse leerlingen moeten lopend of met de fiets naar school gaan. En dat is niet alleen goed voor aantrekkelijke wijken, maar ook voor de gezondheid en motorische ontwikkeling van de leerlingen. De komende periode gaan we de Schoolpleinregeling evalueren en werken we verder aan het verbeteren van de schoolomgeving en de positie van de school in de wijk.

Sportverenigingen

Sportverenigingen zijn een belangrijke basis voor een gezond en vitaal Apeldoorn. We streven naar een sportklimaat waar sport en bewegen veilig, toegankelijk en laagdrempelig is voor elke inwoner. Daarvoor bieden we bijvoorbeeld een ondersteuningsregeling sportinfrastructuur om de kwaliteit van het gemeentelijk sportvastgoed te behouden. En we gaan de komende jaren sportverenigingen verder ondersteunen om financieel gezond en toekomstbestendig te zijn.

Ook gaan we samen met de verenigingen kijken hoe we hun kracht niet alleen voor de sport kunnen gebruiken, maar ook verder kunnen inzetten voor de bredere maatschappelijke waarde. Een positieve sportcultuur is hierbij een voorwaarde. Hiermee bedoelen we dat er binnen sportverenigingen aandacht is voor veiligheid, het tegengaan van ondermijning, racisme en discriminatie. We ondersteunen sportverenigingen daarbij op verschillende manieren. Zo kunnen verenigingen een beroep doen op verenigingsondersteuners. Samen met ruim honderd Apeldoornse organisaties en partners hebben we in 2020 het Sport- en Beweegakkoord ambities en actiepunten geformuleerd.⁶

4 Buurtbelever 2020

5 Zie ook: *Urbahn/Stedenbouw & Strategie, 'Buitenkansen voor een uitnodigende buitenruimte', in opdracht van de gemeente Apeldoorn en provincie Gelderland (2021).*

6 'Sport- en beweegakkoord Apeldoorn' (2020).

4.2 Bestaanszekerheid

Inclusieve arbeidsmarkt

In Apeldoorn werken we aan een inclusieve arbeidsmarkt: een arbeidsmarkt waaraan iedereen mee kan doen en kan werken naar vermogen. Want niemand is hetzelfde. Een inclusieve arbeidsmarkt stopt niet bij de grenzen van de gemeente. Daarom werken we samen in de arbeidsmarktregio. Het werkgeversservicepunt dat actief is in de regio Stedendriehoek en Noordwest-Veluwe zet zich in voor baankansen voor alle inwoners, ook voor degenen die nu nog geen werk hebben. Hun dienstverlening is gericht op de beste match tussen de werkgever en werkzoekende. Werkbedrijf Lucrato is een strategische samenwerkingspartner en zorgt in de regio voor een duurzame match tussen werkgevers en werkzoekenden met een afstand tot werk.

De arbeidsmarkt is volop in verandering en de vraag en het aanbod van werk sluiten niet altijd goed op elkaar aan. Zo zijn er grote personeelstekorten in het onderwijs en zorg en welzijn. Ook zorgt technologie voor grote veranderingen op de arbeidsmarkt. Het is lastig om op korte termijn in te spelen op deze ontwikkelingen. Daarom hebben we regionale doelen opgesteld voor het arbeidsmarktbeleid. Een van de doelen die we willen bereiken is dat de regio geen jeugdwerkloosheid meer kent. Verder schenken we extra aandacht aan branches waarbij we veel werkgelegenheid verwachten, of die extra ondersteuning kunnen gebruiken. Te denken valt aan de techniek, zorg, ICT, hospitality en tot slot veiligheid & bescherming. Een ander doel is dat er duidelijke toegangen moeten komen voor vragen over werk: elke inwoner, werkgever en samenwerkingspartner moet weten waar ze terecht kunnen voor een antwoord. Er moet bovendien een breed regionaal aanbod zijn voor werkgevers én werknemers. Ook is het belangrijk om zelfstandig ondernemerschap te stimuleren en inwoners hierbij hulp te bieden als dat nodig is.

Laaggeletterdheid voorkomen

Onze aanpak van laaggeletterdheid is gericht op alle inwoners in Apeldoorn, van jeugdigen tot volwassenen.

Wat willen we bereiken?

Apeldoorners ervaren voldoende bestaanszekerheid.

Daarom werken we samen met verschillende partijen: in een ketenaanpak. Daardoor kunnen inwoners in elke levensfase ondersteuning krijgen. In de sociale basis richten we ons op het voorkomen van laaggeletterdheid bij jeugdigen. In het vangnet bieden we hulp aan Apeldoorners om laaggeletterdheid te bestrijden.

Generatiedoorbrekende aanpak

Taalverwerving speelt een belangrijke rol in het tegengaan van kansengelijkheid onder kinderen. Allereerst is daarbij de thuisomgeving van het kind van belang. We pakken laaggeletterdheid namelijk generatiedoorbrekend aan: als we

jeugdigen helpen met het verbeteren van hun vaardigheden in taal en rekenen, heeft dit ook positieve gevolgen voor hun ouders. En omgekeerd.

Bij hele jonge kinderen werken we samen met het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en de voor- en vroegschoolse educatie. Kinderen die op jonge leeftijd de juiste vaardigheden meekrijgen, kunnen succesvoller hun onderwijsloopbaan doorlopen en hebben de vaardigheden om te blijven leren. Met het onderwijskansenbeleid verminderen we het risico op achterstanden bij kinderen van ouders met een lage opleiding en bij kinderen met een weinig taalrijke of niet-Nederlandstalige thuisomgeving. Zo krijgen ze betere kansen in het basisonderwijs. Ook stimuleren we ouders om thuis actief met hun kinderen aan de slag te gaan met voorlezen en spelletjes. Verder investeren we in intensieve taalklassen in het basisonderwijs. En we werken samen met leerplichtambtenaren en RMC-consulenten.⁷

Het Cultuurhuis CODA speelt eveneens een belangrijke rol met hun bibliotheekfunctie. CODA heeft meerdere programma's om laaggeletterdheid te voorkomen. Niet alleen voor primair en voortgezet onderwijs, maar ook voor de voorschoolse periode. Hier wordt de komende jaren op voortgebouwd.⁸

Schulden en armoede voorkomen

Samenhangende aanpak om intergenerationale patronen te doorbreken

In hoofdstuk 2 zagen we al dat in Apeldoorn bij inwoners die bijstand krijgen vaak sprake is van inter-generationale patronen: binnen een familie wordt een uitkering dan 'doorgegeven' aan de volgende generatie. Dit patroon moet doorbroken worden. We ondersteunen ouders om hun kinderen een gelijke kans te bieden om mee te doen aan de samenleving. Dat doen we door samenhangende interventies in te zetten op het gebied van arbeidsmarkt, zorg, educatie/onderwijs, welzijn, werk, schulden en armoede. We benaderen deze leefgebieden in samenhang, omdat we weten dat bestaansonzekerheid vaak leidt tot problemen op andere gebieden. Daarom is een samenhangende aanpak belangrijk.

Vroegsignalering van armoede bij jeugdigen

We gaan aan de slag met onze samenwerkingspartners om kinderarmoede structureel aan te pakken en in een vroeg stadium te signaleren. Leerkrachten zien bijvoorbeeld dat de leerprestaties achterblijven of dat jeugdigen ander gedrag laten zien dan je zou verwachten. Bij professionals is vaak sprake van handelingsverlegenheid omdat het gaat over de financiën van een gezin. Of men weet niet goed waar ze met het signaal terecht kunnen. Zo komt hulp niet goed op gang. Dit gaan we verbeteren met een sluitend netwerk, waarbij we ook de opvoeders en jeugdigen zelf betrekken.

Risico's op schulden eerder in beeld

We willen financiële knelpunten bij Apeldoorners eerder in beeld krijgen en problematische schulden voorkomen. De afgelopen jaren hebben we hierin al stappen gezet. We hebben bijvoorbeeld een mooie start gemaakt met Samen055, zodat inwoners laagdrempelig en in een vroeg stadium aankloppen voor advies of ondersteuning. Ook Centenkwesties speelt hierbij een belangrijke rol. Dit is een gratis spreekuur waar inwoners zonder afspraak hun vragen over geld kunnen stellen, verspreid over verschillende locaties in Apeldoorn.⁹ De komende periode gaan we ervoor zorgen dat inwoners nog laagdrempeliger hun vragen of zorgen kunnen delen. Samen met onze samenwerkingspartners en met Apeldoorners kunnen we mensen met geldzorgen eerder in beeld krijgen. We kunnen hiervoor bijvoorbeeld intermediairs en ervaringsdeskundigen (jong en ouder) inzetten.

Sinds 1 januari 2021 hebben we een nieuw wettelijke taak voor het vroegsignaleren van schulden die ons daarbij helpt. We hebben over het tijdig signaleren van risico's op schulden afspraken gemaakt met de wettelijke signaalpartners, zoals woningcorporaties, energiebedrijven, zorgverzekeraars en drinkwatervoorziening. Zij informeren ons over een betaalachterstand van een inwoner, die ze niet samen met diegene hebben kunnen oplossen.¹⁰ In een digitaal systeem ontvangen we hun signalen over mogelijke schulden bij inwoners en matchen we de signalen met elkaar. De prognose is dat we tussen de 1.000 en 1.725 signalen per maand ontvangen.¹¹ Wij kunnen dan als gemeente hulp aanbieden aan de inwoner. Daardoor kunnen we vaker een laagdrempelig aanbod inzetten, omdat de problemen nog zijn te overzien. Bijvoorbeeld vrijwillige hulp bij thuisadministratie en ondersteuning bij de aanpak schulden.

Via vroegsignalering krijgen we ook ondernemers en zzp'ers eerder in beeld. Met onze samenwerkingspartners versterken we het ondersteuningsaanbod. Ook werken we aan het doorbreken van het taboe op schulden door de inzet van communicatie en ervaringsdeskundigen.

4.3 Gelijke kansen

Wat willen we bereiken?

Apeldoorners hebben gelijke kansen om volwaardig mee te kunnen doen in de samenleving.

Hulp tijdens de zwangerschap en bij de opvoeding

Apeldoorn is een echte gezinsstad. Gezinnen zijn een motor voor de gemeente. Door te investeren in gezinnen en jeugdigen investeren we in onze eigen toekomst. Dat investeren betekent dat we gelijke kansen voor elke Apeldoornse belangrijk vinden, hoe jong ook. Dit begint al tijdens de zwangerschap, met aandacht voor de gezondheid van het ongeboren kind en het ouderschap van de aanstaande ouders. In de Coalitie Kansrijke Start werken we samen met het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en partners uit de ziekenhuis-, geboorte- en kraamzorg. Dit aanbod breiden we waar nodig uit. Daarbij hebben we extra aandacht voor kwetsbare inwoners met onvoldoende hulpbronnen en onvoldoende doenvermogen, zoals aanstaande ouders die laaggeletterd zijn of licht verstandelijk beperkt, statushouders, arbeidsmigranten, statushouders en inwoners met een psychische kwetsbaarheid. We volgen de ontwikkeling van de jeugdigen zowel lichamelijk als sociaal-emotioneel. De jeugdgezondheidszorg zal zich daarbij de komende jaren nog meer als vraagbaak en steunpunt voor opvoeders profileren.

7 RMC: Regionale Meld- en Coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten.

8 Gemeente Apeldoorn, 'Apeldoorns karakter. Cultuur- en erfgoednota 2021 - 2024' (2020).

9 Centenkwesties is een samenwerking van de gemeente Apeldoorn, Stimenz, Mee Veluwe, CODA, Don Bosco, de Matenhof en Over Rood. Ook de vrijwilligersorganisaties de Kap, Humanitas en Schuldhulpmaatje zijn hierbij betrokken.

10 De wettelijke signaalpartners verzorgen eerst zelf een sociale incasso.

11 Jessica ter Braack, 'Doorontwikkeling 2021 e.v. vroegsignalering schuldhulpverlening' (2021).

Bij het opvoeden lopen Apeldoorners soms tegen vragen aan waarbij ze professionele hulp nodig hebben. Ook zijn er gebeurtenissen in het leven van gezinnen die ingrijpend zijn en waarbij opvoeders het niet alleen redden. Bijvoorbeeld bij een echtscheiding. Dan kunnen ze terecht bij Samen055. Opvoeders kunnen hun vragen stellen bij de relatiedesk of ondersteuning krijgen door het maatschappelijk werk. Voor de jeugdigen zijn er de pedagogen van het CJG. Zij kijken niet alleen naar de hulpvraag, maar naar het hele systeem van het gezin. Dus bijvoorbeeld ook naar de financiële situatie en psychische kwetsbaarheid bij opvoeders. Waar mogelijk wordt het informele netwerk ingeschakeld om tot een oplossing te komen. Op die manier kan het kind zo goed mogelijk worden geholpen. Het CJG bevindt zich op dezelfde locaties als Samen055 en houdt daarnaast spreekuur op een groot aantal Apeldoornse huisartsenpraktijken. Daardoor kunnen de professionals rondom het gezin beter met de opvoeders en met elkaar afstemmen. Het CJG kan tot maximaal een jaar ondersteuning bieden. Daarnaast kan praktisch pedagogische gezinsbegeleiding worden verleend. Daarmee krijgt een gezin ook hulp om rust en regelmaat terug te brengen. Ook ervaringsdeskundigen, vrijwilligers en professionals van welzijnsorganisaties spelen een belangrijke rol in hulp bij opvoeden. Jongerenwerk en opvoedingsprogramma's als Opstap en Home-Start zijn onmisbaar in het voorkomen van zwaardere problematiek.

Onderwijs

Onderwijs als bouwsteen

Alle jeugdigen in Apeldoorn moeten mee kunnen doen op hun eigen manier. Onderwijs is daarbij een belangrijke bouwsteen. Dat begint in sommige gevallen al voordat een kind naar school gaat, zoals we eerder in dit hoofdstuk zagen bij het thema laaggeletterdheid. Bij kinderen van kwetsbare inwoners zetten we namelijk in op voor- en vroegschoolse educatie om hun kansen te verbeteren.

Dankzij Stichting Leergeld krijgen veel kinderen uit gezinnen met een laag besteedbaar inkomen mogelijk

heden om mee te doen op school. Bijvoorbeeld door het verstrekken van laptops, fietsen en door de ondersteuning van schoolkosten. We geven hiervoor als gemeente subsidie. Daarnaast ondersteunen diverse Apeldoornse bedrijven de Stichting Leergeld.

Naar school in je eigen buurt

Op bepaalde scholen en in bepaalde wijken zien we dat de verschillen groter worden tussen kinderen die wel en niet opgroeien in een kansrijke omgeving. Wij vinden het belangrijk dat kinderen samen opgroeien in de wijk waar ze wonen, spelen en leren. En dat ze naar een school gaan die bij hen past. Apeldoorn heeft een rijk onderwijsaanbod, zodat opvoeders en jeugdigen een school kunnen kiezen passend bij hun niveau, leefstijl en talent. Zo veel mogelijk jeugdigen moeten naar een school kunnen die in hun eigen buurt of dorp staat. Apeldoornse scholen denken samen

met ons na over een toewijzingsbeleid dat deze beweging kan stimuleren. Als het nodig is, zorgen we ervoor dat leerlingen vervoer krijgen van en naar school.

Tweedeling voorkomen

Eenmaal op school kan een te vroeg en te laag schooladvies zorgen voor een tweedeling bij nieuwe generaties, zoals we zagen in hoofdstuk 2. Samen met onderwijs onderzoeken we hoe we deze tweedeling in Apeldoorn kunnen voorkomen en maken we hier afspraken over. Dit hangt af van de landelijke wet- en regelgeving. Er is landelijk voorgesteld om niet in groep 8 een schooladvies te geven, maar pas drie jaar later.¹² Zo kunnen jeugdigen langer gezamenlijk leren.

Apeldoorn is aangesloten bij het landelijke Programma Gelijke Kansen.¹³ Samen met ROC Aventus en Ferm Stedendriehoek, een regionaal samenwerkingsverband dat

zich richt op vroegtijdig schoolverlaters, wordt onderzoek gedaan naar de verschillende vormen van jongeren-coaching in Apeldoorn en de effecten daarvan. Eind 2021 verwachten we de resultaten van dit onderzoek.

Zo veel mogelijk naar school

Apeldoornse jeugdigen met leerplicht moeten zo veel mogelijk naar school gaan. Jeugdigen hebben immers het recht en de plicht om te leren en school biedt daarvoor de beste mogelijkheden. Daarom moet het aantal verzuimende en thuiszittende jeugdigen verminderd worden. Hoe we dat aanpakken, komt in hoofdstuk 5 aan bod. Ook moeten jeugdigen hun opleiding afmaken. Het doel is namelijk dat elke Apeldoornse inwoner minimaal een startkwalificatie behaalt: een diploma havo, vwo, mbo niveau 2 of hoger. Daarmee heb je betere kansen op de arbeidsmarkt.

Schoolgebouwen verbeteren

De basiskwaliteit van de schoolgebouwen moet verder worden verbeterd. Dit draagt bij aan de duurzaamheid en aan de gezondheid van de jeugdigen en het personeel. Ook zorgt het ervoor dat scholen klaar zijn voor het onderwijs van de toekomst.

Leven lang leren

Bij onderwijs denk je al snel aan jeugdigen. Maar eigenlijk ben je nooit uitgeleerd. Want de wereld om ons heen verandert snel. Bijvoorbeeld door technologie en door de gevolgen van de coronacrisis. De uitdaging voor Apeldoorners om deel te kunnen blijven nemen aan de samenleving en in het bijzonder de arbeidsmarkt brengt met zich mee dat inwoners zich moeten kunnen blijven ontwikkelen. Apeldoorners moeten daarom de kans pakken om hun hele leven te blijven leren. Zo kan iemand zich

aanpassen aan nieuwe omstandigheden en blijven werken. Ook voor kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt wordt het scholing en ontwikkeling steeds belangrijker. Want dit helpt bij het vinden van een baan, het behouden van je werk en het ontwikkelen van jezelf.

Cultuur

Iedere Apeldoornse moet actief en laagdrempelig kunnen genieten van erfgoed en cultuur. Welke leeftijd, culturele achtergrond, financiën of beperking iemand ook heeft. Als inwoners weinig inkomen hebben (tot 120 procent van de bijstandsnorm), kunnen ze een Stadspas aanvragen. Hiermee kunnen ze gratis of met korting deelnemen aan diverse cultuuractiviteiten in de gemeente. Bijvoorbeeld door een bezoek te brengen aan Paleis het Loo of Theater Orpheus, of door lid te worden van de muziekschool.

Iedereen moet op zijn of haar eigen manier kunnen deelnemen aan en meedenken over kunst en cultuur: dat de cultuur- en erfgoedsector in Apeldoorn inclusief is. Dit hebben we in 2020 vastgelegd in de Cultuur- en Erfgoednota.¹⁵ We verwachten van culturele en erfgoedinstellingen dat ze daar rekening mee houden in hun programmering en bij de benadering van het publiek, hun personeel en partners. De Apeldoornse culturele instellingen ontplooiën al verschillende initiatieven om de inclusie te vergroten en daardoor meer inwoners te laten deelnemen. De komende jaren moet dit verder worden uitgebreid. Door nieuwe programma's te ontwikkelen en werkwijzen uit te proberen moeten de instellingen specifieke doelgroepen bereiken en letterlijk en figuurlijk drempels verlagen.

Om iedereen deel te kunnen laten nemen aan cultuur en erfgoed, ondersteunen we de vele Apeldoornse amateurverenigingen en het Platform Amateurkunst. Ook ondersteunen we het Erfgoedplatform Apeldoorn en de daaraan verbonden partijen, en stimuleren zo de brede interesse die er in Apeldoorn is voor de lokale geschiedenis. Verder stimuleren we laagdrempelige en diverse educatie en inspiratie voor jong en oud. Dat doen we door ruimte te bieden aan het ontwikkelen van creativiteit en talenten

STARTKWALIFICATIE JEUGDIGEN

Figuur 4.2: Percentage jeugdigen met een startkwalificatie per leeftijdscategorie in Nederland en Apeldoorn in 2017¹⁴

¹² Onderwijsraad, 'Later selecteren, beter differentiëren' (2021).

¹³ Het landelijke Programma Gelijke Kansen (voorheen Gelijke Kansen Alliantie) heeft als doel: 'Alle kinderen en jongeren hebben recht op gelijke kansen in het onderwijs. Het is belangrijk dat de talenten van alle kinderen en jongeren optimaal benut worden. Dat is niet alleen van groot belang voor de toekomst van kinderen en jongeren zelf, maar ook voor de toekomst van onze samenleving.

Wij werken daarom samen met scholen, onderwijsinstellingen, ouders en maatschappelijke organisaties om gelijke kansen in het onderwijs te bevorderen. Zo maken we het verschil!'

¹⁴ CBS.

¹⁵ Gemeente Apeldoorn, 'Apeldoorns karakter. Cultuur- en erfgoednota 2021 - 2024' (2020).

te laten groeien. Of dat nu is in taal, muziek, kunst of kennis. En ook door (les)programma's waar cultuur en Apeldoorns erfgoed terugkomen. Vanuit verschillende programma's werken we samen met GIGANT en CODA Cultuurhuis aan cultuureducatie voor het primair, voortgezet en speciaal onderwijs. We zetten in op scholen en doelgroepen voor wie cultuureducatie niet vanzelfsprekend en waarbij extra ondersteuning en stimulering van belang is. Ook gaan we cultuur, onderwijs en sport meer met elkaar verbinden, bijvoorbeeld met hulp van buurtcoaches en cultuurcoaches. Hierbij werken we samen met CODA en GIGANT.

Diversiteit

We gaan in Apeldoorn uit van inclusie: iedereen is welkom en iedereen kan meedoen. Om dat te bereiken, geven we op het gebied van diversiteit extra aandacht aan plaatsgenoten die een migratieachtergrond hebben en/of uit de LHBTI+-gemeenschap komen. Bijvoorbeeld door lessen burgerschap op scholen aan te bieden om de acceptatie van LHBTI+ te bevorderen en aandacht te hebben voor verschillende culturele waarden en normen. Iedere inwoner moet voelen dat hij, zij of hen er mag zijn.

We zijn er trots op dat Apeldoorn sinds februari 2021 een Regenbooggemeente is: een gemeente die zich actief beleid inzet voor de acceptatie van LHBTI+. In juli 2021 hebben we een verklaring ondertekend met het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) dat we ons inzetten voor de LHBTI+-gemeenschap. We gaan met Apeldoornse LHBTI+'ers in gesprek om in kaart te brengen welke behoeften zij hebben, en op welke manier we als gemeente hierop kunnen aansluiten. Hierbij nodigen we ook anderen uit die betrokken zijn bij LHBTI+, zoals het onderwijs.

Alle professionals die met cliënten of andere inwoners in contact komen, moeten getraind worden in cultuursensitief werken. Ook zetten we intermediairs in: Nederlanders met verschillende achtergronden. Zo overbruggen we culturele kloven. We trekken hierbij samen op met onderwijs, jongerenwerk en informele zorg. Samen zorgen we in Apeldoorn voor een sociale basis waar discriminatie, polarisatie en segregatie geen kans krijgen om zich te

ontwikkelen. Daarom stimuleren we ontmoeting en open gesprekken en zijn we alert op segregatie. We durven ongelijk te behandelen om gelijkwaardigheid en meer gelijke kansen te realiseren.

Fysieke en mentale gezondheid

Denken in mogelijkheden

We gaan uit van de eigen kracht van de Apeldoornse inwoners. Niet denken in beperkingen, maar in mogelijkheden. Mensen kunnen een ziekte of aandoening hebben op fysiek of mentaal gebied, maar zijn daarmee niet per se kwetsbaar. Zo stelt ook Machteld Huber in haar theorie over positieve gezondheid. Hierbij gaat het niet om gezondheid als een statisch gegeven of een te bereiken doel. Het gaat om de veerkracht van mensen om zich aan te passen aan wat zich in het leven voordoet. Deze benadering is dynamischer en doet meer recht aan mensen en aan wat voor hen betekenisvol is.¹⁶ Het gaat niet alleen om het voorkomen en beperken van ziekte en ongezondheid, maar juist om de factoren die bijdragen aan gezondheid.

We nemen deze opvatting over gezondheid als uitgangspunt bij de gezondheidsbevordering van Apeldoornse inwoners. We richten ons daarom op het vergroten van het vermogen en de mogelijkheden van Apeldoorners om zelf aan hun gezondheid te werken. Elke inwoner is vrij om daarin een keuze te maken. Als gemeente hebben we hierbij een faciliterende rol.

Naast de gezondheid bevorderende activiteiten zorgen we ook voor gezondheidsbeschermende activiteiten. GGD Noord- en Oost-Gelderland is hierbij een belangrijke samenwerkingspartner. De GGD onderzoekt en houdt bij hoe het met de gezondheid van Apeldoorners is. Ze geven advies over hoe we hun gezondheid kunnen verbeteren. En ze zorgen voor gezondheidsbescherming in de publieke ruimte, bijvoorbeeld door te controleren op schadelijke stoffen in speeltuinen en op geluids- en geurhinder. Daarnaast heeft de GGD ook als taken om infectieziekten te bestrijden, zoals bij een uitbraak van tuberculose of corona. Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) is samen-

werkingspartner voor de jeugdgezondheidszorg. Het CJG verzorgt het jeugd vaccinatieprogramma en gezondheidsvoorlichting aan jeugdigen en hun ouders.

Investeren in preventie

Gezondheid is niet alleen een doel op zich, maar ook een middel om andere doelen te bereiken, zoals participatie, zelfregie en zelfredzaamheid. Voor het beschermen en bevorderen van de gezondheid van de Apeldoornse inwoners vinden we het belangrijk om ziekten waar mogelijk te voorkomen. We investeren daarom in preventie. Dit doen we in Apeldoorn onder andere via het Lokaal Preventieakkoord, dat we samen met Apeldoornse instellingen en organisaties hebben ondertekend.¹⁷ Ook investeren we in preventie via projecten in samenwerking met de GGD Noord- en Oost-Gelderland. Verder onderzoeken we hoe we gezamenlijk met het Zilveren Kruis en acht gemeenten van de regio Midden-IJssel/Oost-Veluwe onze krachten kunnen bundelen voor preventie.

Gezonde leefstijl

De gezonde keuze als gemakkelijke keuze

We streven naar een geheel rookvrij Apeldoorn, waar inwoners verantwoord met alcohol omgaan, een gezond gewicht hebben en dagelijks bewegen. Er moet een beweging in gang worden gezet die gericht is op gezond gedrag in een gezonde omgeving, waarin de gezonde keuze de gemakkelijke keuze is en ongezondheid niet langer de norm. Bijvoorbeeld door schoolkantines anders in te richten. Want jong geleerd is oud gedaan. Daarom gaan we samen met onderwijs, jongerenwerk en jeugdhulp aandacht besteden aan een gezonde leefstijl. We verwachten dat scholen het aantrekkelijker maken voor jeugdigen om water, thee en koffie te drinken en gezonde voeding te eten. Dat moet een doorlopende leerlijn zijn: jeugdigen krijgen tijdens het opgroeien steeds weer nieuwe informatie en die sluit goed op elkaar aan.

Meer sporten en bewegen

In hoofdstuk 2 zagen we cijfers over het percentage Apeldoorners met overgewicht. Zowel onder jeugdigen als ouderen heeft een aanzienlijk aantal inwoners een te hoog BMI. Daarom stimuleren we bewegen, gezond eten en minder uren zitten per dag. Zo zorgen we er via Gezonde Jeugd Gezonde Toekomst (JOGG), het CJG en Gezonde School dat jeugdigen een gezonde leefstijl ontwikkelen.¹⁸ Ouders en jeugdigen krijgen voorlichting over hoe ze gezond kunnen eten. We stimuleren sporten en bewegen extra bij jeugdigen. En in het Preventieakkoord en het Sport- en Beweegakkoord hebben we volop aandacht voor bewegen van jeugdigen. Ook voor oudere Apeldoorners is het belangrijk om vitaal te blijven. Bijvoorbeeld via het programma 'Doortrappen', waarbij sportcoaches samen met ouderen kijken hoe ze veilig kunnen blijven fietsen. En vanuit het programma 'Gezinsstad' zetten we ook in op bewegen voor ouderen, onder andere door te zorgen voor volleybalnetten en jeu-de-boules in de openbare ruimte. Voor inwoners met een beperking is sporten en

bewegen eveneens van belang. We helpen hen via Uniek Sporten om een geschikte vorm van sporten of bewegen te vinden. Dit is een platform waarbij vanuit regionale samenwerkingsverbanden sporten voor inwoners met een beperking wordt gestimuleerd. De afgelopen jaren hebben we binnen het thema gezondheid focus gelegd op inwoners met een lage sociaaleconomische status. Dat blijven we de komende periode doen. Via de Stadspas breiden we het beweegaanbod uit, om ook voor inwoners met een smalle beursbewegentogankelijktemaken. We maken hierbij informatie-gestuurde keuzes om te bepalen welke activiteiten we hiervoor inzetten. Dat doen we bij voorkeur per buurt.

Roken en alcohol

Een rookvrij Apeldoorn waar inwoners op een verantwoorde manier alcohol gebruiken: dat is ons doel. We zien een goede ontwikkeling in de cijfers, maar vanwege de ernstige gezondheidsgevolgen blijven we hier ook de komende jaren sterk op focussen. Dit doen we onder andere gezamenlijk met acht gemeenten via het project 'Rookvrije start'.

¹⁶ Institute for Positive Health (IPH), 'Wat is positieve gezondheid?' (8 december 2020).

¹⁷ 'Lokaal Preventieakkoord' (2021).

¹⁸ Gezonde Jeugd Gezonde Voeding werd eerder Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG) genoemd. De naam is inmiddels veranderd, maar we gebruiken de afkorting JOGG nog wel. Het is een initiatief van de gemeente waarbij activiteiten aangeboden worden. De JOGG-regisseur werkt samen met scholen, verenigingen, organisaties en opvoeders om een gezonde levensstijl bij jeugdigen centraal te zetten.

In het Preventie- en Handhavingplan Alcohol hebben we diverse activiteiten vastgelegd. Deze voeren we samen met handhaving uit. We lichten bijvoorbeeld jaarlijks opvoeders voor met een zogenaamde 'kroegentocht'. Ook geven we voorlichting en ondersteuning aan (sport)verenigingen om een gezond beleid voor alcohol en roken op te stellen.

Veerkracht en weerbaarheid

Het is belangrijk om wendbaar en veerkrachtig te zijn. Voor sommige inwoners kan dat lastig zijn. Dan sluiten we als gemeente aan op het sociale netwerk van de desbetreffende inwoner. Zo kunnen we passende ondersteuning bieden. Bijvoorbeeld door te zorgen voor vrijwilligers die ondersteuning geven aan mantelzorgers, zoals we eerder in dit hoofdstuk zagen.

Ook bij jeugdigen bieden we ondersteuning om wendbaar en veerkrachtig te zijn. Zij kunnen prestatiedruk ervaren en het idee hebben dat ze niet voldoen aan de verwachtingen van zichzelf of anderen. Ouders zijn verantwoordelijk voor (het verbeteren van) de weerbaarheid van hun kinderen. In het kader van preventie geven we gastlessen op middelbare scholen over gezonde seksualiteit in brede zin en loverboyproblematiek in het bijzonder. Ook kunnen jeugdigen gebruikmaken van hun sociaal netwerk om op te steunen. Maar dat heeft niet elke jeugdige. Daarom werken we aan het versterken van de veerkracht van jeugdigen die met hun ouder in de opvang verblijven. Dankzij de inzet van gedragskundige en gezinsbegeleider wordt elke jeugdige in de opvang gescreend en ondersteund bij herstel.

In de afgelopen jaren is het beroep op diverse vormen van jeugdhulp toegenomen. Ook bij gedrag dat eerder als normaal werd gezien. We willen voorkomen dat elke vraag leidt tot professionele hulp. Ook zoeken we naar manieren om opvoeders financieel meer zelf bij te laten dragen. We bekijken in hoeverre we het scala aan voorzieningen waarmee we jeugdigen nu ondersteunen kunnen terugbrengen naar wat echt nodig is voor de meest kwetsbare jeugdigen. De Jeugdwet laat hiertoe momenteel geen ruimte. Maar bijvoorbeeld bij het versterken van de sociale vaardigheden doen we al een groter beroep op opvoeders.

We betalen dit alleen nog voor jeugdigen waarvan hun opvoeders het echt niet zelf kunnen opbrengen. Samen met opvoeders, het onderwijs en jongerenwerk onderzoeken we hoe we jeugdigen kunnen ondersteunen en hoe we hun eigen kracht kunnen versterken. En hoe we ervoor kunnen zorgen dat het sociale netwerk van de jeugdigen én dat van hun opvoeders wordt versterkt, zodat ze beter met stress en moeilijkheden om kunnen gaan.

Stimulerende omgeving voor jeugdigen

In Apeldoorn bouwen we aan een stimulerende omgeving voor jeugdigen. Om jeugdigen beter te leren kennen en meer te betrekken bij het werk van de gemeente, hebben we het traject jeugdparticipatie gestart. Dat heeft geleid tot de oprichting van de Apeldoornse jongerenraad. En met het platform Young055 hebben we een basis gelegd om jeugdigen meer te betrekken bij de plannen en het beleid van de gemeente en hen beter te informeren. Met de website www.young055.nl bieden we ruimte voor jeugdigen om elkaar digitaal te ontmoeten. We proberen divers en breed aan te sluiten op kwetsbare groepen en uit te breiden naar een bredere jongerencommunity. De komende periode gaan we het jongerenklimaat verder versterken. Dat doen we met behulp van streetart, e-sport en urban sport.¹⁹ Urban sport is een verzamelnaam voor sport- en beweegactiviteiten waarbij je je vaardigheden laat zien in de bebouwde omgeving. Via de Urban Sports Coalition, een netwerk waaraan verschillende organisaties en gemeenten deelnemen, wisselen we kennis en ervaringen uit en pakken we thema's op. Het doel is om jeugdigen te stimuleren te sporten, gebieden verder te ontwikkelen door meer outdoor accommodaties te faciliteren en de zelforganisatie van jeugdigen te ondersteunen.

INTERMEZZO

Beter houdbaar jeugdstelsel nodig

Om het jeugdstelsel beter en houdbaar te maken, ook op de lange termijn, zijn scherpere keuzes en een meer doelmatige uitvoering nodig. Daarover zijn gemeenten en het Rijk het eens. De uitgaven voor jeugdzorg moeten beheersbaar zijn, er moet effectieve zorg beschikbaar zijn voor jeugdigen die dat nodig hebben en gemeenten moeten hun taken goed kunnen uitvoeren. Dat is een grote gezamenlijke opgave.

Er is onderzoek gedaan naar de structurele financiering van de jeugdzorg.²⁰ Naar aanleiding hiervan zijn het kabinet en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten tot de volgende afspraken gekomen:

- Op korte termijn stelt het kabinet extra financiële middelen beschikbaar aan gemeenten.
- Voor de langere termijn wordt nu al gestart met het nemen van maatregelen en het voorbereiden van een beter houdbaar jeugdstelsel. Dit loopt vooruit op de besluitvorming van het nieuwe kabinet.

Het streven is dat begin 2022 een Hervormingsagenda Jeugd is opgesteld. In deze hervormingsagenda worden afspraken gemaakt over maatregelen en een structureel financieel kader, die leiden tot een stelsel waarin zorg beschikbaar is voor jeugdigen die dat echt nodig hebben, gemeenten betere uitvoeringskracht hebben en er meer inzicht komt in informatie. Daarbij kan gedacht worden aan het gebruik van jeugdzorg, uitgaven en wachttijden. Ook wordt gestart met de voorbereiding van het aanpassen van wet- en regelgeving. Hier moet een nieuw kabinet definitief over besluiten. De voorbereidingen gebeuren samen met andere relevante partijen, in het bijzonder zorgaanbieders, beroepsorganisaties, cliëntenorganisaties en toezichthouders. Ook worden ervaringsdeskundigen geraadpleegd.²¹

Geweld en criminaliteit

Werken aan een nog veiliger Apeldoorn

Apeldoorn met vertrouwen nog veiliger: daar blijven we als gemeente de komende jaren de handen voor uit de mouwen steken. We geven aan enkele thema's extra aandacht. Bijvoorbeeld aan de verbinding tussen zorg en veiligheid en de bestrijding van discriminatie.

Apeldoorn is een veilige en comfortabele woon-, werk- en recreatiestad. En dat willen we zo houden. Daarom willen we dat het percentage Apeldoorners dat zich veilig voelt stijgt of in elk geval gelijk blijft. Het aantal incidenten en misdrijven moet juist afnemen, of in elk geval niet hoger

worden. En inwoners moeten de veiligheid in hun buurt beoordelen met een 7,5 of hoger.²²

Werken aan een veilig Apeldoorn doen we niet alleen in Apeldoorn zelf, maar ook in de regio. Dat doen we in de Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland (VNOG). Samen met 21 andere Gelderse gemeenten werken we aan veilig en gezond wonen, werken en recreëren. De VNOG is verantwoordelijk voor het voorkomen, beperken, bestrijden en het herstel van incidenten, rampen en crises. Een belangrijke ontwikkeling is de verschuiving van bestrijden naar voorkomen. Hierbij wordt ingezet op het vergroten van risicobewustzijn en zelfredzaamheid van inwoners, organisaties en bedrijven.²³

In actie komen na een melding

Inwoners doen een melding als ze een onveilige of zorgwekkende situatie signaleren, zagen we in hoofdstuk 3. Deze meldingen komen binnen bij de gemeente of bij een samenwerkingspartner. De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is een taak van Veilig Thuis. Inwoners en professionals kunnen bij Veilig Thuis terecht voor advies of om een melding te doen voor professionele ondersteuning. Op basis van de informatie maakt Veilig Thuis een eerste inschatting over de veiligheid in het gezin. De medewerker Veilig Thuis stelt in overleg met het gezin veiligheidsvoorwaarden op en organiseert hulp om het geweld te stoppen en de veiligheid te borgen. Veilig Thuis neemt gedurende een jaar twee keer contact op met het gezin en de betrokken professional om na te gaan of de afgesproken veiligheidsvoorwaarden geleid hebben tot het borgen van voldoende veiligheid en of het geweld gestopt is. Ook is Veilig Thuis het meldpunt voor mensenhandel en jeugdprostitutie.

Klachten en meldingen over woonoverlast komen binnen bij het meldpunt van team Woonoverlast van de gemeente. Dit team pakt samen met het Sociaal Wijkteam en Samen055 klachten op. De samenwerking tussen de gemeente, corporaties, politie en hulpverlening op het gebied van veiligheid verloopt via het team Woonoverlast. Met de politie en corporaties zijn afspraken gemaakt over het delen van gegevens. Ook is er een overzicht wie op welk moment een verantwoordelijke rol heeft bij ernstige woonoverlast.

Als iemand verward of onbegrepen gedrag vertoont, kunnen inwoners of professionals een melding doen bij het Meldpunt verward gedrag. Als gemeente moeten wij deze meldingen in ontvangst nemen. Als er een melding binnenkomt, wordt eerst door ggz-professionals gekeken

¹⁹ E-sport is een samenstelling van de Engelse woorden *electronic* en *sport* en staat voor het spelen van videogames in wedstrijdverband.

²⁰ Andersson Elffers Felix, 'Stelsel in groei. Een onderzoek naar financiële tekorten in de jeugdzorg' (2020) & Stuurgroep maatregelen financiële beheersbaarheid Jeugdwet, 'Maatregelen financiële beheersbaarheid Jeugdwet' (2021).

²¹ Commissie van Wijzen, 'Jeugdzorg: een onderwerp van aanhoudende zorg, Uitspraak en advies van de arbitragecommissie inzake het geschil tussen Rijk (ministerie van VWS) en gemeenten (VNG) over de structurele financiering van de jeugdzorg' (18 mei 2021) & VNG, 'Ruim €1,3 miljard extra voor tekorten jeugdzorg in 2022' (3 juni 2021).

²² We zagen in hoofdstuk 2 dat Apeldoorners hun veiligheid in het najaar van 2020 gemiddeld een 7,7 gaven. Deze 7,5 was het cijfer toen het veiligheidsplan 'Met vertrouwen veilig verder. Integraal veiligheidsplan Apeldoorn 2019 - 2022' in 2019 werd vastgesteld.

²³ Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland (VNOG), 'Regionaal beleidsplan 2021 - 2024' (2020).

of er actie nodig is en zo ja, wat dan de beste vorm van ondersteuning is. Er kan bijvoorbeeld een onderzoek gestart worden door het Sociaal Wijkteam. Of we schakelen andere professionals in.

Grensoverschrijdend gedrag

In hoofdstuk 2 bespraken we dat Apeldoornse jeugdigen soms grensoverschrijdend gedrag laten zien en dat een kleine groep dreigt af te glijden naar de criminaliteit. Dat moet voorkomen worden. Daarom gebruiken we groeps-scans om groepen al vroeg in de gaten te krijgen. Door te zorgen dat we deze groepen en hun leden kennen en zij ons, kunnen we problemen voorkomen. We werken daarbij als het nodig is samen met Halt en het Openbaar Ministerie. Maar in de meeste gevallen werken we samen met jongerenwerk. Het doel hierbij is om grensoverschrijdend gedrag van Apeldoornse jeugdigen te voorkomen, en als het nodig is te de-escaleren en voor individuele begeleiding te zorgen. Jongerenwerkers hebben nauw contact met de politie en de jeugd-boa's om mogelijke risico's te bespreken. We gaan de jeugdhonken en het jongerenwerk nog meer samen met de Apeldoornse jeugdigen vormgeven. Ook is het nodig dat de verbinding met het onderwijs en de samenwerking binnen Samen055 verbeterd wordt.

Online criminaliteit

Apeldoorners en bedrijven moeten zich beter bewust zijn van de verschillende vormen van online overlast en criminaliteit waar ze slachtoffer van kunnen worden. We onderzoeken welke rol we als gemeente precies hebben op het gebied van bewustwording en het voorkomen van online criminaliteit. Voor jeugdigen richten we ons bijvoorbeeld op shame-sexting, oplichting, bedreigingen en identiteitsfraude. Jeugdigen met een licht verstandelijke beperking en jeugdigen met een vluchtelingenachtergrond krijgen hier training over. Ook gaan we bedrijven en mensen met bepaalde beroepen beter bewust maken van bepaalde vormen van online criminaliteit, zoals witwassen en het dark web.²⁴

Ondermijning voorkomen

Georganiseerde en ondermijnende criminaliteit moet voorkomen worden, en anders verstoord en verminderd.

24 Het dark web is een onderdeel van het internet dat zoekmachines niet rechtstreeks kunnen vinden. Vanwege het anonieme karakter vinden er veel illegale activiteiten plaats.

We richten ons op plekken waar weinig zicht op is, zoals bedrijventerreinen en het buitengebied. En we doen onderzoek naar opvallende afwijkingen in branches. Ook gaan we ondermijning beter zichtbaar maken voor inwoners, ondernemers en samenwerkingspartners. En we helpen hen om hiertegen weerbaarder te worden.

Bij het voorkomen, verstoren en verminderen van ondermijning geven we prioriteit aan mensenhandel, drugsproductie en zorgfraude. Dat doen we omdat inwoners hiervan direct slachtoffer zijn. En vaak gaat het om kwetsbare inwoners. Deze vormen van ondermijning hebben veel impact op de Apeldoornse samenleving.

Zorgfraude

We zorgen ervoor dat kwetsbare inwoners niet uitgebuit worden bij zorg en ondersteuning. Daarom zijn we als gemeente alert op zorgfraude. Zowel bij medewerkers van de toegang, contractbeheer als facturatie. Denk bijvoorbeeld aan het aanvragen van onnodig hoge indicaties door een aanbieder. Verder sporen we bijzonderheden in de jaarrekeningen op met een speciale tool. Daarmee komen verdachte zorgaanbieders sneller in beeld. We voorkomen dat jeugdigen een loopbaan in de zorg kiezen met de intentie om in de zorg te kunnen frauderen. We letten er ook op dat malafide zorgondernemers zich niet in Apeldoorn kunnen vestigen.

Toezichthouden op gecontracteerde aanbieders doen we regionaal, via de Zorgregio Midden-IJssel/Oost-Veluwe. We hanteren bijvoorbeeld een strenge inschrijfprocedure voor nieuwe aanbieders. Ook voeren toezichthouders regionaal onderzoeken uit. Dat doen ze zowel proactief als op basis van signalen. Op basis van de uitkomsten van een onderzoek krijgen aanbieders meestal de kans om te verbeteren. We ontbinden contracten wanneer er ernstige tekortkomingen zijn, of wanneer er sprake blijkt te zijn van fraude.

De regionale toezichthouders hebben contacten met andere toezichthouders in het land en instanties. Zo kunnen ze, waar de wet dat toelaat, informatie uitwisselen over (risicovolle) aanbieders.

5. HOE REALISEREN WE EEN VANGNET VOOR KWETSBARE INWONERS?

Dankzij sterke sociale netwerken en een stevige sociale basis kunnen veel Apeldoorners meedoen op hun eigen manier. Sommige inwoners hebben daar extra ondersteuning bij nodig. Het gaat om kwetsbare inwoners en inwoners die zich tijdelijk in een kwetsbare situatie bevinden. Voor hen realiseren we een vangnet. Hierbij gaan we uit van wat de inwoner wél kan, in plaats van dat we kijken naar wat níet gaat. Het doel is om met maatwerk samen de eigen kracht van de inwoner te versterken of terug te vinden. Zodat ook deze Apeldoorners (weer) mee kunnen doen en minder hulp nodig hebben. In dit hoofdstuk laten we zien hoe we het vangnet vormgeven.

ONTWIKKELPUNT UIT DE UITGANGSPUNTENNOTA **Een scherpe focus op de mensen die ons het meest nodig hebben**

Financiële bestaansonzekerheid, intergenerationele achterstanden of dak- en thuisloos zijn. Dat is voor te veel Apeldoorners een dagelijkse realiteit. Is iemand daarnaast onvoldoende in staat om regie te voeren om de situatie te verbeteren? Dan moeten we er als overheid staan. In veel gevallen is er meer focus nodig in de ondersteuning. Daarbij is het ons doel om de meest dringende of onderliggende problemen aan te pakken, zodat iemand verder kan. Bijvoorbeeld door kinderen van bijstandsouders te ondersteunen met een opleiding, waardoor we 'echt' helpen. Daarmee brengen we scherpere aan in onze ondersteuning voor de mensen die dat het meest nodig hebben.

Wat willen we bereiken?

Kwetsbare inwoners krijgen hulp bij het vinden van woonruimte als dat niet op eigen kracht lukt. Ze voelen zich welkom in hun (nieuwe) woonomgeving, net als de medebewoners van hun buurt of dorp.

5.1 Wonen en leefomgeving

Hoe realiseren we een vangnet op het gebied van wonen?

Meer passende en betaalbare woningen

Er zijn in Apeldoorn niet genoeg passende en betaalbare woningen voor kwetsbare inwoners. Bijvoorbeeld voor inwoners die vanuit een instelling zelfstandig gaan wonen, voor arbeidsmigranten en voor inwoners die dak- of thuisloos zijn. Ook voor grote gezinnen zijn er te weinig betaalbare woningen. Daarom gaan we de komende periode werken aan het creëren van voldoende aanbod. Niet alleen meer sociale huurwoningen, maar ook meer geschikte woningen voor mensen met een zorgvraag. We gaan verschillende vormen van woonruimte voor kwetsbare inwoners flexibeler inzetten. Op die manier kan zorg worden op- of afgeschaald als dat nodig is.

De woningmarkt is nog niet ingericht op deze ontwikkelingen. Daarom gaan we zorgen voor meer aanbod in gemengd wonen, waarbij verschillende groepen inwoners samenwonen en er een goede samenhang ontstaat in het complex en in de buurt. Ook moeten er meer tussenvormen worden gebouwd. Dit zit tussen zelfstandig wonen en intramuraal wonen in. Een voorbeeld van een tussenvorm zijn de short stay-woningen. Hier kunnen inwoners maximaal twee jaar wonen en ondertussen verder zoeken naar een zelfstandige woning.

Een ander voorbeeld is flexwonen. Deze woningen zijn bijvoorbeeld geschikt voor arbeidsmigranten die tijdelijk werken in Apeldoorn. Hier is veel vraag naar goede huisvesting, maar dit sluit niet aan op het aanbod. Daarom zijn we bezig met het project 'Huisvesting arbeidsmigranten in Apeldoorn', waarbij we een beleidskader maken voor dit thema. Met het beleidskader en een uitvoeringsplan zorgen we voor handvatten en instrumenten om meer grip en sturing te krijgen op de hoeveelheid en kwaliteit van de huisvesting voor arbeidsmigranten in Apeldoorn.

Tussenvormen van wonen en zorg

Sommige jeugdigen kunnen zelfstandig wonen, maar hebben daar wel begeleiding bij nodig. We gaan hier meer maatwerk in bieden. Tot nu toe is er nog te vaak sprake van 'alles of niets': je woont beschermd óf je woont zelfstandig. Om beter aan te sluiten bij wat jeugdigen nodig hebben creëren we meer tussenvormen van wonen met zorg en ondersteuning. Zo'n tussenvorm is bijvoorbeeld wonen met informele ondersteuning. Bij de projecten 'Een Eigen Plek' en 'Wonen Met Kansen' leren jeugdigen om zelfstandig te wonen. Daarbij krijgen ze begeleiding en werken ze aan hun doelen, bijvoorbeeld voor studie of werk. Daarnaast krijgen ze informele hulp van andere bewoners. Na een afgesproken periode gaan de jeugdigen zelfstandig wonen of in een andere vorm van wonen met begeleiding. Voor jeugdigen biedt deze tussenvorm meer kansen om hun zelfstandigheid verder uit te bouwen dan in een zwaardere vorm van zorg. Ook voor ons als gemeente heeft deze vorm

voordelen, omdat het onnodig zware en dus duurdere zorg voorkomt. Daarom zien we graag meer van zulke projecten in Apeldoorn zien.

Integrale aanpak voor financiële problemen van jeugdigen om woonruimte te vinden

We gaan aan de slag met een integrale aanpak voor jeugdigen op het gebied van inkomen, wonen en zorg: een aanpak die dwars door de schotten van alle verschillende wetten heengaat. We zien namelijk dat kwetsbare jeugdigen een financieel probleem hebben om woonruimte te vinden. Sociale huurwoningen zijn voor hen onbetaalbaar, doordat ze nog studeren, dreigend dak- of thuisloos

zijn of te weinig verdienen. Ze zijn nog te jong om recht te hebben op huurtoeslag die hoog genoeg is om de huur te betalen.¹ En ze hebben vaak nog niet voldoende punten voor een woning verzameld. Deze jeugdigen dreigen op straat te belanden, blijven langer in een (zorg)instelling wonen omdat er geen woonruimte is, of bankhoppen bij mensen uit hun netwerk. Zo kunnen ze geen stabiel bestaan opbouwen. Het gaat hier vooral om een financieel probleem en niet een zorgprobleem. Wonen in een instelling is dan geen oplossing en stimuleert jeugdigen onvoldoende in hun ontwikkeling. Om het probleem wél aan te pakken, gaan we over de bestaande wetten heen meer maatwerk bieden.

Van beschermd wonen naar een beschermd thuis

De komende jaren gaan steeds meer inwoners die nu nog in een instelling wonen (weer) zelfstandig wonen. We leggen daarbij de focus op maatschappelijk herstel in de eigen omgeving. Inwoners wonen zo goed mogelijk thuis. Ze krijgen hulp van hun sociale netwerk. Ook krijgen ze thuis passende professionele ondersteuning. Ondersteuning wordt geregeld vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Ggz-behandeling is voor volwassenen geregeld in de Zorgverzekeringswet (Zvw) en voor jeugdigen in de Jeugdwet. Als iemand gebruikmaakt van ondersteuning én behandeling, maken we hierover afspraken en stemmen we dit zo goed mogelijk op elkaar af.

Samen met woningcorporaties en zorgorganisaties ondersteunen we inwoners bij deze overgang van beschermd wonen naar een beschermd thuis. Via de Opstapregeling krijgt een Apeldoornse met voorrang een passende huurwoning met een huurcontract voor maximaal twee jaar: een opstapwoning. Tegelijk krijgt de inwoner een aantal uren ambulante begeleiding per week. Hiermee kunnen problemen rondom het wonen vroegtijdig worden aangepakt. Blijkt - uiterlijk na twee jaar - dat diegene zelfstandig kan wonen? Dan krijgt hij of zij een huurovereenkomst voor onbepaalde tijd. Zo krijgen inwoners betere ontwikkelkansen en kunnen ze gemakkelijker hun eigen plek vinden in de Apeldoornse samenleving.

Behalve de Opstapregeling is de komende jaren meer woningaanbod nodig om ervoor te zorgen dat deze inwoners een passende woning krijgen. Hier gaan we met samenwerkingspartners mee aan de slag. Bijvoorbeeld met woningcorporaties. Dit aanbod moet passen bij de vraag van deze Apeldoorners en bij onze visie: dat inwoners zelfstandig gaan wonen op een manier die bij hen past, en zo vanuit beschermd wonen naar een beschermd thuis gaan. We verwachten dat een onderdeel van de oplossing te vinden is in het gedeeltelijk clusteren van woningen. Ook gaan we met partners in gesprek om te onderzoeken welke innovatieve ideeën er zijn om de transformatie van beschermd wonen naar een beschermd thuis vorm te

Start doorcentralisatie bij beschermd wonen

Per 1 januari 2022 wordt gestart met de doordecentralisatie van beschermd wonen. Dat betekent dat niet alleen de 43 centrumgemeenten, maar alle 355 gemeenten in Nederland zich volledig gaan inzetten voor inwoners die in aanmerking komen voor beschermd wonen. Vanaf dan nemen de gemeenten in een regio samen de beslissingen over beschermd wonen en werken ze met een gezamenlijke begroting. Het vormt een belangrijke stap in het proces om kwetsbare inwoners beter te kunnen helpen.

Om hen meer volwaardig te laten deelnemen aan de maatschappij, kan hulp het best worden geboden vanuit een thuisomgeving in de eigen wijk. De regio's voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang bereiden deze beweging voor. Zij maken regionale plannen en uitvoeringsafspraken met betrokken partijen, die voor 1 januari 2022 klaar moeten zijn. In de regio Oost-Veluwe zijn de regionale plannen in juni 2021 vastgesteld door de gemeenteraden (Apeldoorn, Brummen, Epe, Hattem, Heerde en Voorst) in de vorm van een Kaderdocument Beschermd Thuis 2022 - 2030 en het Ontwerp Beschermd Thuis 2030.

Vanaf 1 januari 2023 komt er een nieuwe objectieve financiële verdeling over gemeenten en een woonplaatsbeginsel. Daarmee wordt geregeld dat gemeenten voortaan verantwoordelijk zijn voor beschermd wonen voor de eigen inwoners. Ze zijn daartoe dan in staat, omdat ze daarvoor ook de middelen ontvangen. De doordecentralisatie komt voort uit afspraken tussen de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de ministeries van Binnenlandse Zaken en Volksgezondheid, Welzijn en Sport.² Voor de onderlinge samenwerking en financiële solidariteit hebben de zes gemeenten van de regio Oost-Veluwe al een convenant gesloten. Dit wordt eind 2021 geactualiseerd nadat het nieuwe verdeelmodel voor de financiën bekend is gemaakt.

geven. Om te kijken welke woonvormen er allemaal mogelijk zijn. Dit doen we onder andere met de zorgaanbieders en woningcorporaties.

Aanpassing en ondersteuning om goed thuis te kunnen (blijven) wonen

Sommige Apeldoorners kunnen vanwege een beperking hun woning niet goed gebruiken. Zij kunnen bij de gemeente een woningaanpassing aanvragen. Het kan gaan om kleine aanpassingen, zoals een verhoogd toilet of het leggen van rolstoeltapijt. Maar het kunnen ook ingrijpende verbouwingen zijn, zoals het maken van een aanbouw of het aanpassen van de keuken of badkamer. De kosten van een aanpassing kunnen hoog zijn. Daarom onderzoeken we eerst of een verhuizing naar een andere woning een betaalbaarder alternatief is. Soms zijn er ook aangepaste woningen beschikbaar, of is er een andere woning die makkelijker aan te passen is dan de eigen woning. In dat geval kunnen we voorrang geven aan een verhuizing. We geven de inwoner dan een verhuiskostenvergoeding om de verhuizing en eventuele herinrichting te betalen. In nieuwe woningbouwprojecten wordt getoetst of woningen een basis hebben die in voldoende mate rekening houdt met levensloopbestendigheid.

Apeldoornse ouderen die thuis wonen hebben soms naast de hulp van hun sociale netwerk nog meer ondersteuning nodig. Bijvoorbeeld op het gebied van ontmoeting. Vanuit de sociale basis is dit bijvoorbeeld mogelijk door Basis-ontmoetingsplekken te bezoeken. Als dat niet passend is, kijken we in het vangnet naar andere mogelijkheden. Zoals recreatieve dagbesteding. Om thuis te kunnen blijven wonen, biedt de gemeente diverse mogelijkheden als de hulp voor langere tijd nodig is. Daarbij kun je denken aan huishoudelijke hulp of een rolstoel. Tijdelijke ondersteuning regelen inwoners zelf, bijvoorbeeld via de thuiszorgwinkel of de zorgverzekeraar.

¹ Voor personen ouder dan 18 en jonger dan 23 jaar geldt een lagere maximale huur (in 2021 € 442,46) dan voor personen ouder dan 23 jaar. Is de huur hoger, dan is er geen recht op huurtoeslag totdat de leeftijd van 23 jaar wordt bereikt.

² VNG, 'Beschermd wonen vanaf 1 januari 2022 taak van elke gemeente' (18 december 2020).

Hoe realiseren we een vangnet op het gebied van leefomgeving?

Welkom in de wijk

De komende jaren gaan Apeldoorners met een psychische of psychiatrische kwetsbaarheid als dat voor hen mogelijk is zelfstandig wonen in de wijk, op een manier die bij hen past. Hier zijn randvoorwaarden voor nodig. Bijvoorbeeld dat inwoners intensieve ambulante begeleiding kunnen krijgen. Dat er een terugvaloptie is als het even niet zo goed met iemand gaat. En dat deze inwoners zich thuis en welkom voelen in hun buurt. Dat noemen we 'ggz in de wijk'. Hiervoor werken we samen met andere gemeenten in de regio Oost-Veluwe. Zo zorgen we samen voor ggz in de wijk voor alle inwoners met een psychische kwetsbaarheid in de regio. Een onderdeel daarvan is er voor te zorgen dat er sociale netwerken ontstaan in de buurt en dat mensen zich er ook welkom voelen. Dat geldt zowel voor nieuwe inwoners als voor mensen die er al wonen: het gaat om een wederzijds welkom. Daarvoor hebben we een tool met verschillende werkvormen: Welkom in de woonomgeving.

Daarnaast zetten we geschoolde vrijwilligers in die als maatje samen oplopen met een kwetsbaar persoon. Zo komt een laagdrempeliger vorm van ondersteuning en begeleiding binnen handbereik. Voor de scholing en inzet van deze maatjes stellen we middelen beschikbaar.

Hulp bij vervoer

Sommige inwoners zijn beperkt in hun mogelijkheden om zich te verplaatsen, en kunnen daardoor niet goed meedoen aan de Apeldoornse samenleving. We zagen in hoofdstuk 3 al dat Apeldoorners in sociale netwerken een helpende hand bieden door samen vervoer te regelen. Vanuit het vangnet kan een kwetsbare inwoner in aanmerking komen voor een vervoersvoorziening. Bijvoorbeeld collectief of individueel Wmo-vervoer, een aanpassing van de auto, een scootmobiel of een vergoeding voor vervoer. Ook voor zaken die te maken hebben met vervoer, kan de Apeldoornse ondersteuning krijgen, zoals een vergoeding voor een verzekering of een parkeerkaart.

5.2 Bestaanszekerheid

Wat willen we bereiken?

Kwetsbare inwoners krijgen ondersteuning om zelfredzaam te zijn naar eigen vermogen. Ze ervaren een uitdaging om hun talenten optimaal in te zetten.

Armoede bestrijden

We ondersteunen Apeldoorners die geen (stabiel) inkomen hebben dat genoeg is om van rond te komen. Soms lukt het een inwoner bijvoorbeeld niet om hoge zorgkosten te betalen. Dan bieden we hulp. Ook bieden we ondersteuning om deel te nemen aan de samenleving. Dat doen we door de Sociaal Vangnetregelingen, waarmee inwoners bijvoorbeeld gratis of met korting toegang krijgen tot culturele of sportactiviteiten. En we informeren inwoners over de hulp die maatschappelijke of vrijwilligersorganisaties bieden aan

mensen met weinig inkomen.³ Daarnaast is een betaalbare energierekening van belang: ook Apeldoorners met weinig inkomsten moeten kunnen profiteren van de energietransitie. We stimuleren inwoners om (weer) te gaan werken, op een manier die bij hen past. Maar door een combinatie van regelingen krijgen Apeldoorners soms te maken met een armoedeval als ze aan het werk gaan. Dat moet voorkomen worden.

Speciale aandacht voor jeugdigen

Bij het bestrijden van armoede hebben we in het bijzonder aandacht voor jeugdigen. Jeugdigen die opgroeien in armoede moeten evenveel kansen krijgen als hun leeftijdsgenoten. Zo kunnen we voorkomen dat armoede wordt doorgegeven aan een volgende generatie. Via de Kidsregelingen en de Stadspas zorgen we er bijvoorbeeld in samenwerking met Stichting Leergeld voor dat jeugdigen financieel ondersteund worden en dat ze net als leeftijdgenootjes kunnen deelnemen aan culturele en sportactiviteiten.⁴

Laaggeletterdheid bestrijden

In de sociale basis werken we eraan om laaggeletterdheid te voorkomen. Daarbij richten we ons vooral op jeugdigen. In het vangnet helpen we inwoners die te maken hebben met laaggeletterdheid. Dat zijn met name volwassen Apeldoorners. Volwassen Apeldoorners bereiken we met een aanbod op maat, waarbij we uitgaan van wat inwoners zelf willen bereiken. Iemand die laaggeletterd is, kan problemen hebben met lezen, schrijven, rekenen of digitale vaardigheden. In de hulp die we bieden, pakken we deze problemen gezamenlijk aan. Door uit te gaan van de eigen motivatie van inwoners, willen we ook Apeldoorners motiveren die we tot nu toe nog niet hebben bereikt. Hierbij besteden we extra aandacht aan inwoners met Nederlands als moedertaal. Gemiddeld heeft namelijk 56 procent van de laaggeletterden Nederlands als moedertaal.⁵ We zien echter slechts een klein deel van hen terug in de aangeboden trajecten. Ook bieden we hulp aan inwoners die vanwege een beperking hulp nodig hebben om goed mee te kunnen doen. Bijvoorbeeld door vaardigheden te oefenen zoals lezen en schrijven.

Samenwerking verbeteren

We noemden in hoofdstuk 4 al diverse partijen die een belangrijke bijdrage leveren aan het voorkomen van laaggeletterdheid. Zij zijn ook belangrijk voor het bestrijden hiervan. Verder spelen bij de bestrijding taalaanbieders, maatschappelijke organisaties, zorgverleners, het UWV, Werkbedrijf Lucrato en werkgevers een grote rol.

In Apeldoorn kunnen verschillende loketten en instanties te maken krijgen met inwoners die laaggeletterd zijn. Het is noodzakelijk dat deze loketten en instanties hier goed op letten en een inwoner doorverwijzen als dat nodig is. Hierbij spelen huisartsen, het Taalhuis, Samen055, (sociale) wijkteams, woningbouwverenigingen en

ontmoetingsplekken zoals het CODA Cultuurhuis een belangrijke rol. De samenwerking met alle partijen die zich met laaggeletterdheid bezighouden moet verder worden verbeterd. Wij nemen hierbij als gemeente de regie. Laaggeletterdheid aanpakken is een blijvend vraagstuk, dus elke partij is nodig. Bij het bestrijden van laaggeletterdheid maken we ook verbinding met het onderwijsachterstandsbeleid en het verbeteren van kansen op de arbeidsmarkt.

Schulden aanpakken

In de sociale basis werken we eraan om schulden bij inwoners te voorkomen of anders zo vroeg mogelijk signaleren. Als Apeldoorners al te maken hebben met schulden, helpen we hen in het vangnet. Ook ondersteunen we zo nodig kwetsbare inwoners individueel die op het vlak van administratie en geldzaken onvoldoende zelfredzaam zijn. In bijlage 2 hebben we het plan schuldhulpverlening 2022 - 2026 toegevoegd. In deze paragraaf lichten we hiervan enkele zaken uit.

Focus op financiële zelfredzaamheid

We maken samenwerkingsafspraken met bewindsvoerders om zo meer regie te krijgen op de trajecten van schuldenbewind. Er is recent een wettelijk adviesrecht ingesteld voor gemeenten. Dit is een instrument om te kunnen sturen en adviseren bij schuldenbewind, maar we hoeven het niet verplicht in te zetten. We onderzoeken daarom of dit een meerwaarde heeft, als aanvulling op de samenwerkingsafspraken die we al eerder hebben gemaakt met bewindsvoerders en nog willen maken. In de samenwerking gaan we samen kijken of bewindsvoering de beste oplossing is voor een inwoner, of dat een ander instrument beter past. Bijvoorbeeld budgetbeheer. Het doel is om te werken aan de financiële zelfredzaamheid van de Apeldoornse.

Speciale aandacht voor ondernemers en jeugdigen

We gaan extra aandacht besteden aan jeugdigen en ondernemers met financiële vragen. We verstevigen de verschillende mogelijkheden voor de aanpak van jeugdigen

³ Op www.samen055.nl staan de initiatieven voor inwoners met een laag inkomen. En vanuit de gemeente informeren we de vrijwilligersorganisaties regelmatig over initiatieven voor inwoners met een laag inkomen.

⁴ Deze initiatieven maken deel uit van de hierboven genoemde Sociaal Vangnetregelingen.

⁵ Apeldoorn in cijfers (2020).

met financiële problemen om hen sneller een perspectief te geven op een schuldenvrije toekomst. Voor hen is het vaak lastig om te weten waar ze met financiële vragen terecht kunnen en daarom werken we aan onze vindbaarheid. Dat doen we via het Jongerenloket en onze samenwerkingspartners. En we zetten ook social media in.

Voor ondernemers gaan we eveneens onze vindbaarheid verbeteren. Ook is er dit jaar een pilot gestart voor schuldhulp aan ondernemers. Hierbij zetten we specialistische schuldhulp in. Met de resultaten uit de pilot gaan we aan de slag en verbreden waar nodig ons ondersteuningsaanbod voor ondernemers.

Dienstverlening schuldhulp

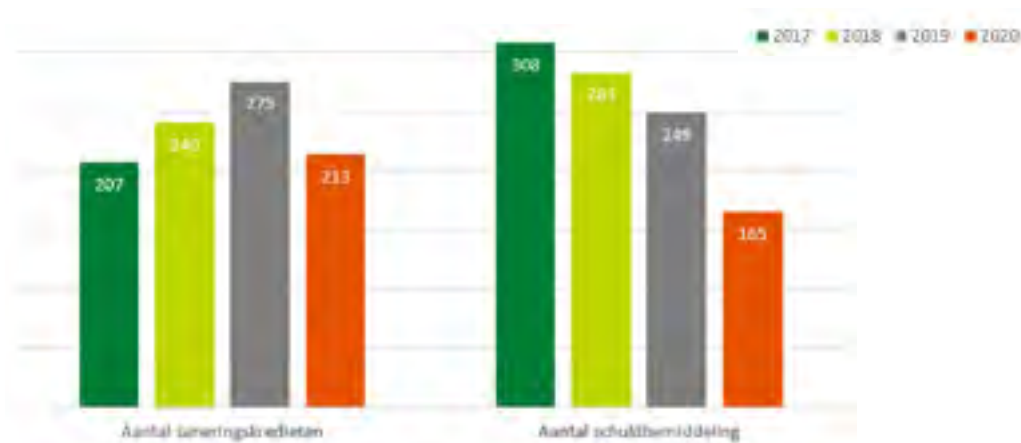
Trajectregisseurs begeleiden inwoners door het traject schuldhulpverlening heen. We vermijden symptoombestrijding, want een inwoner heeft recht op een duurzame oplossing. We kijken dus niet alleen naar de schuld, maar ook naar andere problemen waarmee een inwoner te maken kan hebben en zaken die voor de inwoner zelf belangrijk zijn. Bijvoorbeeld problemen met taal, solliciteren of bewegen. Deze pakken we integraal aan, zodat we effectievere en duurzamere hulp bieden.

We sluiten aan op landelijke instrumenten, zoals collectief schuldregelen en het schuldenknooppunt. We volgen de landelijke richtlijnen van de Nederlandse vereniging voor volkskrediet (NVVK). We zijn al aangesloten op de Nederlandse Schuldhulproute en breiden het ondersteuningsaanbod hiervoor uit.

Een baan vinden

Apeldoorners moeten op hun eigen manier mee kunnen doen op de arbeidsmarkt en zich kunnen ontwikkelen. Maar het lukt niet iedereen om op eigen kracht een baan te vinden. Dit kan te maken hebben met de persoonlijke omstandigheden, of door onvoldoende kwalificatie. Daarom gaan we aansluiten op de mogelijkheden die ze hebben om hun talenten en capaciteiten te ontwikkelen. Ook geven we meer ruimte om deze talenten te ontwikkelen. We hebben

SCHULDHULPVERLENING

Figuur 5.1: Schuldhulpverlening in Apeldoorn van 2017 tot en met 2020 ⁶

daarvoor goede samenwerking nodig met werkgevers, het onderwijs en zorgorganisaties. Inwoners in de bijstand begeleiden we naar passend werk, met als doel dat ze (weer) volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving. Dit laten we binnen Apeldoorn doen door Werkbedrijf Lucrato. Lucrato biedt mogelijkheden om werkervaring op te doen in een beschermde werkomgeving, trainingen en cursussen. Hierbij werkt Lucrato onder andere samen met het onderwijs, het UWV en werkgevers.

We zorgen als gemeente voor maatwerk en hulp bij het oplossen van belemmeringen. We organiseren bijvoorbeeld vormen van individuele en collectieve ondersteuning, zoals jobcoaching en scholing. Deze ondersteuning moet aansluiten bij de vraag van de markt en passen bij de inwoner. Ook is het belangrijk dat er voldoende dagbestedingsplekken en passende werkplekken beschikbaar zijn. En dat 'simpel switchen' mogelijk is: dat het voor Apeldoorners makkelijker wordt om overgangen te maken tussen bijvoorbeeld dagbesteding, beschut werk en regulier werk.

Zo maken we de drempel kleiner om loopbaanstappen te zetten, en kan een inwoner ook een stapje terug doen als dat nodig is. Daarmee doen we meer recht aan de verschillen tussen bijstandsgerechtigden en zorgen voor meer ruimte voor een persoonlijke benadering. Door te zien wat een inwoner nodig heeft en daarop in te spelen met mogelijkheden en middelen op maat. De afgelopen jaren hebben we stappen gezet om verschillende regelingen bij elkaar te brengen. Hier moeten we de komende periode een nieuwe impuls aan geven.

Fundamentele herziening van de Participatiewet

Minister Koolmees heeft de intentie om de Participatiewet fundamenteel te herzien. Dit schreef hij op 4 juni in een brief aan de Tweede Kamer naar aanleiding van bevindingen uit een aantal recente rondetafel-gesprekken over de hardheid van de Participatiewet. De minister kondigde aan op basis van deze bevindingen oplossingsrichtingen uit te werken tot concrete (beleids-)initiatieven.

Gemeenten uiten al lange tijd zorgen over de harde kant van de Participatiewet. De menselijke maat moet leidend zijn in het contact met inwoners en verankerd worden in wetgeving. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) staat daarom positief tegenover het voorstel van de minister voor een bredere heroverweging van de fundamentele van de Participatiewet. Het sleutelen aan losse onderdelen van de wet is namelijk geen oplossing en maakt de wet alleen maar complexer.

Naast het terugbrengen van de menselijke maat in wet- en regelgeving, moet het beleid eenvoudig, voorspelbaar en uitvoerbaar zijn. Bovendien is voor de VNG van belang dat er voldoende bestaanszekerheid gegarandeerd kan worden. Die schiet namelijk tekort: een uitkering is - ook met toeslagen - voor veel mensen onvoldoende om in het levensonderhoud te kunnen voorzien.

Gemeenten willen meer werken vanuit vertrouwen en de menselijke maat leidend maken in de uitvoering van de Participatiewet. Daarom moet ook aandacht worden besteed aan de benodigde professionaliteit in de uitvoering. Gemeenten geven aan dat dit vraagt om een investering in vakmanschap, zowel kwalitatief als kwantitatief. Ook vragen gemeenten aandacht voor de (financiële) middelen om interventies daadwerkelijk te kunnen realiseren.⁷

Deze thema's komen in Apeldoorn overeen met de uitkomsten van ons eigen experiment 'Zelf aan het stuur en op maat'.⁸

5.3 Gelijke kansen

Wat willen we bereiken?

Kwetsbare inwoners krijgen betere kansen om volwaardig mee te kunnen doen in de samenleving

Hulp bij de opvoeding

In het vorige hoofdstuk bespraken we al dat Apeldoornse opvoeders terecht kunnen bij Samen055 als ze hulp nodig hebben bij de opvoeding. Want het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) maakt onderdeel uit van Samen055 in de Apeldoornse sociale basis: het bouwt verder op wat inwoners en vrijwilligersorganisaties zelf doen. Tegelijkertijd biedt Samen055 ook een vangnet voor kwetsbare inwoners die hulp nodig hebben bij het opvoeden. Bijvoorbeeld samen met praktijkondersteuners huisarts (POH), die bij huisartsenpraktijken inwoners ondersteunen. En met CJG4kracht: hierbij krijgen gezinnen ambulante hulp aan huis, zo kort als kan en zo intensief als nodig is. CJG4kracht is een specialistische vorm van jeugdhulp, die we zowel in de sociale basis als in het vangnet inzetten. Op die manier kunnen we een goede verbinding maken met preventie en lichte vormen van ondersteuning.

We geloven in een systeemgerichte aanpak en thuisnabij ondersteunen bij kwetsbare gezinnen. Bij opvoedingsproblemen kijken we niet alleen naar het kind en de opvoeding, maar ook naar andere leefgebieden. Dat doen we omdat problemen op verschillende leefgebieden elkaar beïnvloeden. Vanuit Samen055 zetten we de juiste expertise in en zorgen we ervoor dat er samenhang is in de ondersteuning aan een gezin. In de hulp bij de opvoeding staat centraal dat we doen wat echt nodig is. Professionals werken samen met opvoeders en leggen hun eigen normen

en waarden niet op. Als er een gevaarlijke situatie is of ernstig nadeel is voor de jeugdige, dan grijpen we wel in. Want in sommige gezinnen loopt de spanning zo op, dat er sprake is van ouderlijke onmacht. Hierop reageert de jeugdige dan met agressief, opstandig of dreigend gedrag, of juist door zich terug te trekken. De onmacht bij opvoeders kan zo groot worden, dat ze er zelf toe neigen om fysiek of verbaal agressief te reageren. We willen dat ook deze jeugdigen zo veel mogelijk in een stabiele en veilige omgeving opgroeien. Daarvoor zetten we de interventie Verbindend Opvoeden in. Een team van pedagogen van het CJG en andere partners richt zich hierbij op het verstevigen en herstellen van de ouder- en kindrelatie. Zo kunnen jeugdigen zich zo optimaal mogelijk ontwikkelen en thuis wonen. Hierbij wordt de methode Geweldloos Verzet gebruikt.⁹ Deze interventie heeft er tot nu toe bij alle afgeronde trajecten toe geleid dat de ouder-kindrelatie is verbeterd en een uithuisplaatsing is afgewend. Deze aanpak wordt de komende jaren verder ontwikkeld en wordt onderdeel van CJG4kracht.

⁶ Trendoverzicht 2020.

⁷ VNG, 'VNG positief over intentie herziening Participatiewet' (7 juni 2021).

⁸ Ruud Muffels e.a., 'Zelf aan het stuur en op maat. Werkt het en waarom wel of niet? Eindverslag Vertrouwensexperiment Apeldoorn/Epe' (2020).

⁹ Deze methode gaat ervan uit van dat ouders een einde maken aan het gewelddadige of destructieve gedrag van hun kind. Een belangrijk aandachtspunt is dat de aanpak niet tot escalatie leidt. De ouders worden ondersteund in een aantal samenhangende stappen, zoals openheid naar buiten toe en het kind laten weten dat het gedrag niet langer wordt geaccepteerd.

Soms is er meer hulp nodig voor een kwetsbaar gezin. Het is belangrijk dat jeugdigen en hun opvoeders dan zo snel mogelijk de juiste ondersteuning krijgen. Daarvoor werken we samen met jeugdhulpaanbieders. We onderzoeken samen met partners hoe we tijdig kunnen op- en afschalen en welke randvoorwaarden daarvoor nodig zijn. We kijken daarbij ook naar hoe andere gemeenten dat doen. We zijn ons ervan bewust dat voor ouders met een inkomen van 150 procent van het minimuminkomen het vragen van zorg financieel nadelig kan uitpakken. In ons beleid hebben we hier specifiek aandacht voor. We blijven deze opvoeders nadrukkelijk uitnodigen en benaderen voor hulp bij opvoeden en opgroeien waar dat nodig is. Daarmee geven we invulling aan de motie 'Een open deur' die in de Apeldoornse raad van 14 november 2019 is besproken.

Thuis opgroeien

Elk kind heeft recht op een liefdevolle en stabiele omgeving om in op te groeien. Daarom willen we in Apeldoorn geen enkele jeugdige meer uit huis plaatsen. Maar soms is er geen andere optie. Door een gedrags- of ontwikkelingsstoornis kan een jeugdige dan (tijdelijk) niet thuis blijven. Dan zoeken we voor hem of haar een kleinschalig en gezinsgericht verblijf, dat erop is gericht weer thuis of zelfstandig te kunnen wonen. Pleegzorg en gezinshuiscare zijn vormen van verblijfszorg die hierbij het best passen. De jeugdige moet zo veel mogelijk contact kunnen houden met zijn of haar ouders, familie, vrienden en andere bekenden. Het 'normale' leven van de jeugdige moet zo veel mogelijk hetzelfde blijven. Daarom moet het verblijf zo dicht mogelijk in de eigen buurt zijn.

Pleegzorg is een vorm van hulp waarbij een kind tijdelijk in een ander gezin gaat wonen. Het kind wordt dan niet door de eigen ouders, maar door pleegouders verzorgd en opgevoed. Een gezinshuis is een kleinschalige vorm van hulp en zorg voor uithuisgeplaatste kinderen en jongeren. Gezinshuisouders vangen hen op in hun gezin in een normale leefomgeving. Gezinshuisouders vormen 24/7 de vaste basis en bieden professionele begeleiding. Meer pleeggezinnen en gezinshuizen zijn nog altijd nodig. Ook jeugdigen met complexere problematiek moeten

een zo normaal mogelijk leven kunnen leiden. Dit vraagt iets in deskundigheid en professionaliteit van de pleeg- en gezinshuisouders. Dit leidt tot hogere kosten voor een plaatsing, maar is op termijn beter voor de jeugdige.

Zo veel mogelijk naar school

In het vorige hoofdstuk kwam aan de orde dat elke jeugdige recht heeft op school. Daarom moeten jeugdigen zo veel mogelijk naar school gaan. De samenwerkingsverbanden primair en voortgezet onderwijs zorgen voor passend onderwijs voor jeugdigen die extra ondersteuning nodig hebben. Ook doen we een beroep op scholen om samen met het samenwerkingsverband oplossingen te realiseren voor leerlingen die niet meekomen in de reguliere klas. Waar onderwijs en zorg beide een verantwoordelijkheid hebben, stemmen zij onderling af, zodat we van beide kanten onze middelen efficiënt inzetten. We brengen per situatie in kaart wie voor welke ondersteuning verantwoordelijk is.

Zo kort mogelijk niet naar school

Als een jeugdige ondanks alle ondersteuning niet naar school gaat, moet dit zo kort mogelijk zijn. Samen met de samenwerkingsverbanden onderzoeken we wat hiervoor nodig is. Ook brengen we in beeld welke ondersteuning er is en bij wie de verantwoordelijkheid ligt. Zo kunnen we samen met het onderwijs werken aan integrale oplossingen en voor een effectievere aanpak zorgen. Daarbij vinden we maatwerk belangrijk, want de situatie van elke jeugdige die niet naar school gaat, is uniek.

Verzuimende leerlingen snel in beeld

Een paar jaar geleden heeft het team Leerplicht van de gemeente de methodiek Medische Advisering Ziek gemelde Leerling (M@ZL) geïntroduceerd. Zo kan ziekteverzuim in het voortgezet onderwijs snel en integraal worden aangepakt. Hierbij werken scholen, leerplicht en Jeugdgezondheidszorg samen. Dit gaan we verder uitrollen over het voortgezet onderwijs in Apeldoorn. Zo komen leerlingen die verzuimen snel in beeld. Door direct met de verschillende partners samen te werken, willen we schooluitval voorkomen.

Brede en gezinsgerichte aanpak bij kind- en gezinsbescherming

Vorig jaar gaven de ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en van Justitie en Veiligheid opdracht om een toekomstscenario te maken voor de kind- en gezinsbescherming. Er moest onderzocht worden hoe de jeugdbescherming effectiever en slimmer georganiseerd kan worden. Het scenario is eind maart 2021 aangeboden aan de Tweede Kamer en betrokken maatschappelijke organisaties. Nadat alle inspraak is verwerkt, komt er een aangepast plan waarover de nieuwe regering een besluit kan nemen. Omdat het gaat om een stelselwijziging, zal de route naar de toekomst vijf tot tien jaar duren.

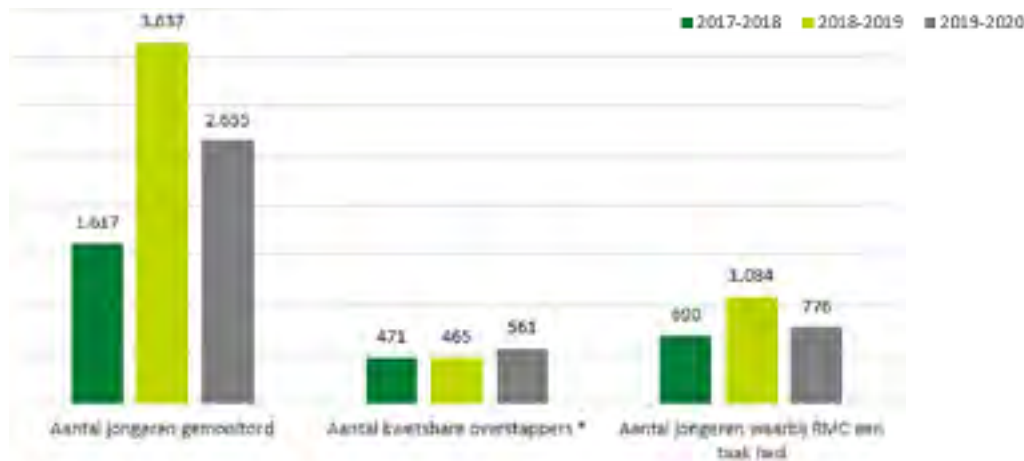
Het toekomstscenario gaat uit van een brede en gezinsgerichte aanpak, waarbij het gezin (met of zonder kinderen) als een geheel wordt gezien. Hier is een belangrijke rol weggelegd voor lokale teams. Voor Apeldoorn zijn dat het Centrum voor Jeugd en Gezin, Samen055 en het Sociaal Wijkteam.

Nieuw is het te ontwikkelen Regionale Veiligheidsteam. Hierin komen de expertises van Veilig Thuis, de gecertificeerde instellingen en de Raad voor de Kinderbescherming samen. Dit team heeft expertise op veiligheidsvraagstukken en is beschikbaar om gezinnen en professionals van lokale teams te ondersteunen. Op dit onderdeel verwachten we de meeste weerstand tegen het toekomstscenario en is tegelijk ook het meest te winnen. De Raad voor de Kinderbescherming en de gecertificeerde instellingen richten zich van oudsher uitsluitend op het kind. De brede en gezinsgerichte aanpak vraagt voor hen om een nieuwe manier van denken en werken.

Verder moeten het toezicht, de informatiedeling en rechtsspraak eenvoudiger worden georganiseerd. Het moet voor zowel het gezin als de professional duidelijk zijn wie welke taak en bevoegdheden heeft. Het doel: dat tijdig de juiste hulp en steun aan het gezin wordt gegeven die bijdraagt aan herstel.¹⁰

JEUGDIGEN IN BEELD

Figuur 5.2: Cijfers van de Regionale Meldfunctie Coördinatie vroegtijdig schoolverlaten, Apeldoorn 2017 - 2020 ^{11 12}

* Dit zijn leerlingen uit praktijkonderwijs, voortgezet speciaal onderwijs, entree-onderwijs, vmbo beroepsbegeleidende leerweg en nieuwkomers

Ontheffing van de leerplicht

In sommige gevallen krijgt een jeugdige een ontheffing van de leerplicht. Maar dit moet om zo min mogelijk jeugdigen gaan. In zo'n geval vragen we altijd advies van een psycholoog. Ook overleggen we met andere betrokken partijen hoe we een ontheffing kunnen voorkomen. Onderwijs en zorg werken samen om jeugdigen die extra ondersteuning op school nodig hebben zo goed mogelijk te helpen.

Zonder diploma van school

We werken samen in de regio Stedendriehoek om te voorkomen dat jeugdigen zonder diploma van school gaan. Dat doen we via Ferm Stedendriehoek. Het doel is om

ervoor te zorgen dat een jeugdige kan overstappen naar een andere school als dat nodig is, in plaats van helemaal te stoppen. En als school echt geen optie is voor een jeugdige, dan bieden we maatwerk om ervoor te zorgen dat diegene werk kan vinden.

Zo snel en goed mogelijk meedoen in Apeldoorn

Ook elke nieuwe Nederlander moet zo snel en goed mogelijk mee kunnen doen in Apeldoorn. Nederlands leren en een baan vinden zijn daarvoor belangrijk. Daarom maken we voor alle Apeldoornse inburgeraars een individueel inburgeringsplan: het Toekomstplan. Ook schaffen we het leenstelsel af waarmee nieuwkomers nu nog hun inburgeringscursus inkopen. Die gaan wij als gemeente

¹⁰ 'Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming', in opdracht van VNG en de ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport & van Justitie en Veiligheid (2021).

¹¹ RMC Apeldoorn, 'Lokaal jaarverslag leerplicht 2019 - 2020' (2020).

¹² Toelichting op de cijfers: Met het aantal gemonitorde jongeren bedoelen we alle jeugdigen die bij RMC voorbij zijn gekomen. Dat kan alleen 'administratief' zijn, bijvoorbeeld met een aantekening in het systeem. Maar het kan ook gaan om jeugdigen die begeleid zijn door RMC. Er is sprake van overlap. Een jeugdige die eerst alleen gemonitord is, kan later ook begeleid zijn. In de eerste situatie valt hij/zij onder de preventieve taakuitvoering, in de tweede onder curatieve taakuitvoering. Een aantal jeugdigen komt ook voor in de groep 'aantal jongeren kwetsbare overstap'. Dit zijn leerlingen uit het praktijkonderwijs of het voortgezet speciaal onderwijs met uitstroomprofiel arbeid of dagbesteding. Het ministerie van OCW wil ook de kwalificatieplichtige jeugdigen van 16 en 17 jaar meetellen in de cijfers van gemonitorde jeugdigen, maar deze groep valt niet onder de definitie van een vroegtijdig schoolverlater. Dit betekent dat deze jongeren na melding van verzuim meegenomen worden in de cijfers van Leerplicht én RMC.

voor nieuwkomers inkopen. In het Toekomstplan geven we inwoners een aanbod voor hun inburgeringstraject. Ze krijgen daarna drie jaar de tijd om te voldoen aan hun inburgeringsplicht.

Dak- en thuisloosheid aanpakken

Dankzij de komst van dak- en thuislozenopvang Omnizorg hebben we goede stappen gezet om (dreigend) dak- en thuisloze Apeldoorners beter te helpen. Met het nieuwe plan van aanpak voor dak- en thuisloosheid hebben we hier nog meer verschillende mogelijkheden voor. Een belangrijk onderdeel van het plan is om de slaapzalen in Omnizorg om te bouwen naar 1- en 2-persoonskamers. Zo kunnen inwoners beter individuele begeleiding krijgen. En om die begeleiding nog verder te verbeteren, zorgen we voor meer personeel bij Omnizorg. Inwoners kunnen daardoor betere hulp krijgen op meerdere gebieden tegelijk. Dit biedt de mogelijkheid om belemmeringen voor goed zelfstandig wonen in kaart te brengen. Heeft iemand bijvoorbeeld moeite met het betalen van rekeningen? Is er sprake van verslavingsproblematiek? Of is er behoefte om het sociale netwerk te vergroten? Een groter begeleidingsteam heeft meer ruimte om naar deze individuele begeleidingsbehoeften te kijken en passende ondersteuning te bieden.

Ook gaan we beter kijken naar de woonbehoefte van de inwoner. In hoofdstuk 2 zagen we dat Apeldoorn al verschillende passende woonvormen heeft voor mensen die dak- en thuisloos zijn geraakt. We gaan het aantal woonvoorzieningen nog verder uitbreiden. Bijvoorbeeld door de ontwikkeling van de Skaeve Huse: woningen voor inwoners waarbij sprake is van zeer overlastgevend gedrag. Ook gaan we een short stay facility ontwikkelen. Deze zal bestaan uit dertig woningen die ingezet kunnen worden voor mensen die economisch dak- en thuisloos zijn.

Opvang van gezinnen

We gaan extra aandacht besteden aan de kinderen die met hun moeders meekomen naar de vrouwenopvang. Tot voor kort werden de jeugdigen in de opvang niet gezien als cliënt. Sinds 2020 is op de locatie voor vrouwenopvang

een gedragskundige aanwezig die zich specifiek bezighoudt met de jeugdigen. Hierbij wordt er gewerkt aan de veiligheid, het herstel en toekomstperspectief van de jeugdige.

Zeer ernstig verstandelijk en meervoudig beperkt

Er is extra aandacht nodig voor opvoeders van een zeer ernstig verstandelijk en meervoudig beperkt kind. Omdat de zorg zeer specifiek is, kunnen zij die moeilijk overlaten aan anderen. Zij hebben al hun energie nodig om hun gezin draaiende te houden. De werkgroep 'Wij zien je wel' heeft landelijk aanbevelingen gedaan om deze opvoeders te ondersteunen.¹³ Samen met de opvoeders kijken we hoe we de aanbevelingen kunnen vertalen naar de situatie in Apeldoorn. Daarmee geven we invulling aan de motie 'Wij zien je wel', die op 4 juli 2019 in de Apeldoornse raad is besproken.

Meer zeggenschap voor inwoners bij gedwongen zorg

Verplichte zorg bij Apeldoornse inwoners moet zo veel mogelijk voorkomen worden. Als verplichte zorg echt nodig is, moet dit de minst ingrijpende vorm zijn. En de verplichte zorg moet zo snel mogelijk weer worden afgebouwd. De burgemeester kan bij een crisissituatie verplichte zorg opleggen. Hierbij heeft de inwoner zelf zeggenschap. Voordat de burgemeester zo'n beslissing neemt, zal hij daarom de inwoner horen, als dat mogelijk is. Zo wordt zijn of haar visie ook meegenomen in de beslissing. Verder gaan we beter samenwerken met zorginstellingen, politie, het Openbaar Ministerie en andere betrokken partijen om de inwoner te kunnen helpen. Dit is ook landelijk geregeld via de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) en de Wet zorg en dwang (Wzd).

Huiselijk geweld en kindermishandeling aanpakken

Als gemeente werken we bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling samen met andere gemeenten in de regio Noord- en Oost-Gelderland. We hebben afgesproken dat Veilig Thuis inwoners helpt die te maken krijgen met geweld in de thuisomgeving. Dit is het regionale advies- en

meldpunt voor kindermishandeling en huiselijk geweld. We richten ons bij huiselijk geweld op alle facetten van de gezinssituatie, om zo de geweldscyclus te doorbreken. De problemen van ouders hebben gevolgen voor hun kinderen. Er is dus een brede focus nodig. Daarom is onze aanpak gericht op het hele systeem: kind, volwassene, slachtoffer en pleger. Alle leefgebieden van gezinnen moeten verbonden en afgestemd worden: van school tot werk tot sportclub. We zetten in op een vaste hulpverlener die zo lang als dat nodig is bij het gezin blijft. Bij onze aanpak streven we naar nul uithuisplaatsingen. We doen dat zo veel mogelijk met ondersteuning op vrijwillige basis. Met de aanpak 'Versterkt ouderschap eerst!' reiken we ouders nieuwe handvatten aan

om de relatie met hun kind te verbeteren en daarmee het ongewenste gedrag te verminderen en liefst te voorkomen. Als het nodig is, zetten we intensieve ambulante hulp in om een uithuisplaatsing te voorkomen. We grijpen alleen in als de veiligheid en ontwikkeling van een inwoner in gevaar komen. Dan komt een dwangtraject aan de orde.

In Apeldoorn willen we de kennis en expertise over huiselijk geweld vergroten bij alle professionals van organisaties die een rol hebben in de signalering en aanpak. Dit vraagt om goede samenwerking en duidelijke afspraken. Zo kunnen we huiselijk geweld en kindermishandeling gezamenlijk aanpakken.

¹³ Werkgroep Wij zien je wel, 'Onderweg van overleven naar leven. Eindrapport en aanbevelingen' (2020).

6. HOE GAAN WE DOEN WAT NODIG IS?

Hoe gaan we de ambities uit deze Kadernota waarmaken? Daarvoor hebben we doelen opgesteld. We gaan integraal, buurtgericht en informatiegestuurd aan de slag. Ook versterken we het strategisch partnerschap en werken we vanuit een voorbeeldfunctie. Tot slot gaan we onze beleidsprocessen verbeteren. In dit hoofdstuk lichten we onze aanpak toe.

6.1 Integrale aanpak

Wat willen we bereiken?

We werken vanuit de leefwereld van de inwoner/het gezin en hebben daarom een samenhangende aanpak op alle leefgebieden in onze dienstverlening.

ONTWIKKELPUNT UIT DE UITGANGSPUNTENNOTA Casusregie op dure en ingewikkelde hulpvragen

Hoe complexer de hulpvraag, hoe meer instanties erbij betrokken zijn en hoe duurder de hulpverlening. In de wet staat dat gemeenten eindverantwoordelijk zijn: zij hebben systeemregie. Maar de wet zegt niet wat dit in de praktijk betekent. We merken nog te vaak dat 'het systeem' financieel is gedreven, waardoor nog weleens met mensen wordt geschoven. Apeldoorners krijgen daardoor niet de hulp die het best voor hen is.

Coördinatie van ondersteuning en regie

We streven ernaar dat inwoners zo veel mogelijk zelf de regie houden. Ze moeten duidelijkheid hebben over wie hun contactpersoon is en overzicht over de ondersteuning die ze krijgen. Ook moet de ondersteuning goed op elkaar zijn afgestemd, zeker als er meerdere mensen vanuit de gemeente en/of hulpverlening betrokken zijn.

Dit uitgangspunt is van toepassing voor:

- Loket Sociaal van de gemeente voor de Wmo, Participatiewet en Schuldhulpverlening
- Centrum voor Jeugd en Gezin voor de inzet van alle vormen van jeugdhulp en jeugdbescherming

Om de ondersteuning en regie te coördineren, kiezen we voor een integrale aanpak. We werken vanuit een integraal plan in afstemming met de inwoner. Vanuit de Participatiewet is de opgave om de ontwikkelingen te monitoren en samen met de inwoner te werken aan participatie en re-integratie. Voor Jeugd en Wmo richten we een burgerportaal in, zodat inwoners zelf overzicht en inzicht hebben in hun dossier. Ook de betrokken professionals krijgen hierdoor beter overzicht welke ondersteuning een inwoner krijgt en wie er betrokken zijn.

Regie op het proces

Voor het inzetten en beschikken van maatwerk voor Jeugd en Wmo is regie nodig op het proces, zodat we kunnen monitoren of de gegeven hulp effectief is, moet worden bijgesteld of kan worden beëindigd. Hierover moeten we nadere afspraken maken en de processen hierop afstemmen. Dit vraagt een verdere uitwerking en opdracht. In de uitwerking moet het nieuwe regiesysteem mee worden genomen, de invulling van de processen, de taak van de professionals en de tijd die het gaat kosten. Daarnaast heeft er in 2019 en 2021 een extern onderzoek plaatsgevonden door adviesbureau Oreon naar de indicatiestelling vanuit de Wmo en Jeugdwet.¹ Hieruit kwamen een aantal verbeterpunten naar voren. We hebben deze punten omgezet naar verbeterplannen die we gaan implementeren.

Coördinatie bij meervoudige problematiek

Bij meervoudige problematiek bij jeugd en volwassenen is coördinatie van zorg nodig. Als er meerdere partijen betrokken zijn, moeten ze allemaal vanuit één plan werken. Ze stemmen de ondersteuning op elkaar af. Ook in complexe situaties is ons doel dat de inwoner zelf zo veel mogelijk de regie houdt en dat samen met de inwoner beslissingen genomen worden. Er zijn afspraken gemaakt met het Sociaal Wijkteam en het CJG over de coördinatie van zorg en regievoering. Maar er zijn nog steeds situaties waar de afspraken onvoldoende zijn, de coördinatie van zorg nog niet goed verloopt en er te weinig samenhang is in de ondersteuning. Ook dit vraagt de komende periode aandacht.

¹ Oreon, 'Auditrapport indicatiestelling Wmo en Jeugdwet Apeldoorn 2021' (2021).

ONTWIKKELPUNT UIT DE UITGANGSPUNTENNOTA Maatwerk leveren

We willen in Apeldoorn maatwerk leveren. Maatwerk is meer dan het uitvoeren van de wettelijke taken. Het gaat er namelijk van uit dat elke situatie anders is. Dat de geboden hulp en ondersteuning zich richt op het oplossen van de hulpvraag, en niet alleen op het aanbieden van een 'product'. De oplossing kan namelijk weleens heel ergens anders liggen dan van tevoren bedacht. Misschien is er bijvoorbeeld geen huishoudelijke hulp nodig, maar is een Apeldoerner eenzaam en is diegene beter geholpen met een 'maatje'. Om maatwerk te kunnen bieden, krijgt de professional meer vrijheid om een eigen aanbod op te stellen dat specifiek is samengesteld voor die ene inwoner of gezinssituatie. Daarvoor is het ook van belang dat professionals dezelfde taal spreken en dezelfde methoden gebruiken.

Integraal werken in het Loket Sociaal

We gaan de dienstverlening in het Loket Sociaal anders inrichten. Dit is een stap om de samenwerking te versterken tussen de toegang voor Wmo, Jeugd en Participatiewet. Hier maakt ook Samen055 deel van uit. We gaan onze visie op integraal werken vertalen naar de praktijk. Dat is niet makkelijk. Maar daar gaan we de komende jaren hard mee aan de slag. We moeten beter aansluiten op de vraag van de inwoner, oprecht luisteren en maatwerk bieden. Zo kan de inwoner de eigen kracht versterken of herwinnen, en gebruikmaken van het eigen sociale netwerk. Dat vraagt om vakmanschap van alle medewerkers binnen onze organisatie en stelt eisen aan het integraal samenwerken. En daarvoor moeten we samen leren en ontwikkelen. Zo worden inwoners op eenduidige manier benaderd. Ook kunnen medewerkers elkaars expertise beter leren kennen en benutten. Dat verbetert de samenhang en afstemming in de ondersteuning van inwoners.

Voorbeeld van integraal werken

Het is belangrijk om met een bredere blik te kijken naar de vraag van een inwoner. Als een inwoner bijvoorbeeld met een vraag komt voor begeleiding, wordt op dit moment niet altijd gevraagd of diegene ook te maken heeft met financiële problemen. Maar dat is soms wel het geval. Door breder naar de hulpvraag te kijken, kan de inwoner beter worden geholpen. Als de schulden zijn aangepakt, heeft de inwoner misschien wel minder begeleiding nodig. Daarom vinden we het belangrijk dat we goed uitzoeken wat precies de hulpvraag is van de Apeldoerner. Vanaf 1 juli 2022 gaan het CJG en Wmo-consulenten werken met een nieuw klantensysteem. Dan zien het CJG en Wmo-consulenten of een klant gebruikmaakt van schuldhulpverlening. En als we signaleren dat een inwoner te maken heeft met schulden, dan zorgen we ervoor dat diegene hiervoor passende hulp krijgt. In dit hele proces hebben we vanzelfsprekend ook aandacht voor ethische en privacyvraagstukken.

Doorbraakmethode en Werken met de waarden- driehoek

In sommige gevallen is de hulp en ondersteuning voor inwoners, om wat voor reden dan ook, niet optimaal geregeld. Daardoor kunnen zij onvoldoende naar wens en vermogen meedoen in de samenleving. Dan gaan we vanuit het perspectief van de inwoner aan de slag met het realiseren van een doorbraak. Dat doen we met de Doorbraakmethode. Hierbij werken we met de waarden van de Waardendriehoek: Rendement (financiële consequenties), Legitimiteit (rechtmatigheid) en Betrokkenheid (van de inwoner/eigen regie) als afwegingskader. Die methode is er dus om mensen beter en goedkoper te helpen die veel persoonlijke problemen hebben, en daardoor te maken hebben met veel instanties. Het derde kwartaal van 2021 vindt onderzoek plaats op welke wijze (het gedachtegoed) van de Doorbraakmethode en het werken met de Waardendriehoek past binnen de gemeente Apeldoorn. We onderzoeken een aantal scenario's. Het vierde kwartaal van 2021 vindt de besluitvorming plaats en vervolgens geven we de verdere werkwijze vorm. In 2022 wordt binnen de gemeente gestart met de implementatie van de gekozen werkwijze. Eén van de uitgangspunten bij de scenariokeuze

is dat we de huidige beschikbare voorzieningen, middelen en instrumenten beter aanwenden en optimaliseren als er sprake is van te veel of te weinig hulp, om zo Doorbraak-aanpakken te realiseren. We gaan een helder gekaderde Doorbraakwerkwijze beschrijven en implementeren, die past bij de visie en opgaven van de gemeente.

Samen055 als scharnier

Scharnier tussen sociale basis en vangnet

Bij Samen055 krijgen Apeldoorners informatie, advies en ondersteuning op alle leefgebieden: van wonen tot en met werk, van opvoedvragen tot en met vragen over ouder worden. Als een inwoner bij Samen055 komt met een vraag, kijken we of het sociale netwerk van diegene kan helpen als dat nodig is. Daarbij gaan we meer gebruikmaken van de warme contacten in de dorpen, wijken en buurten. Meer verbinding leggen tussen formele en informele zorg: integraal samenwerken bij een hulpvraag. Bijvoorbeeld met dorpscontactpersonen, ontmoetingsinitiatieven, sociale ondernemingen, leerkrachten en huisartsen. Het kan zijn dat de inwoner meer hulp nodig heeft dan in het eigen sociale netwerk te vinden is. We vinden het belangrijk dat er een warme overdracht is, zodat een Apeldoorner snel de hulp krijgt die hij of zij nodig heeft. Dat kan om hulp gaan die onderdeel is van de sociale basis. Bijvoorbeeld door ondersteuning van ervaringsdeskundigen, vrijwilligers of professionals. In het versterken van de zelf- en samenredzaamheid vervullen zij een belangrijke ondersteunende rol. Het investeren in sociale netwerken, opbouwen van sociale contacten en toeleiden naar ontmoetingsplekken vraagt dus ook om de inzet van welzijnsprofessionals, buurtassistenten en vrijwilligers. Maar soms is ook deze hulp niet voldoende. Dan is er hulp vanuit het vangnet. Samen055 werkt zowel aan de sociale basis als aan de ondersteuning van individuele inwoners en gezinnen. Daarmee is Samen055 het cruciale scharnier tussen de sociale basis en het vangnet.

Verbeteringen voor de komende periode

De komende jaren gaan we de positionering, vraaggerichtheid en bereikbaarheid van Samen055 verbeteren. Voor laagdrempelige ondersteuning is het belangrijk dat

inwoners bekend zijn met Samen055. En Samen055 moet dichtbij en goed bereikbaar zijn: via telefoon, via de website en via fysieke inloop. Dat gaan we de komende periode verder verbeteren. Kwetsbare inwoners, bij wie telefoon of internet minder goed past, moeten gemakkelijk iemand kunnen spreken om verder geholpen te worden. Daarom komen op alle locaties van Samen055 inloopmomenten, waarbij iedereen welkom is met vragen. Ook gaan we de telefonische bereikbaarheid van alle partners van Samen055 verbeteren. Op die manier zijn inwoners altijd op het juiste adres met hun vraag en worden ze niet van het kastje naar de muur gestuurd. Verder verbeteren we de website. Met duidelijke teksten en gemakkelijke navigatie moeten inwoners antwoord krijgen op hun vraag.

6.2 Buurtgericht aan de slag

Wat willen we bereiken?

We werken buurtgericht. Dat doen we door het maken van buurtanalyses en op basis daarvan maken we vitaliteitsagenda's.

ONTWIKKELPUNT UIT DE UITGANGSPUNTENOTA Hebben we iedereen in beeld? Een gerichte buurtaanpak als antwoord

In de Apeldoornse buurten en dorpen komt alles samen. Een manier om een goed beeld te krijgen van wat er in wijken en buurten gebeurt, is dat we inwoners zelf vragen wat zij van hun eigen wijk of buurt vinden. Elke buurt heeft eigen sociale netwerken en eigen maatschappelijke vraagstukken. Het gaat om leefbaarheid, goede woningen, een veilige omgeving en over de zorg van inwoners die zij hebben richting hun burens. Apeldoorners maken zich bijvoorbeeld zorgen om burens die eenzaam zijn of vragen zich af of iemand in staat is om voor zichzelf te zorgen. Een andere manier is het beter benutten van openbare data en digitale platforms. Ook nemen we de fysieke vraagstukken mee. De fysieke woonomgeving is immers een belangrijk onderdeel van de kwaliteit leven. Daarover gaan we in gesprek met de woningcorporaties.

Samen vitaliteitsagenda's opstellen

We gaan per Apeldoornse buurt aan de slag om ervoor te zorgen dat elke Apeldoorner mee kan doen. Daarvoor maken we buurtanalyses. En de buurtgerichte aanpak geven we verder vorm door op basis van de analyse een vitaliteitsagenda op te stellen. Vitaliteit staat voor energie, motivatie en veerkracht. Energie en motivatie die nodig is voor de ontwikkeling van plannen, het waarmaken van ambities en het aangaan van uitdagingen. En veerkracht

om te kunnen omgaan met tegenslagen. Daar gaan we met de vitaliteitsagenda's buurtgericht mee aan de slag. We starten met buurten waar extra focus op nodig is.

Samenwerken binnen en buiten de gemeente

Binnen de gemeente werken we vanuit maatschappelijke ontwikkeling nauw samen met het fysiek domein. Zo kunnen we zorgen voor een echte integrale samenwerking. Maar vitaliteitsagenda's maken doen we niet alleen als gemeente: dat doen we in nauwe samenwerking met de betrokkenen in een gebied. Daarbij kun je bijvoorbeeld denken aan inwoners, sociale netwerken, maatschappelijke organisaties, instellingen, en ondernemingen en 'gebiedspartners', zoals kerken, woningcorporaties, de politie, het onderwijs en Samen055. De gebiedsmanagers hebben een coördinerende rol bij het ontwikkelen en uitvoeren van de vitaliteitsagenda's. Hierin kunnen ook afspraken worden gemaakt voor een slimme afstemming van investeringsmiddelen, zoals voor revitalisering en voor beheer en onderhoud. Gezamenlijk gaan we informatiegestuurd aan het werk: we brengen gezamenlijk in kaart wat de huidige situatie is en gaan op basis daarvan verder aan de slag. Verderop in dit hoofdstuk gaan we nader in op hoe we informatiegestuurd gaan werken.

Bijdragen aan het collectief van buurten en dorpen

In de vitaliteitsagenda's leggen we de focus op het versterken van de sociale basis voor de inwoners van een buurt of dorp op het gebied van wonen en leefomgeving, bestaanszekerheid en gelijke kansen. Daarbij is ons uitgangspunt dat acties en oplossingen moeten bijdragen aan het collectief van de buurt of het dorp. Hierbij hebben we als gemeente een proactieve en outreachende rol: we wachten niet totdat Apeldoorners naar ons toekomen met een vraag, maar gaan de buurten en dorpen in om de behoefte op te halen. Dat betekent niet dat we een vraag of het initiatief zomaar overnemen. In plaats daarvan sluiten we aan bij de initiatieven van de inwoners en stimuleren we innovatie.

Proeftuinen en pilots

De afgelopen jaren hebben we regelmatig proeftuinen en pilots opgezet. Daar gaan we de komende jaren mee verder. Op die manier kunnen we flexibel inspelen op kansen om buurten en dorpen preventief te versterken. Zo blijven we samen leren en innoveren en werken we aan het versterken van de sociale basis. We brengen dit op stedelijk niveau helder in beeld en maken een overzicht van alle buurtgerichte activiteiten. Zo zorgen we ervoor dat acties elkaar aanvullen en versterken. Ook zorgen we voor een goede evaluatie van de proeftuinen en pilots.

ONTWIKKELPUNT UIT DE UITGANGSPUNTENNOTA Actiegerichte programma-aanpak

De ontwikkelpunten buurtgerichte aanpak, het versterken van de sociale netwerken en sterke voorzieningen verwerken we in een actiegerichte programma-aanpak. We kiezen daarvoor de vitaliteitsagenda's als instrument.

Van start met de vitaliteitsagenda's

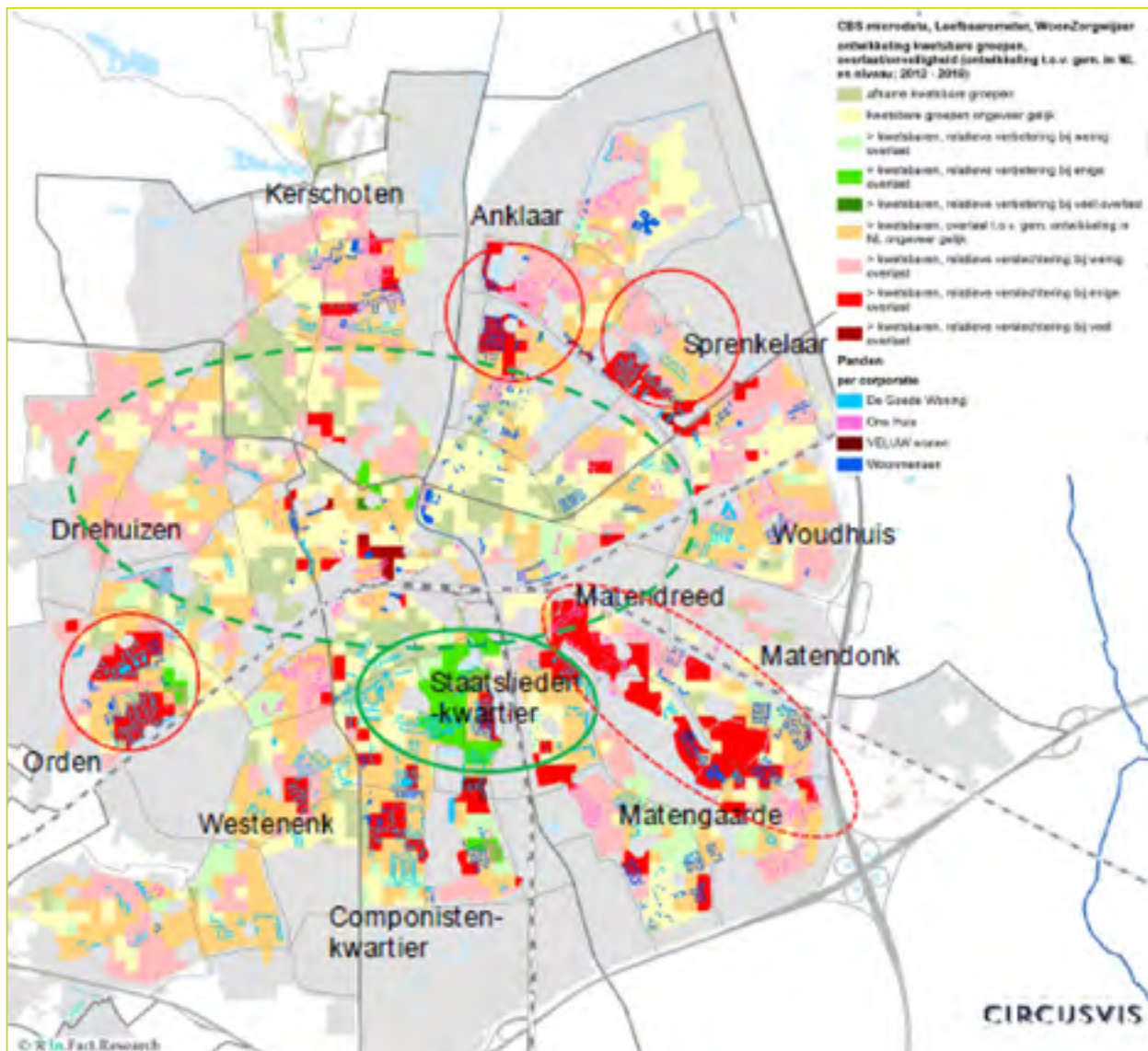
We kiezen voor een programmatische aanpak. Daarbij zijn de vitaliteitsagenda's leidend. We hebben Apeldoorn hiervoor opgedeeld in 46 gebieden op het niveau van een buurt, dorp of bedrijventerrein. Per gebied brengen we diverse activiteiten en pilots bij elkaar uit het fysieke domein en maatschappelijke ontwikkeling. Die gaan we in samenwerking met elkaar op buurtniveau uitwerken. Bijvoorbeeld activiteiten van het programma Gezinsstad, sport en bewegen, activiteiten in de openbare ruimte en pilots van maatschappelijke ontwikkeling. Nieuw is de aanpak 'Buurtmaken', wat we verderop in dit hoofdstuk toelichten.

Inmiddels zijn de eerste zeven vitaliteitsagenda's opgesteld en in uitvoering. Het gaat om de gebieden Berg en Bos, De Dreven, De Velden, Hoog-Soeren, Loenen, Oosterhuizen en

Ugchelen. Momenteel werken we aan het opstellen van een tweede tranche vitaliteitsagenda's. Onder andere voor gebieden zoals Orden, de Staatsliedenbuurt en de Sprenkelaar, waar de leefbaarheid onder druk staat. Deze vitaliteitsagenda's kunnen naar verwachting eind 2021 worden vastgesteld en in uitvoering gebracht. In de voorjaarsnota 2022 werken we de fasering en financiële raming verder uit. Daarbij geven we prioriteit aan de buurten die genoemd zijn in de quickscan naar veerkracht in de Apeldoornse wijken en dorpen, weergegeven in figuur 6.1. Hierbij sluiten we tevens aan op de schaa sprong voor Apeldoorn 2040. In bijlage 3 is het complete overzicht van de vitaliteitsagenda's te vinden.

Figuur 6.1: Buurten die naar voren komen uit de quickscan naar veerkracht in Apeldoornse wijken en dorpen²

ONTWIKKELPUNT UIT DE UITGANGSPUNTENOTA Veerkracht vergroten

In Apeldoorn voeren professionals veel gesprekken met inwoners en er worden veel rapportages opgesteld over diverse thema's. Deze gesprekken en rapportages schetsen een beeld van de buurten en wijken. In die gesprekken gaat het bijvoorbeeld over eenzaamheid, bestaansonzekerheid, over burenoverlast of over de vraag waar je als inwoner terecht kunt met een vraag over de leefbaarheid. De vraag is hoe de veerkracht van buurten en wijken kan worden versterkt. We leren van initiatieven van andere steden, bijvoorbeeld van de stad Leeds in Engeland waar de veerkracht van buurten en wijken is vergroot door te investeren in *community building*. Dit is erop gericht om mensen met elkaar in contact te brengen. Denk aan het samen onderhouden van stadstuinen of elkaar helpen met een klusje.

Buurtmaken: sociale netwerken in buurten en dorpen versterken

Met Apeldoorn 2040 en de Omgevingsvisie maken we een schaa sprong naar 180.000 inwoners. We bouwen grote aantallen nieuwe woningen en soms zelfs nieuwe buurten. Om in balans te blijven en de stad als totaal verder te brengen, moeten we ook de waarde en kracht van sociale netwerken behouden en versterken. Dat doen we door te investeren in de informele sociale netwerken in buurten en dorpen. Dat noemen we het Apeldoornse 'Buurtmaken'. Dit voedt de buurtgerichte aanpak via vitaliteitsagenda's.

We gaan samen met buurten en dorpen op zoek naar een manier om de sociale netwerken in Apeldoorn te behouden en te versterken. We richten ons op een Apeldoornse aanpak voor het behouden en ontwikkelen van vitale buurten: door inwoners te faciliteren en ondersteunen door het voeren van regie op de aanpak, door handvaten en bouwstenen te geven en door te experimenteren met proeftuinen. Meer overzicht kan bijdragen aan een betere samenwerking. Door elkaar te kennen, waarderen en vertrouwen werken we minder langs elkaar heen en kunnen we elkaar

beter versterken. Ook geeft dit de mogelijkheid om beter te sturen. Bijvoorbeeld bij kwetsbare wijken, de verdeling van bijzondere voorzieningen of woningen voor bepaalde doelgroepen.

Er gebeurt al veel in de Apeldoornse buurten en dorpen

Er wordt al volop geïnvesteerd in buurten en dorpen door verschillende partijen. Dat zagen we al in de hoofdstukken 2 en 3. Ook hier lichten we graag nog wat initiatieven uit. Zo werken we via het programma 'Gezinsstad' aan het traject 'Volunteers 2.0'. Dat doen we met een brede groep van professionals en inwoners. De onderzoeksvraag van de Hogeschool Arnhem Nijmegen richt zich op de rol die inwoners en de gemeente kunnen spelen om generaties te verbinden. De uitkomsten zijn onderdeel van community builden. Verder doet de Universiteit van Humanistiek onderzoek naar de factoren die initiatieven levensvatbaar en duurzaam maken. Ook het initiatief 'Apeldoorn samen tegen eenzaamheid', dat samen met Achmea, lokale ondernemers en Stichting Present is opgepakt, biedt mooie kansen voor de toekomst. We bouwen daarbij samen met inwoners en ondernemers aan een brede lokale gemeenschap.

Stimenz werkt op een aantal locaties al enige tijd met de ABCD-methode, oftewel Asset Based Community Development. ABCD draait om wat buurten en gemeenschappen sterk maakt. Het overkoepelende doel is het van binnenuit werken aan een leefbare buurt. Zowel in economisch, sociaal als cultureel opzicht. Dit wordt gedaan door sociale netwerken tot stand te brengen. Ook worden er capaciteiten van Apeldoorners, organisaties en instellingen gemobiliseerd.

Apeldoorn Gezinsstad

Sinds een aantal jaren zet het programma 'Gezinsstad' in op kwaliteitsinvesteringen voor opgroeiende, wonen, leven en oud worden in Apeldoorn. We richten ons daarbij op overkoepelende projecten in wijken en dorpen. We reageren op kansen en trends en agenderen deze in Apeldoorn.

Zo sluiten we met nieuwe ideeën aan op bestaande energie. Vaak doen we dat door te verbinden en zaken net op een andere, bredere en integralere manier aan te vliegen.

Behalve dat we aansluiten bij bestaande initiatieven, hebben we ook een aantal proeftuinen gestart. Bij positieve ervaringen schalen we deze op. Zo zijn al een serie wijk-versterkende projecten gerealiseerd zoals de Schoolpleinenregeling, sport- en beweegplekken in de wijk, uitnodigende buitenruimte, Lang geleden in Apeldoorn, citizen science for kids en het werken met ambassadeursgezinnen om Apeldoorn als gezinsstad op de kaart te zetten.³

Andere projecten ontwikkelen we samen met partners nog volop. We zetten in op Apeldoorn als gezinsstad, waarbij we aansluiten bij ontwikkelingen en al bestaande energie vanuit de Apeldoornse inwoners. We richten onze inzet voorlopig op een aantal activiteiten, die zowel focus leggen op het fysiek domein als op maatschappelijke ontwikkeling. Deze activiteiten sluiten ook aan bij de wens om de samenredzaamheid te vergroten en de verschillende community's verder te versterken.

We gaan de komende periode verder aan de slag met de volgende thema's:

- Buitenkanalen/Buitenruimte
- Faciliteren en stimuleren van bewegen en sporten in de buitenruimte
- Positief jongerenklimaat
- School/schoolpleinen/schoolomgeving/leernetwerk
- Samen in wijk/eenzaamheid/verbondenheid

De plannen voor de eerste vier thema's hebben we besproken in hoofdstuk 4 van deze kadernota. Het laatste punt kwam in dit hoofdstuk onder 'Buurtmaken' aan de orde.

6.3 Informatiegestuurd werken

Wat willen we bereiken?

We gaan informatiegestuurd werken, zodat we in onze dienstverlening beter kunnen aansluiten op wat nodig is voor de inwoner.

ONTWIKKELPUNT UIT DE UITGANGSPUNTENNOTA Scherpe financiële keuzes

Het college wil in de kadernota een pakket aan maatregelen uitwerken waarmee het scherpere keuzes kan maken op basis van de begrippen zelfredzaamheid en eigen regie. Hierbij gaan we ervan uit dat mensen als dat voor hen mogelijk is eerst kijken naar wat zijzelf, hun directe omgeving en de informele zorg kan doen. Pas daarna is de gemeente of een andere overheidsinstelling aan zet. Dit is al praktijk, maar daarin is dan niet altijd het eigen inkomen of eigen vermogen meegenomen. Het college wil onderzoeken wat er wettelijk mogelijk is om dat wél binnen het begrip zelfredzaamheid mee te nemen. Zo blijven er meer middelen over voor inwoners die geen eigen vermogen hebben en niet of onvoldoende zelfredzaam zijn.

Ook wil het college in de kadernota meer zicht op het sociaal rendement van de ingezette maatregelen en dienstverlening. We willen meer data en informatie zodat we probleemanalyses kunnen maken. Daarvoor is ook een nulmeting nodig. Na zeven jaar decentralisaties is het een goed moment om daar meer zicht op te krijgen. Daarom gaan we informatiegestuurd werken.

3 *Het boek 'Lang geleden in Apeldoorn' neemt kinderen mee langs belangrijke perioden in de geschiedenis van Apeldoorn. Het doel van het boek is om verschillende generaties met elkaar te verbinden en jeugdigen op een leuke manier te betrekken bij de geschiedenis van hun eigen gemeente. Het project 'Citizen science for kids' is in samenwerking met het RIVM opgezet. We betrekken jeugdigen bij het werk van de gemeente door samen apparatuur te installeren om de luchtkwaliteit op een aantal Apeldoornse scholen te meten.*

We gaan werken vanuit data, trends en onderzoek over Apeldoorn. Dit vraagt om de opbouw van expertise en om duidelijke databestanden. We moeten randvoorwaarden creëren waarmee we de deze verandering naar informatiegestuurd werken verder vorm kunnen geven.

Waarom informatiegestuurd werken?

Door gebruik te maken van informatie krijgen we meer inzicht in de complexe maatschappelijke opgaven waarmee we te maken hebben, en welke antwoorden daarbij passen. Ook krijgen we inzicht in wat het handelen van de gemeente bijdraagt aan het creëren van de maatschappelijke waarde die we willen bereiken. De uitdaging is om te sturen en besluiten op basis van onderliggende gegevens en op basis van meetbare doelstellingen.

Drie soorten informatie

We gebruiken data om beleid te formuleren, om de effecten van dat beleid te monitoren en waar nodig bij te sturen. De komende jaren onderzoeken we of we zo voldoende informatie hebben, of dat er behoefte is aan meer of andere informatie. Ook komt de vraag naar de beste wijze van borging aan de orde. Daarbij maken we onderscheid tussen drie soorten informatie:

1. Informatie over de samenstelling van inwoners (Geo-informatie) en hun behoeften (maatschappelijke ontwikkelingen)
2. Informatie over de inhoudelijke resultaten en effecten van het beleid (de prestaties/Meerjarenprogramma-begroting)
3. Informatie over het gebruik en de kosten van interventies, voorzieningen en producten (managementsturing)

Van visie naar uitvoering

Om informatiegestuurd aan de slag te kunnen, werken we aan een strategische visie op informatiegestuurd werken binnen maatschappelijke ontwikkeling. In een uitvoeringsplan gaan we concreet maken hoe we deze visie realiseren. In dit plan gaan we in elk geval in op:

- Medewerkers: hoe medewerkers worden opgeleid en de werkwijze wordt ingebed, en hoe dataspecialisten en beleidsmedewerkers samenwerken bij het definiëren van

- de informatiebehoefte en het duiden van informatie
- CT en informatieproducten: hoe we informatiegestuurd werken gaan faciliteren en in hoeverre we daarbij gebruikmaken van bestaande instrumenten, zoals de Buurtbelever en Gebiedsmonitor

Informatiegestuurd samenwerken met anderen

We gaan niet alleen binnen de gemeente informatiegestuurd werken, maar ook met samenwerkingspartners. Bijvoorbeeld samen met zorgkantoor Zilveren Kruis. We maken daarbij gebruik van de Gemeentezorgspiegel: een gezamenlijke informatievoorziening voor gemeenten, zorgverzekeraars en zorgkantoren. In een besloten digitale omgeving kunnen we duidelijke en betrouwbare zorginformatie inwinnen. Die informatie is van belang bij het maken van plannen. Ook kunnen we effecten meten van genomen maatregelen. Niet alleen voor maatschappelijke ontwikkeling, maar over de verschillende domeinen heen.

Verder gaan we ook informatiegestuurd samenwerken met andere gemeenten. We vergelijken Apeldoorn met die gemeenten en leren van elkaars ervaringen. Op basis van het regiobeeld kunnen we gezamenlijke doelstellingen formuleren om ervoor te zorgen dat de juiste zorg op de juiste plek en op het juiste moment geleverd wordt en betaalbaar blijft.

Digitale sociale kaart

Op dit moment is er geen totaaloverzicht over het aanbod van voorzieningen, zorg en ondersteuning in de vorm van een sociale kaart. Niet voor inwoners en ook niet voor professionals. Er zijn in de afgelopen jaren op onderdelen wel websites gebouwd om aanbod te ontsluiten, maar een volledig beeld ontbreekt. We gaan een actueel blijvende (digitale) sociale kaart ontwikkelen en dat combineren met een regionaal digitaal platform. Een sociale kaart die bestaande informatiebronnen samenvoegt en aanvult en die de gemeente en partners samen onderhoudt. Het doel is dat inwoners en professionals gemakkelijk vormen van zorg en ondersteuning kunnen vinden. Hierdoor wordt ook de onderlinge samenwerking tussen professionals verbeterd, want iedereen weet dan beter van elkaar wat ze doen.

6.4 Strategisch partnerschap

Wat willen we bereiken?

We realiseren strategisch partnerschap: gesubsidieerd in de sociale basis en gecontracteerd in het vangnet. Regionale samenwerking faciliteert de realisatie van onze doelen.

Strategische partners zijn organisaties met wie we samen een visie en doelen ontwikkelen. Hier verbinden we ons gezamenlijk aan. We zijn gericht op samenwerking en willen allemaal resultaten boeken voor de inwoners van de gemeente Apeldoorn.

Hoofdaannemerschap in de sociale basis

In dit hoofdstuk bespreken we al dat we buurtgericht gaan werken. Een onderdeel daarvan is de manier waarop we subsidie geven aan onze samenwerkingspartners. We werken met hoofdaannemerschap voor de Basisontmoetingsplekken en Inwonersondersteuning, onderdeel van de sociale basis. Hierbij zet een aanbieder (de hoofdaannemer) een andere aanbieder (de onderaannemer) in voor de te leveren hulp of ondersteuning. De hoofdaannemer is verantwoordelijk voor de hulp en regelt de verantwoording naar ons als gemeente. Deze hoofdaannemers zijn onze strategische partners en ze maken deel uit van het samenwerkingsverband Samen055. De hoofdaannemers Inwonersondersteuning van elk stadsdeel en de hoofdaannemers van de Basisontmoetingsplekken in het betreffende stadsdeel hebben de opdracht om de Basisontmoetingsplekken en inwonersondersteuning buurtgericht uit te werken. Dit biedt ruimte om aan te sluiten bij de buurtanalyses en vitaliteitsagenda's.

Gezamenlijke transformatie maatwerkvoorzieningen

Voor ondersteuning aan inwoners in het vangnet kopen we maatwerkvoorzieningen in, zoals jeugdhulp, individuele begeleiding of beschermd wonen. Hierbij werken we zowel

lokaal als in regionaal verband aan strategisch partnerschap. Op die manier kunnen we langdurig met elkaar samenwerken en met zijn allen bepaalde doelen nastreven. Bij de maatwerkvoorzieningen gaan deze afspraken over:

- de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een duurzaam zorglandschap. Daarbij kun je denken aan de kwaliteit van zorg, betaalbaarheid, doelmatigheid, efficiency en toegankelijkheid.
- een gezamenlijke transformatieopgave. Dat gaat bijvoorbeeld over de overgang van zware naar lichtere vormen van zorg en ondersteuning, kortere trajecten en meer samenwerking met andere zorgorganisaties en samenwerkingspartners.

We gaan het strategisch partnerschap regionaal inzetten voor het realiseren van 'doorgaande zorglijnen' bij de individuele begeleiding van inwoners. Dat betekent dat

we zo min mogelijk wisselingen van begeleider en zo veel mogelijk continuïteit willen bieden. Daardoor kan een vertrouwensrelatie ontstaan tussen hulpverlener en client. Dit is een belangrijke factor voor het herstel.

Samenwerking in de arbeidsmarktregio

Ook op het gebied van de arbeidsmarkt is strategische samenwerking in de regio belangrijk. Wij zien de arbeidsmarktregio's als een belangrijk partnerschap om de duurzame kansen van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te verbeteren. Om een inclusieve arbeidsmarkt te bereiken is een goede samenwerking nodig met werkgevers, werknemers, Werkbedrijf Lucrato, onderwijs en andere gemeenten. Hier gaan we de komende jaren verder mee aan de slag.

6.5 Voorbeeldfunctie als gemeente

Wat willen we bereiken?

We dragen als gemeente een voorbeeldfunctie uit en implementeren de vier kernwaarden vakmanschap, innovatiekracht, betrouwbaarheid en samenwerken.

Apeldoorners mogen van ons verwachten dat we betrouwbaar zijn, goed samenwerken en ruimte geven aan vakmanschap en innovatie. Niet alleen bij de medewerkers van de gemeente, maar ook bij professionals van andere organisaties en bij de Apeldoornse samenleving in het algemeen. Dit zijn de vier kernwaarden waar we ons aan willen houden en waar we elkaar op aanspreken. We vinden bovendien dat we als gemeente een voorbeeldfunctie hebben. Wat wij belangrijk vinden voor de hele gemeente Apeldoorn, moeten we daarom ook in onze eigen organisatie prioriteit geven. In deze paragraaf geven we hiervan enkele voorbeelden.

Diversiteit

In Apeldoorn voeren we een inclusiebeleid: iedereen is welkom en iedereen kan meedoen. Daarom vinden we het ook belangrijk om discriminatie te voorkomen bij de gemeente als organisatie, zowel bewust als onbewust. Medewerkers krijgen hier training en opleiding over. Via ons HR-beleid willen we ervoor zorgen dat managers, directieleden en HR-adviseurs meer weten over diversiteit en inclusie en de voordelen hiervan. We stellen vacatures genderneutraal op. Dat doen we nog niet in de communicatie met inwoners, maar daar gaan we wel naar kijken.

Inkoop en aanbesteding

Bij ons inkoop- en aanbestedingsbeleid hebben we social return een belangrijke plek gegeven. Social return heeft als doel de arbeidsparticipatie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te vergroten en het biedt hen de mogelijkheid om werkervaring op te doen. Bij inkoop en aanbesteding kijken we daarom niet alleen naar zaken als een goede

prijs, kwaliteit en hoe snel een opdracht kan worden afgerond, maar ook naar wat een opdrachtnemer doet op het gebied van social return. Op die manier dragen we samen bij aan een economische sociaal gezonde arbeids-marktregio.

Inzet van ervaringsdeskundigen

Apeldoorners die gebruikmaken of gebruikmaakten van zorg of ondersteuning, hebben hierbij belangrijke ervaringen opgedaan. Bijvoorbeeld over het proces om passende hulp te krijgen, over reacties in de samenleving en over hoe ze hun veerkracht hebben versterkt. Deze ervaringen vormen vaak een waardevolle aanvulling op het beleid en de praktijk. Daarom gaan we de inzet van ervaringsdeskundigheid meer steunen en stimuleren. Waar mogelijk binnen de gemeente als organisatie, en ook vragen we dit van zorg- en welzijnsaanbieders. Zij moeten in hun begeleiding en behandeling meer gebruikmaken van ervaringsdeskundigen. Omdat we dit zo belangrijk vinden, wordt dit onderdeel van onze eisen voor contractering en subsidiëring.

6.6 Beleidsprocessen

Wat willen we bereiken?

In de beleidsprocessen vormt de leefwereld van de inwoner het startpunt. Daarom beginnen we bij de uitvoering.

Niet moeilijker dan nodig

We gaan op een andere manier werken dan we tot nu toe deden. Maar dat gaan we niet zomaar van de een op de andere dag doen. En we letten er goed op dat we dit voor onze eigen medewerkers niet moeilijker maken dan nodig is. We voeren veranderingen daarom door op een behapbare manier en in een haalbaar tempo. Met toegankelijke informatie en heldere richtlijnen, die door beleids- en uitvoeringsmedewerkers samen worden gemaakt. Onze frontoffice collega's hebben rechtstreeks contact met

Apeldoorners en horen ervaringen waar we van kunnen leren. Deze signalen willen we beter doorleiden naar de beleidsmedewerkers. Zo zorgen we voor een goed uitvoerbaar en werkbaar beleid.

Verbinding tussen zorg en veiligheid

We werken als gemeente aan veel verschillende onderwerpen. En die hangen vaak nauw met elkaar samen. Daarom willen we ontschot gaan werken. Daar zijn we al mee bezig, maar het kan nog beter. We moeten bijvoorbeeld de thema's zorg en veiligheid meer met elkaar verbinden. Het doel is om professionals bij elkaar te brengen die bij beide thema's aan het werk zijn. We hebben namelijk steeds vaker te maken met zaken die zowel om zorg als veiligheid gaan. Bijvoorbeeld bij huiselijk geweld, inwoners met verward gedrag, radicalisering en mensenhandel. Daarom is een gezamenlijke benadering nodig. In de samenwerking gebruiken we zo veel mogelijk de verbindingen die er al zijn. Zo kan er beter kennis en ervaring worden uitgewisseld. En dat zorgt ervoor dat inwoners beter de hulp en zorg krijgen die bij hen past. En tegelijkertijd gaan we overlast en onveiligheid tegen.

Maatschappelijke meerwaarde bij gebiedsontwikkeling

Bij het ontwikkelen van een gebied gaan we maatschappelijke meerwaarde creëren en zichtbaar maken. Dit hebben we vastgelegd in de Nota grond- en vastgoedbeleid.⁴ Bij elke gebiedsontwikkeling gaan we vooraf aangeven welke van vier hoofdpogaven hierbij ontwikkeld worden:

- Stadmaken
- Vitale dorpen en buitengebied
- Fysiek fundament versterken
- Sociaal fundament versterken

Het ontwikkelen van een gebied moet betaalbaar zijn. Maar vanuit maatschappelijk belang kan het gewenst zijn om een locatie- of gebiedsontwikkeling als een investering zien. Als de maatschappelijke impact hoog is maar het financieel rendement laag of negatief, betekent dat dus niet automatisch dat de gebiedsontwikkeling niet doorgaat. We kunnen er dan voor kiezen om het gebied toch te

ontwikkelen, op basis van zijn maatschappelijke waarde. We stellen daarbij binnen bepaalde grenzen een financiële bijdrage beschikbaar om de ontwikkeling mogelijk te maken.

⁴ Gemeente Apeldoorn, 'Nota grond- en vastgoedbeleid' (2021).

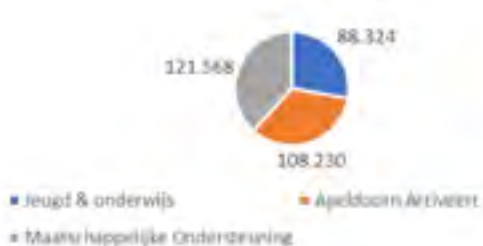
7. WAT BETEKENT DIT VOOR DE FINANCIËN?

De kosten voor maatschappelijke ontwikkeling zijn in de huidige Apeldoornse begroting (2021 - 2024) verdeeld over drie programma's:

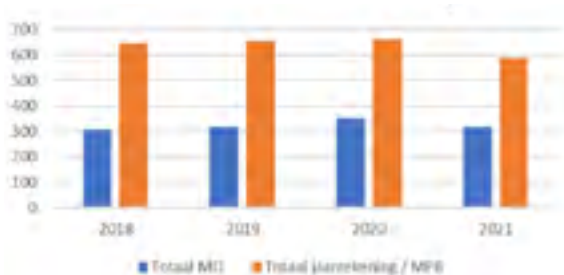
5. Jeugd & Onderwijs
6. Apeldoorn activeert
7. Maatschappelijke ondersteuning

BUDGET MAATSCHAPPELIJKE ONTWIKKELING

Figuur 7.1: Budget maatschappelijke ontwikkeling 2021 in miljoenen

KOSTEN IN RELATIE TOT TOTAAL

Figuur 7.2: Kosten maatschappelijke ontwikkeling in verhouding tot de totale jaarrekening/meerjarenprogrammabegroting van de gemeente

Het budget van deze drie programma's bedraagt in 2021 bijna € 320 miljoen. Dit is ongeveer 55 procent van de totale begroting van de gemeente. Dit aandeel is met ingang van 2018 redelijk stabiel.

Wat willen we bereiken?

Een integrale benadering vraagt ook om financiële ontschotting intern. Daarom maken we in 2022 een Meerjarenprogrammabegroting waarin we de huidige programma-indeling loslaten en komen tot een nieuwe opzet van de doelen, subdoelen, prestatie-indicatoren en bijbehorende budgetten. Verder richten we een nieuwe manier tot verantwoordwoorden aan de raad in, omdat we de samenhang tussen doelen en producten losknippen. Ook in deze nieuwe opzet kan de raad zijn controlerende taak blijven uitoefenen.

Koppeling naar rijksbijdrage losgelaten

De rijksbijdrage is zowel voor Jeugd als de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) ontoereikend om de toenemende kosten te betalen. Doordat deze rijksbijdrage nu onderdeel is van de Algemene Uitkering uit het gemeentefonds, is het steeds lastiger om nog goed de omvang van deze bijdrage te bepalen. Dat was één van de redenen om in het Bestuursakkoord 2018 - 2022 de koppeling naar de rijksbijdrage los te laten. Dit geldt overigens alleen voor jeugdzorg en Wmo en niet voor de sociale werkvoorziening, Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten (BUIG), Beschermd Wonen en re-integratie. Hiervoor ontvangen we nog aparte rijksbijdragen.

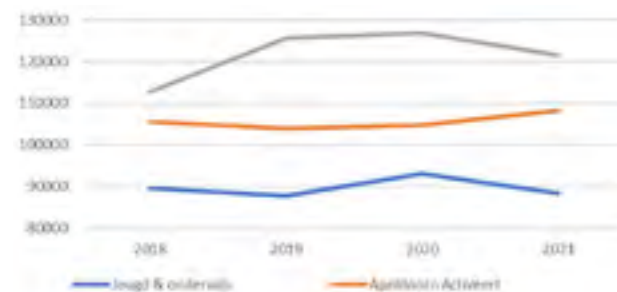
Ontschotting verder vormgeven

Het Rijk stelt de rijksbijdrage steeds meer als Algemene Uitkering beschikbaar. Deze lijn maakt het mogelijk om ook de kosten steeds meer integraal te bekijken. Budgetten kunnen effectiever worden ingezet als de schotten tussen regelingen verdwijnen. Niet het (financiële) kader van de specifieke regeling of het specifieke domein is leidend, maar de hulpvraag van de inwoner. Deze integrale benadering betekent ook dat de huidige programma-indeling niet meer passend is. Daarom wordt voor de meerjarenprogrammabegroting (MPB) 2023 - 2026 een nieuwe programma-indeling voorgesteld die in de plaats komt van de huidige programma's 5, 6 en 7. Daarbij wordt indeling werk en inkomen, jeugd en Wmo dus losgelaten. Als na de gemeenteraadsverkiezingen in 2022 een nieuw bestuurs- of raadsakkoord opgesteld wordt, kan zo mogelijk alvast worden ingespeeld op deze ontschotting.

7.1 Kostenontwikkeling sinds 2018

Figuur 7.3 geeft per programma de kostenontwikkeling sinds 2018 weer. Voor de jaren 2018 tot en met 2020 zijn dit de werkelijke uitgaven, het jaar 2021 is de raming zoals opgenomen in de MPB 2021 - 2024.

KOSTENONTWIKKELING

Figuur 7.3: Kosten voor maatschappelijke ontwikkeling in duizenden euro's voor de jaren 2018 tot 2021

In 2021 laat figuur 7.3 voor de programma's Jeugd & Onderwijs en Maatschappelijke Ondersteuning een dalende lijn zien. Dit roept het beeld op dat de kosten in dat jaar zijn gedaald ten opzichte van het voorgaande jaar, en dat daarmee een positieve ontwikkeling is ingezet. Helaas is de praktijk anders en zorgt een aantal incidentele omstandigheden voor deze weergave. Rekening houdend met deze omstandigheden is er in 2021 sprake van een voorzettende kostenstijging op alle programma's.

Jeugd & Onderwijs

In 2018 kregen we te maken met een sterke stijging van de kosten voor Jeugdzorg. Dit leidde tot het pakket aan ombuigingsmaatregelen, zoals opgenomen in de Transformatienota 2020 - 2023. Ondanks dit pakket stegen de kosten, na enige stabiliteit in 2019, in 2020 verder.

In de MPB 2021 - 2022 is rekening gehouden met een oplopend rendement van de ombuigingsmaatregelen én het financiële effect van de sluiting van De Hoenderloo Groep: dit is voor de jaren 2021 en 2022 verwerkt. De verwachting was dat deze effecten de hogere kosten door volume- en prijsstijging in 2021 zouden opvangen, zichtbaar in de dalende lijn. Actuele inzichten tonen echter aan dat het aantal jeugdigen in zorg in 2021 sterker groeit dan verwacht. In de Tussenrapportage 2021 is aangegeven dat dit naar verwachting leidt tot een budgetoverschrijding van ruim € 3,5 miljoen, waarmee de kosten voor 2021 naar verwachting hoger zullen uitvallen dan in 2020.

Maatschappelijke ondersteuning

Binnen dit programma is in de afgelopen jaren vooral een stijging te zien van de kosten die voortkomen uit de Wmo. Dit heeft diverse oorzaken. Twee van de belangrijkste zijn de toenemende vergrijzing en de invoering van het zogenaamde abonnementstarief. Voor het product Huis-houdelijke Hulp leidde onder andere de aanzuigende werking van het abonnementstarief in de afgelopen jaren tot een volumegroei van ruim 40 procent. In 2020 leidde corona tot uitval van zorg en daarmee tot een demping van de kosten. Momenteel (medio 2021) zien we echter, nu de coronamaatregelen steeds verder worden opgeheven, weer

een toenemende vraag. De geraamde daling van de kosten in 2021 is het gevolg van de wetwijziging waardoor een grote groep cliënten beschermd wonen niet meer onder de Wet maatschappelijke ondersteuning (de gemeente) maar de Wet langdurige zorg (het Rijk) gaat vallen. Tegenover deze kostendaling staat een vergelijkbare inkomstendaling in de algemene uitkering.

Ook voor de beheersing van de kosten van de Wet maatschappelijke ondersteuning zijn diverse ombuigingsmaatregelen getroffen. Deze zijn sinds 2019 in uitvoering. Vanwege corona kon in 2020 een aantal maatregelen grotendeels niet worden opgepakt.

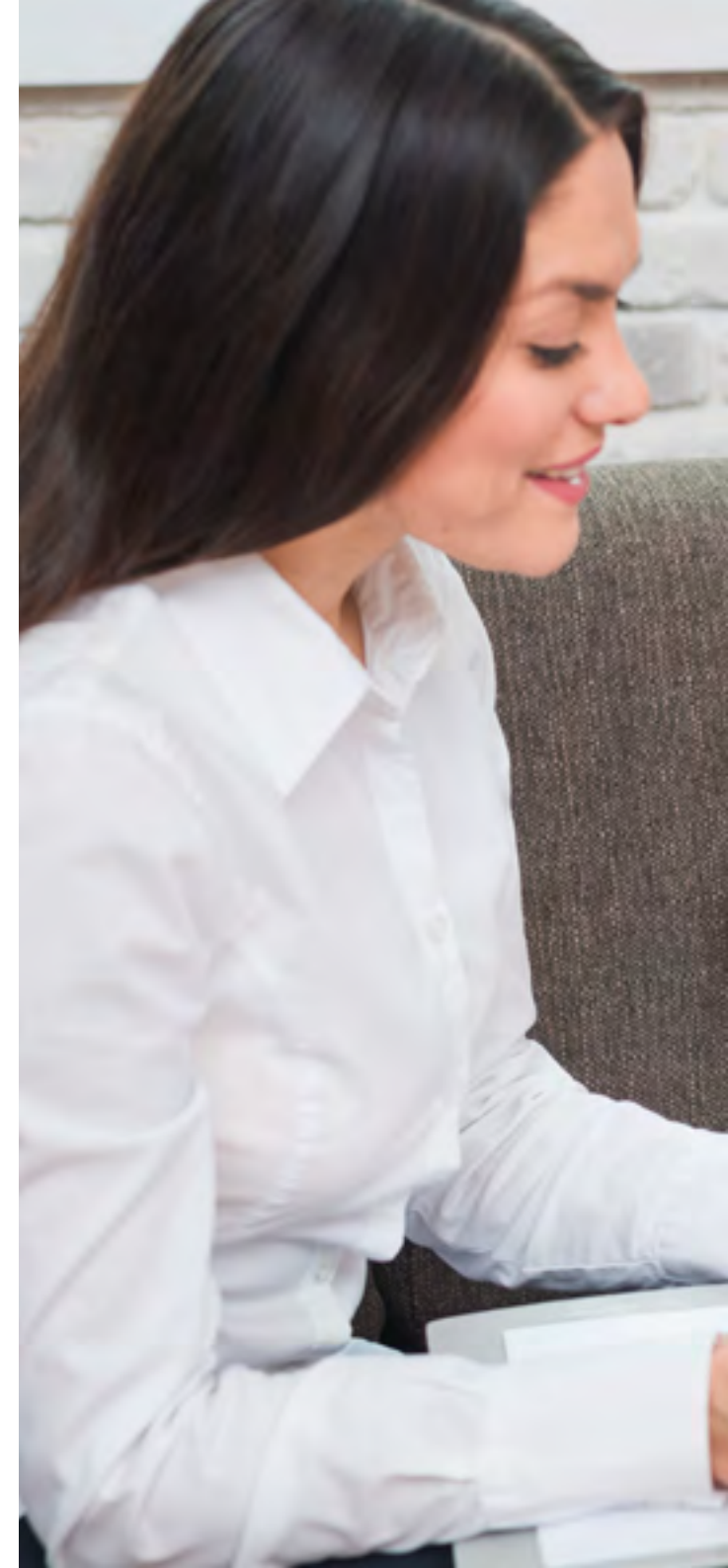
De algemene voorzieningen, zoals ontmoetingsplekken, spelen een belangrijke rol om te voorkomen dat een inwoner een maatwerkvoorziening of intensievere zorg nodig heeft. In de afgelopen jaren is hiervoor een nieuw kader opgesteld en zijn onderliggende subsidieregelingen herijkt. Als onderdeel van de ombuigingsmaatregelen is daarop een taakstelling van € 1,5 miljoen doorgevoerd. Ook bleef indexatie achterwege.

Apeldoorn activeert

De uitgaven binnen dit programma zijn in de afgelopen jaren redelijk stabiel. De coronacrisis had daarbij in 2020 een negatief effect, zowel op de in- als uitstroom vanuit de uitkeringsregelingen. Vooral in de eerste maanden van de crisis was dat zichtbaar. Later in het jaar trad enige normalisatie op. Uiteindelijk werd de geraamde daling met 180 cliënten niet gerealiseerd, maar was er een stijging van 126 cliënten ten opzichte van 31 december 2019. Ondanks de plotselinge veranderingen op de arbeidsmarkt zijn in 2020 445 inwoners met een uitkering aan werk geholpen. Daarmee was de uitstroom wel 30 procent lager dan in 2019. In 2020 zijn de vernieuwde regelingen Vangnet ingevoerd. Ook de schuldhulpverlening werd geïntensiveerd.

Samenvattend

Sinds 2018 namen de kosten met ruim € 30 miljoen toe. Deze kostenstijging is vrijwel volledig toe te schrijven aan de kosten voor Jeugdzorg en de Wmo. Er zijn diverse

maatregelen getroffen om de kostenstijging te beheersen en de eerste effecten daarvan zijn zichtbaar. Maar de coronacrisis maakte niet alleen de uitvoering van de maatregelen lastig, maar vertroebelde ook het zicht op de werkelijk gerealiseerde rendementen.

¹ Andersson Elffers Felix, 'Stelsel in groei. Een onderzoek naar financiële tekorten in de jeugdzorg' (2020) & Stuurgroep maatregelen financiële beheersbaarheid Jeugdwet, 'Maatregelen financiële beheersbaarheid Jeugdwet' (2021).

² Inclusief de € 3 miljoen zoals in 2020 reeds toegekend.

7.2 Vooruitblik

Op diverse onderdelen is sprake van ontwikkelingen die (grote) financiële invloed hebben in meerjarig perspectief. Deze bespreken we kort.

Jeugdzorg

In de afgelopen maanden zijn er diverse onderzoeksrapporten over de Jeugdwet gepubliceerd. Twee belangrijke daarvan zijn 'Stelsel in groei' en 'Maatregelen financiële beheersbaarheid Jeugdwet'.¹ Beide rapporten leveren input voor het debat over de ontoereikende compensatie door het Rijk en over maatregelen die genomen kunnen dan wel moeten worden om in de toekomst een financieel uitvoerbaar stelsel te behouden.

Met name de harde conclusie uit 'Stelsel in groei' over de ontoereikende rijksbijdrage (€ 1,9 miljard bruto) leidde tot het aanspannen van arbitrage door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Met succes. Op basis van de uitspraken van de arbitragecommissie kent het Rijk gemeenten in 2022 € 1,3 miljard extra toe voor de Jeugdzorg. Dat betekent netto ongeveer € 16 miljoen² voor Apeldoorn. Gekoppeld aan deze extra rijksbijdrage gaan gemeenten, het Rijk en zorgaanbieders samen aan de slag met een hervormingsagenda om kosten terug te dringen. In dat kader worden in de afspraken tussen het Rijk en de VNG van 2 juni 2021 kostenreducerende maatregelen genoemd. Bijvoorbeeld het stimuleren van tariefdifferentiatie, standaardisatie van de uitvoering, het versmallen van de medische verwijzroute door alleen te verwijzen naar gecontracteerd aanbod en het breder invoeren van praktijkondersteuner jeugd-ggz bij de huisarts. Als het nodig is, zal het Rijk de bestaande regelgeving aanpassen. Een nieuw kabinet moet een besluit over een structureel hogere rijksbijdrage nemen.

Een andere onzekerheid is de invoering van het woonplaatsbeginsel per 1 januari 2022. Dit betekent dat voor jeugdigen in zorg de gemeente van herkomst financieel verantwoordelijk wordt, in plaats van de gemeente waar de jeugdige zorg krijgt. Dit leidt tot een herverdeling van

kosten en de rijksbijdrage. De gegevens zijn echter nog te onzeker om al concrete uitspraken te kunnen doen over het verwachte effect hiervan.

Wet maatschappelijke ondersteuning

Zoals eerder al benoemd vindt in 2021 een belangrijke wetwijziging plaats waarmee cliënten verschuiven van de Wmo naar de Wet langdurige zorg (Wlz). Dit is voor de begroting van de gemeente een budgetneutrale wijziging: zowel de rijksbijdrage als de kosten dalen. Naar verwachting gaat het daarbij om een daling met zo'n € 18 miljoen.

Daarnaast is landelijk besloten tot een transitie van beschermd wonen naar beschermd thuis. Dit leidt tot een doordecentralisatie van de rijksbijdrage voor beschermd wonen van centrumgemeenten naar alle gemeenten. Tegelijkertijd vindt een herijking plaats van een historisch naar een objectief verdeelmodel. Voor de gemeente Apeldoorn heeft dit als centrumgemeente een stevig financieel effect. De regionale rijksbijdrage daalt hierdoor de komende tien jaar nog substantieel bovenop de daling als gevolg van uitstroom naar de Wlz. Dit vormt het financiële kader voor een stevige transformatie. Die transformatie doen we samen met de regio Oost-Veluwe, waarbij het uitgangspunt is om financieel solidair met elkaar te zijn voor de regionale opgave.

Inkomen en participatie

De nieuwe Wet inburgering geeft een nieuw kader aan gemeenten om nieuwkomers sneller en beter te laten inburgeren. Als gemeente krijgen we in deze wet een aanzienlijk verzwaarde taak voor een grotere doelgroep. Hiertoe heeft het Rijk aan gemeenten middelen beschikbaar gesteld voor de uitvoeringskosten en inburgeringsvoorzieningen.

Per 1 januari 2021 hebben gemeenten daarnaast de wettelijke taak van vroegsignalering gekregen. Het is de bedoeling om via vroegsignalering financiële problemen eerder in beeld te krijgen en daarvoor een laagdrempelig aanbod in te zetten. Dit is geregeld in de gewijzigde Wet

gemeentelijke schuldhelpverlening (Wgs). De wet verplicht gemeenten te reageren op alle meldingen van betalingsachterstanden van wettelijk bepaalde vaste lastenpartners.

Effecten van de coronacrisis

Het is onduidelijk welk structureel effect de coronacrisis heeft op de uitgaven binnen maatschappelijke ontwikkeling. De eerste signalen in 2021 geven het beeld van een boeggolf aan zorgkosten en op onderdelen verzwarende van zorg. In hoeverre maatregelen tot blijvende extra kosten leiden, bijvoorbeeld vanwege de anderhalve meter afstand, is niet helder.

Samenvattend

In de MPB 2021 - 2024 is rekening gehouden met een stevige kosten- en volumeontwikkeling van gemiddeld 8 procent per jaar op zowel de kosten van Jeugdzorg als Wmo. Diverse factoren leiden echter tot financiële onzekerheid voor die ramingen in de komende jaren. Dit geldt zowel in positieve als negatieve zin.

8. BIJLAGEN

1. Lijst van gebruikte afkortingen

ABCD	Asset Based Community Development	SCP	Sociaal en cultureel planbureau
Boa	Buitengewoon opsporingsambtenaar	SWT	Sociaal wijkteam
BUIG	Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten	VNG	Vereniging van Nederlandse gemeenten
CBS	Centraal bureau voor de statistiek	VNOG	Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin	VVE	Voor- en vroegschoolse educatie
Ggz	Geestelijke gezondheidszorg	Wgs	Wet gemeentelijke schuldhulpverlening
JIP	Jongereninformatiepunt	Wlz	Wet langdurige zorg
JOGG	Jongeren op gezond gewicht	Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
LVB	Licht verstandelijke beperking	Wvvggz	Wet verplichte ggz
M@ZL	Medische advisering ziekgemelde leerling	WRR	Wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid
MOJ	Maatschappelijke Opvang Jongeren	WW	Werkloosheidswet
MPB	Meerjarenprogrammabegroting	Wzd	Wet zorg en dwang
NVVK	Nederlandse vereniging voor volkskrediet		
OCW	Onderwijs, cultuur en wetenschap		
OM	Openbaar ministerie		
POH	Praktijkondersteuner huisarts		
RIVM	Rijksinstituut voor volksgezondheid en milieu		
RMC	Regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten		

2. Plan schuldhulpverlening 2022 - 2026

De gemeente Apeldoorn streeft naar (duurzame) financiële stabiliteit van burgers en ondernemers in Apeldoorn die moeite hebben om van hun inkomen rond te komen.

Algemene kaders integrale schuldhulpverlening

- Wij voeren de integrale schuldhulpverlening uit met als basis de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs).
- De integrale schuldhulpverlening is voor iedereen toegankelijk.
- Schuldhulpverlening ondersteunt bij preventieve maatregelen gericht op het voorkomen en/of stabiliseren van (grotere) schulden, het vinden van een adequate oplossing gericht op de aflossing van schulden en het verlenen van nazorg.
- De gemeente Apeldoorn geeft uitvoering aan de integrale schuldhulpverlening door:
  - preventie
  - vroegsignalering
  - inkomensbeheer: budgetbeheer en beschermingsbewind
  - minnelijke schuldregeling; herfinanciering, schuldsanering via een saneringskrediet, schuldbemiddeling, of een verzoekschrift voor het Wettelijk schuldregelingstraject (WSNP)
  - budgetbegeleiding
- Budgetbeheer is een ondersteunend middel dat qua intensiteit en duur wordt afgestemd op de vraag, veelal ter ondersteuning van schuldhulpverlening.
- Ondersteuning met inkomensbeheer (budgetbeheer en beschermingsbewind) richt zich primair op niet-draagkrachtigen.
- De wachttijd bij schuldhulpverlening tussen de melding en het eerste gesprek bedraagt ten hoogste twintig werkdagen, waarbij we streven naar een wachttijd van maximaal tien dagen.

Preventie

We geven voorlichting aan doelgroepen om schulden te voorkomen en de mogelijkheden van schuldhulpverlening beter bekend te maken. Dit doen we waar mogelijk samen met het bedrijfsleven, zorg- en welzijnsorganisaties en vrijwilligersorganisaties.

Vroegsignalering en samenwerking met schuldeisers

De gemeente Apeldoorn is aangesloten bij het convenant vroegsignalering van de Nederlandse vereniging voor volkskrediet (NVVK) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Dit convenant vergemakkelijkt en versnelt de samenwerking tussen gemeenten en schuldeisers van vaste lasten. In mei 2021 waren alle waterbedrijven aangesloten, 9 van de 10 zorgverzekeraars, 90 grote woningverhuurders en alle grote landelijke energiemaatschappijen. Door gebruik te maken van dit convenant is Apeldoorn aangesloten bij landelijke afspraken over het uitwisselen van signalen van betalingsachterstanden, en kan Apeldoorn erop rekenen dat de aangesloten schuldeisers maatschappelijk verantwoorde incasso's hebben ingezet voordat zij signalen melden bij de gemeente. Hiernaast zorgt aansluiting bij het convenant dat er gebruik gemaakt kan worden van een gestandaardiseerd systeem van gegevensuitwisseling met schuldeisers, waarbij er voldaan wordt aan de vereisten ten aanzien van privacy.

Integrale dienstverlening

Integrale schuldhulpverlening maakt onderdeel uit van de dienstverlening in Samen055 en werkt nauw samen met de professionele organisaties en vrijwilligersorganisaties

in de wijk. We werken aan een brede integrale uitvraag, waarbij we uitgaan van de mogelijkheden van de inwoner en meerdere leefgebieden in beeld brengen/hebben. We hebben aandacht voor specifieke doelgroepen, zoals jongeren en schuldhulpverlening voor ondernemers.

Schuldhulpverlening aan gezinnen met kinderen

In de Wgs wordt speciaal aandacht gevraagd voor dienstverlening aan gezinnen met kinderen. Voor gezinnen geldt dat armoede en schulden een grote impact hebben op kinderen. Het is onwenselijk dat zij in een schrijnende situatie terechtkomen vanwege problematische schulden bij hun ouders. In het armoedebeleid is speciale aandacht voor kinderen die in armoede opgroeien. Als ouders zich melden bij schuldhulpverlening wordt maatwerk geboden, met als doel een stabiele financiële situatie en dat kinderen mee kunnen doen en zich kunnen ontwikkelen.

Kwaliteitswaarborg

De gemeente is lid van de NVVK, de brancheorganisatie voor organisaties die werkzaam zijn op het gebied van sociale kredietverlening, schuldhulpverlening, budgetbeheer en bewindvoering. De NVVK heeft het NVVK Kwaliteitskader vastgesteld. Dit is een samenhangende set kwaliteitsnormen als basis voor de periodieke kwaliteits-toetsing van leden. Iedere drie jaar krijgen de leden een audit om te kijken of zij voldoen aan deze normen. In 2018 is de certificatie aan de gemeente Apeldoorn verleend. In 2021 vindt de audit opnieuw plaats.

Verantwoording resultaten

De resultaten van de integrale schuldhulpverlening worden gerapporteerd in tussenrapportages (Turap), de jaarrekening en de managementrapportage Maatschappelijke Ontwikkeling.

Uitvoeringsplan

Het college geeft invulling aan de kaders van het plan in een separaat op te stellen uitvoeringsplan. Daarin neemt het college ook concrete resultaten en indicatoren op.3.

Schema gebieden vitaliteitsagenda's

Voor het gebiedsgerichte werken met de Vitaliteitsaanpak is Apeldoorn ingedeeld in 46 gebieden. In de onderstaande tabel is aangegeven wanneer een gebied op de planning staat voor een Vitaliteitsagenda, of het een gebied betreft waarin de veerkracht - volgens het rapport 'Veerkracht in Apeldoorns corporatiebezit' - onder druk staat, of er overige relevantia zijn en tot slot onder welke gebiedsdriehoek het gebied valt.

VASTGESTELD EN IN UITVOERING

WORDT NU OPGESTELD

KWETSBAAR GEBIED

	GEBIED	PLANNING VITALITEITSAANPAK	VEERKRACHT ONDER DRUK?	OVERIGE RELEVANTIA	GEBIEDSDRIEHOEK
Stadsdeel Centrum					
1	Centrum	1e helft 2022	Kleine stukjes	In nauwe afstemming met de programma's binnenstad, kanaalzone en spoorzone.	Heerts / De Bruin / Brands
Stadsdeel Noord-oost					
2	Anklaar	2021	Ja		Willems / Leene / Willemsen
3	BT Apeldoorn Noord	N.t.b.		Bedrijventerrein: regie EZ	Willems / Leene / Willemsen
4	Osseveld	2021			Willems / Leene / Willemsen
5	De Mheen	2022			Willems / Leene / Willemsen
6	Sprenkelaar	2020 - 2021	Ja		Willems / Leene / Willemsen
7	Welgelegen	2022			Willems / Leene / Willemsen

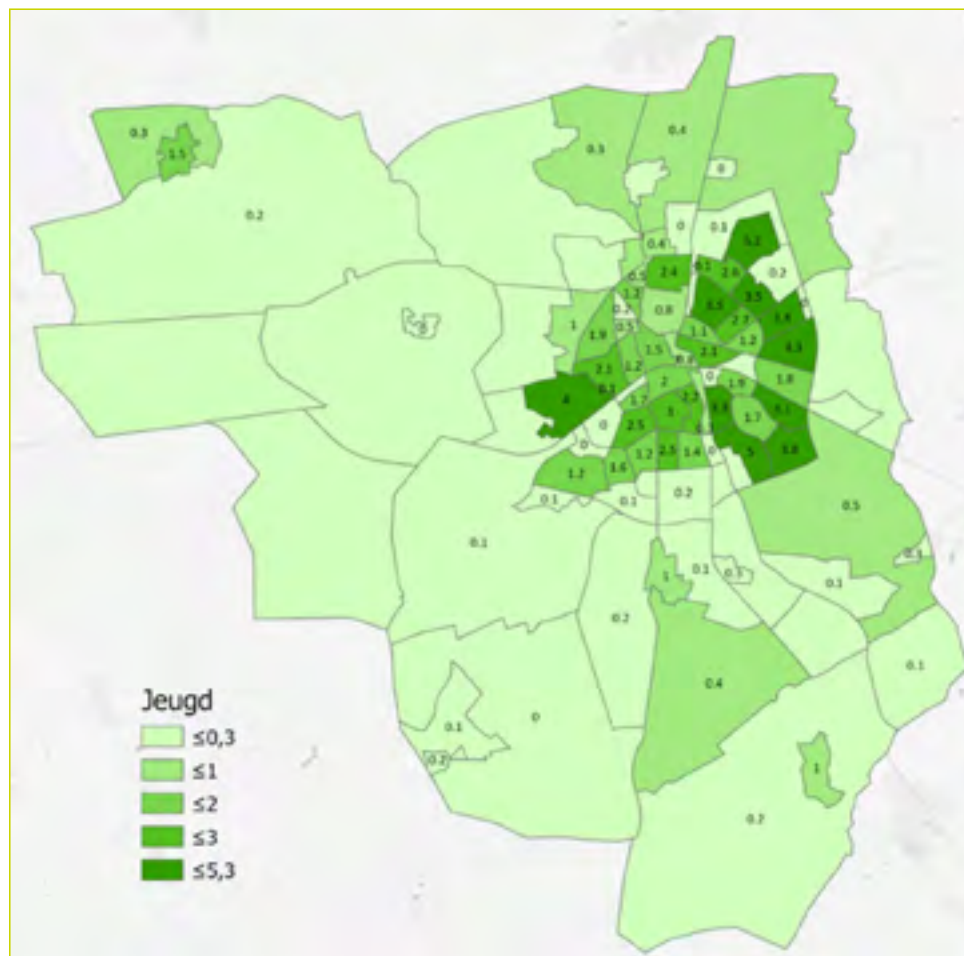

	GEBIED	PLANNING VITALITEITSAANPAK	VEERKRACHT ONDER DRUK?	OVERIGE RELEVANTIA	GEBIEDSDRIEHOEK
8	Woudhuis	2020 - 2021			Willems / Leene / Willemsen
9	Zuidbroek	2023			Willems / Leene / Willemsen
Stadsdeel Noord-west					
10	Berg en Bos	Vaststelling 6-7-2021 Nu uitvoeringsfase			Willems / De Bruin / Bergink
11	De Naald	2022 - 2023			Willems / De Bruin / Bergink
12	De Parken	2022 - 2023		Wijk van de toekomst: gasloos	Willems / De Bruin / Bergink
13	De Sprengen	2022 - 2023			Willems / De Bruin / Bergink
14	Brinkhorst - Driehuizen	2022 - 2023			Willems / De Bruin / Bergink
15	Kerschoten	2021	Ja	Wijk van de toekomst: gasloos	Willems / De Bruin / Bergink
16	Orden	2020 - 2021	Ja		Willems / De Bruin / Bergink
17	Groot Zonnehoeve	2023			Cziesso / Jorna / Kapenga
18	De Donken	2021	Ja	Wijk van de toekomst: gasloos	Cziesso / Jorna / Kapenga
19	De Dreven	Vaststelling 6-7-2021 Nu uitvoeringsfase	Ja: mogelijk in 2024 uitgebreider vervolg	Revitaliseringspilot Wijk van de toekomst: gasloos	Cziesso / Jorna / Kapenga
20	De Gaarden	2022	Ja	Wijk van de toekomst: gasloos	Cziesso / Jorna / Kapenga
21	De Hoeven	2022		Wijk van de toekomst: gasloos	Cziesso / Jorna / Kapenga
22	De Horsten	2021	Ja	Wijk van de toekomst: gasloos	Cziesso / Jorna / Kapenga
23	BT Matenhoek	N.t.b.		Bedrijventerrein: regie EZ	Cziesso / Jorna / Kapenga
24	De Velden	Vaststelling 6-7-2021 Nu uitvoeringsfase	Mogelijk in 2024 uitgebreider vervolg	Revitaliseringspilot Wijk van de toekomst: gasloos	Cziesso / Jorna / Kapenga
Stadsdeel Zuid-west					
25	BT Brouwersmolen	N.t.b.		Bedrijventerrein: regie EZ	Joon / Leene / Wemmenhove
26	Westenenk	2022 Vooralsnog alleen voor De Heeze	Kleine stukjes	Drie deelgebiedjes: Westenenk, De Heeze, Winkewijert	
27	Brummelhof	2021			Joon / Leene / Wemmenhove

	GEBIED	PLANNING VITALITEITSAANPAK	VEERKRACHT ONDER DRUK?	OVERIGE RELEVANTIA	GEBIEDSDRIEHOEK
28	Componistenkwartier	2023	Ja: noordelijk deel		Joon / Leene / Wemmenhove
29	Kayersmolen-Noord	2023			Joon / Leene / Wemmenhove
30	BT Apeldoorn-Zuid	N.t.b.		Bedrijventerrein: regie EZ	Joon / Leene / Wemmenhove
31	Rivierenkwartier	2021		Naar voren gehaald ivm revitalisering	Joon / Leene / Wemmenhove
32	Staatsliedenkwartier	2021	Ja, maar positieve trend		Joon / Leene / Wemmenhove
33	Ugchelen	Vaststelling 6-7-2021 Nu uitvoeringsfase		Aansluiting bij Dorpsvisie	Joon / Leene / Wemmenhove
34	Vogelkwartier	2022	Ja, maar positieve trend		Joon / Leene / Wemmenhove
Stadsdeel de Dorpen					
35	Radio Kootwijk	2022			Stukker / Raaphorst / Althof
36	Hoenderloo	2020 - 2021			Stukker / Raaphorst / Althof
37	Uddel	2020 - 2021			Stukker / Raaphorst / Althof
38	Loenen	Vaststelling 6-7-2021 Nu uitvoeringsfase		Wijk van de toekomst: gasloos	Stukker / Raaphorst / Althof
39	Beemte-Broekland	2022			Stukker / Raaphorst / Althof
40	BT Ecofactorij	N.t.b.		Bedrijventerrein: regie EZ	Stukker / Raaphorst / Althof
41	Klarenbeek	2022			Stukker / Raaphorst / Althof
42	Hoog Soeren	Vaststelling 6-7-2021 Nu uitvoeringsfase			Stukker / Raaphorst / Althof
43	BT Stadhoudersmolen	N.t.b.		Bedrijventerrein: regie EZ	Stukker / Raaphorst / Althof
44	Wenum-Wiesel	2022			Stukker / Raaphorst / Althof
45	Oosterhuizen	Vaststelling 6-7-2021 Nu uitvoeringsfase			Stukker / Raaphorst / Althof
46	Beekbergen / Lieren	2020 - 2021			Stukker / Raaphorst / Althof

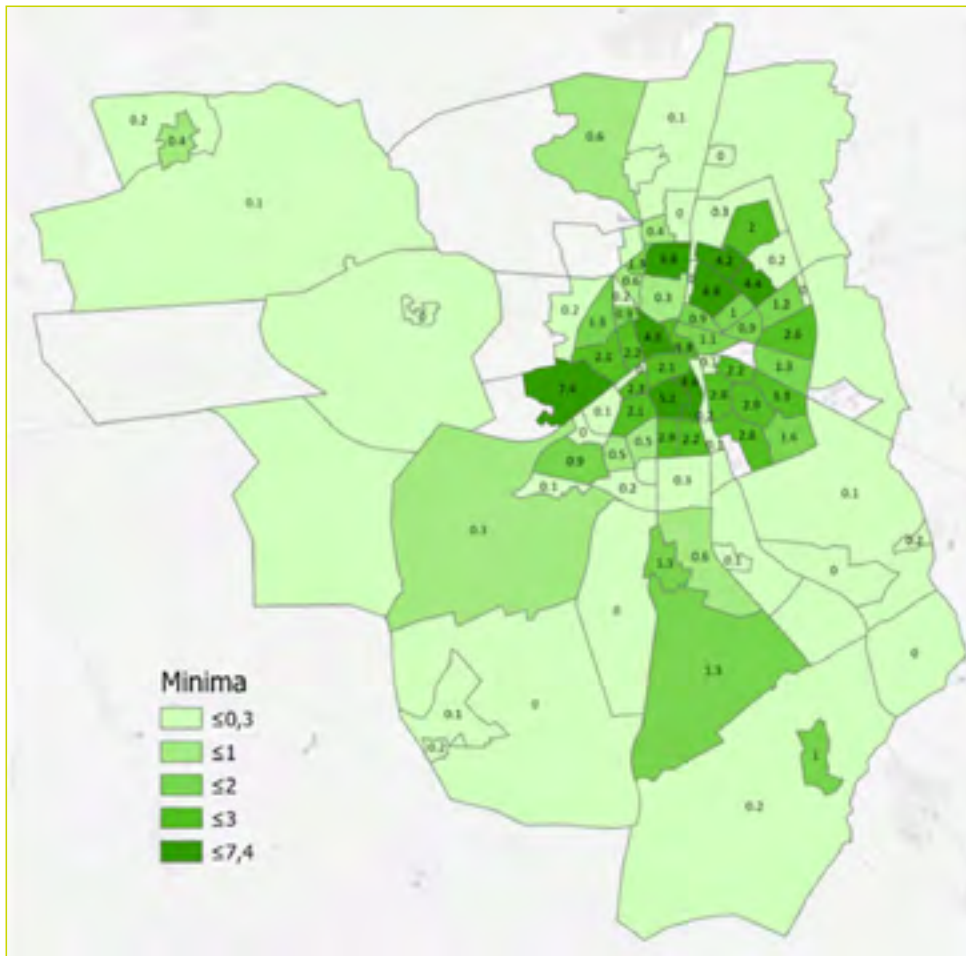
4. Verdeling inwoners met ondersteuning per buurt

Jeugdhulp, minimabeleid, Participatiewet, Wmo

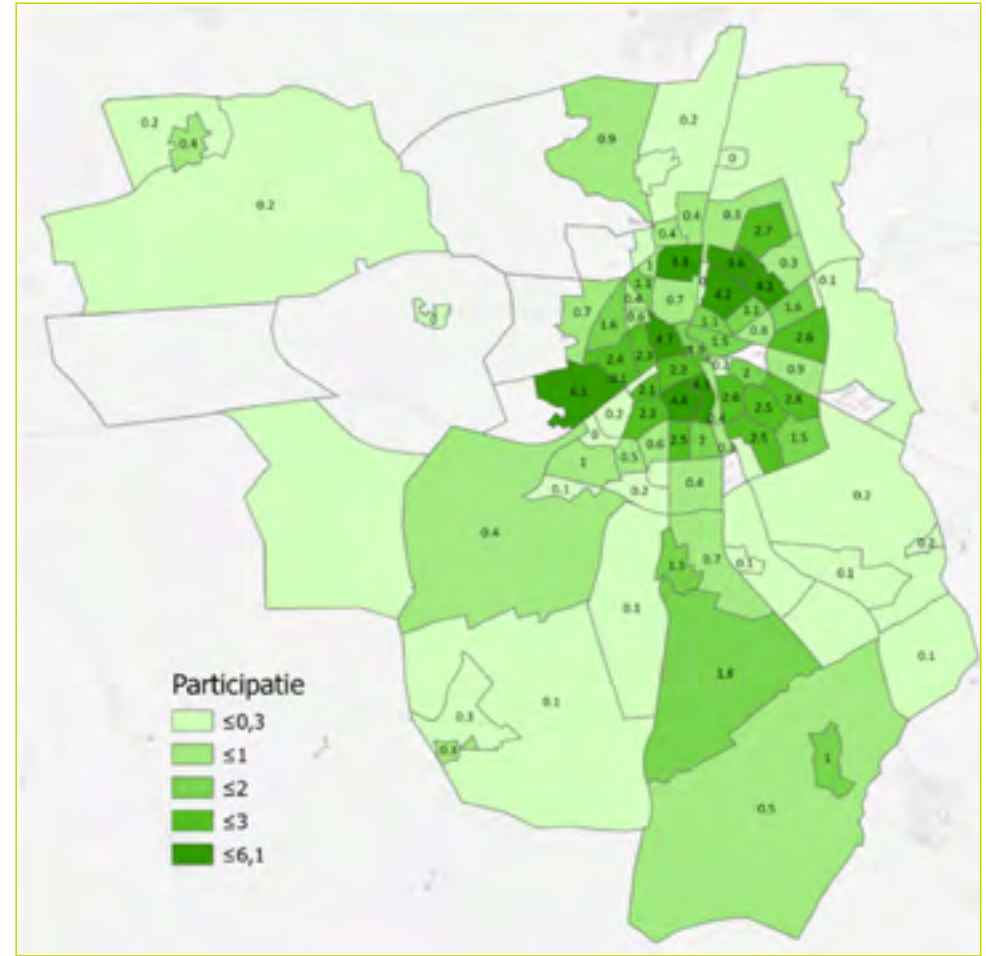

Figuur 6.1: Percentage jeugdigen per buurt dat in 2020 gebruikmaakte van jeugdhulp¹

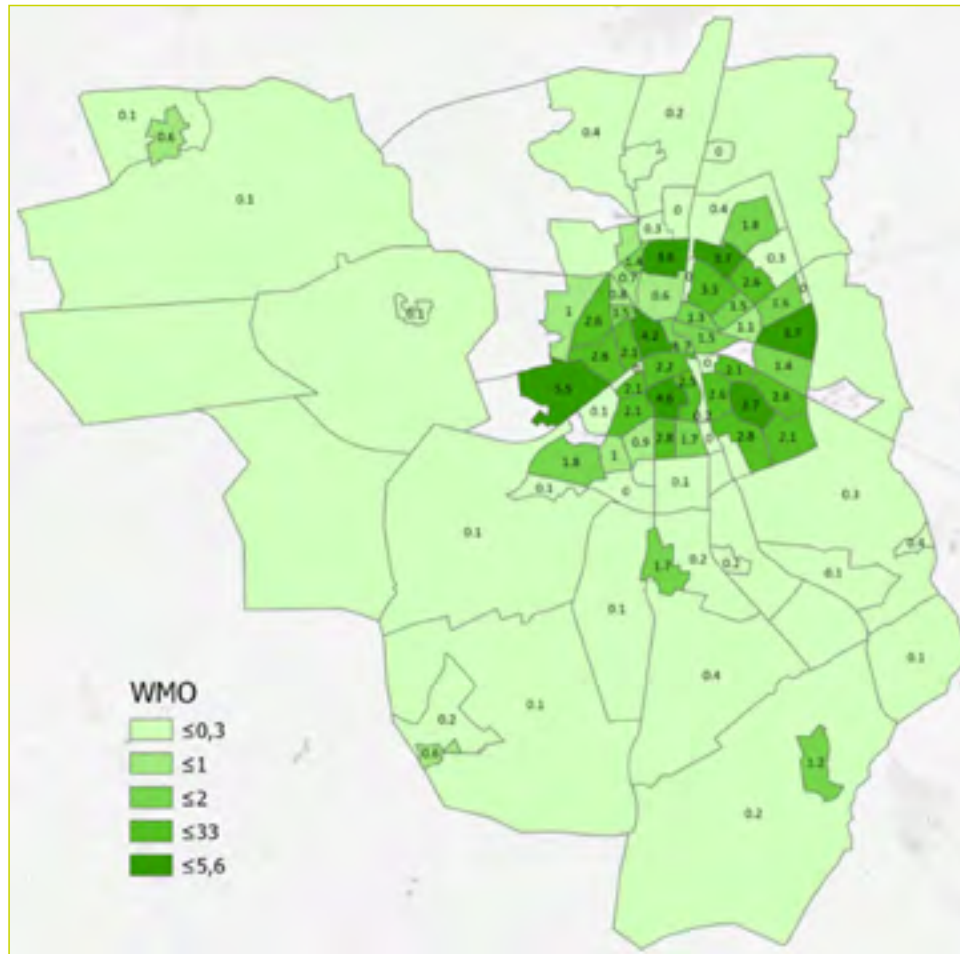
¹ Bron voor deze en de volgende kaarten: Gemeente Apeldoorn.

Figuur 6.2: Percentage inwoners per buurt dat in 2020 gebruikmaakte van minima

Figuur 6.3: Percentage inwoners per buurt dat in 2020 gebruikmaakte van de Participatiewet

Figuur 6.4: Percentage inwoners per buurt dat in 2020 gebruikmaakte van de Wmo

5. Overzicht ontmoetingsplekken

